A PROJECT OF
BAIS HAVAAD
HALACHA CENTER

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

רבית חלק ב - שבוע ב

RIBBIS IN COMMERCE PART II

לע"נ
ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל
האשה מלכה בת ר' משה ע"ה
ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל
האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה

DEDICATED BY MR. AND MRS. AVIGDOR FRIED

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

Prepared by Rav Yosef Kushner, Rav Dovid Josilowsky, and Rav Shmuel Honigwachs

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

A project of BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412
WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA
YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG
105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business Halacha Services

Bais Din & Dispute Resolution

Zichron Gershon Kollel for Dayanus

Medical Halacha Center

Kehilla & Bais Din Primacy Initiative

Halachic Awareness & Education

תוכן העניינים

חלק א' – איסור הקדמת מעות, והלואת סאה בסאה

- איסור פסיקה 8
- היתר דיש לו ויצא השער..... 13
- איסור סאה בסאה 16
- היתרים להלוות סאה בסאה 19

חלק ב' – דיני הקדמת שכירות או סחורה

- האיסור להרבות על המכר וההיתר בשכירות 32
- שכירות המתחילה לאחר זמן 35
- טרשא 40
- הוזלה למי שמשלם מיד 45

חלק ג' – הלואות מעכו"ם בעד ישראל

- לוה מעכו"ם וחוזר ומלוה לישראל..... 56
- דיני ערבות לישראל הלוה מעכו"ם..... 58
- דין שותפים שלוו ברבית מעכו"ם 69
- שותף שלוה ברבית בעד השותפות..... 72

חלק ד' – דיני בנקים ושאר סוגי חברות

- דין ממון המופקד..... 82
- אם רוב הממון הוא של עכו"ם..... 87
- דין חברה בע"מ (LLC) 89
- לוה בריבית ממומר ומוכרח לשלם לו..... 103

YORUCHA CORPORATE SPONSORS:

THE SPRINGS ARKANSAS

SILVER FAMILY THERAPY AGENCY Care

ALLURE HEALTHCARE SERVICES
BY MR. AND MRS. MICHAEL NUDELL

worldesk
SEND MONEY ABROAD WITH WORLDESK, SAVE WHILE YOU SUPPORT THE BAIS HAVAAD
https://worldesk.com/bais-havaad
Shiko@worldesk.com | 646.772.7000

FOUNDERS & BUILDERS

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY
ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל,
ברכה לאה בת אריה לייב ע"ה

MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L לז"נ
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

ARYEH WEISS & FAMILY

MAAREH MEKOMOS DEDICATIONS

DINA DMALCHUSA & MINHAG BMAMMON
Dedication available

MISHPITEI HAMAMMON & HILCHOS GEZEL
Dedication available

GEZEL AKUM & GENEIVAS DA'AS
Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT
לע"נ ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר' משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת ר' גבריאל חיים ע"ה
Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

HALACHIC DEALS & DOCUMENTS
Dedication available

BUSINESS & EMPLOYMENT ON CHOL HAMOED
Dedication available
Distribution sponsored by Barry Lebovits & Family

CORPORATE CHAMETZ
Dedication available
Distribution sponsored by Reb Shimshon Bienstock & Family
in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles and its Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS
Dedication available
Distribution sponsored by Mr. & Mrs. Meir Futersak
לזכות רפואה שלמה לכל חולי ישראל

INFRINGEMENT & COMPETITION
Dedicated in memory of
Rav Yehuda Kelemer זצ"ל
Young Israel W. Hempstead
Led by R' David Felt,
R' Aaron Gershonowitz
Eitz Chayim Dogwood Park
Led by Rabbi Dov Greer

COMMITMENTS & KINYANIM
Dedicated
לזכר ולע"נ ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן וועגראוו ז"ל נפטר י"ב סיון תשמ"ז ת.נ.צ.ב.ה. הונצח ע"י משפחתו

ONAAH & MEKACH TAOS
Sponsored by
Frankel Rubin Klein, Attorneys at Law
Mayer S. Klein, Managing Partner
Solving serious business problems, בעז"ה

TZEDAKAH & MA'ASER I
Dedicated by the Yorucha Chabura at
Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY
in honor of their Mara D'asra and Rosh Chabura
Rav Aaron Eliezer Stein Shlit"a
בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש

TZEDAKAH & MA'ASER II
Dedicated by the Yorucha Chabura at
Kollel Zichron Shneur
Monsey, NY
in honor of their
Rosh Chabura
הרב מיכאל איללעס שליט"א

SHEMITAH & PRUZBUL
Dedicated
לע"נ ר' אברהם נחמן ב"ר זאב וולפסון זצ"ל

LOANS, GUARANTORS, & BANKRUPTCY
Dedicated by the Yorucha Chabura at
Lido Beach, NY in honor of their
Rosh Chaburah, Rabbi Yakov Lowinger

WEEKLY DEDICATIONS & SAREI ELEF

Mr. & Mrs. Michael Abramson

Mr. & Mrs. David Yitzchaki – W. Hempstead, NY

Reb Shimshon Bienstock & Family

Reb Chaim Gross & Family

Reb Ephram Ostreicher & Family

Reb Dovid Bloom & Family

Reb & Mrs. Saadia Zakarin – Monsey, NY

Reb & Mrs. Yaakov Klein – St. Louis, MO

לזכות זיווג הגון בקרוב
אסתר שיינדל בת שולמית | ברכה אסתר בת דינה

Reb & Mrs. Yudi Hertzberg - Monsey, NY

Reb & Mrs. Ari Schwartz - Monsey, Ny

Reb & Mrs. Tzvi Rieder - Monsey, NY

Sponsor a day, a week, or a month of Yorucha... and help thousands nation-wide gain a working knowledge of Business Halacha!

CONTACT THE BAIS HAVAAD OFFICE: (CONTACT INFO ON BACK COVER) OR GO TO WWW.BAISHAVAAD.ORG/DONATE

RIBBIS IN COMMERCE

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this topic

INTRODUCTION TO RIBBIS IN COMMERCE:

The study of Ribbis as it relates to commerce is a difficult and arduous journey. The general complexity of the halachos of ribbis, when coupled with the many varied forms of business transactions, presents a challenge for even the most seasoned professional. In this segment, we endeavor to look at some of the core areas where the halachos of ribbis coincide with common business practices.

The first two segments deal with various sale arrangements that involve ribbis.

PESIKA:

It is generally forbidden to prepay a merchant for goods that will be delivered at a later date, because the price may rise in the interim, and the lower rate would be ribbis in return for the earlier payment. This prohibition would not apply if those goods are already available at that price on the open market, or if the seller already has it in stock.

SE'AH B'SEAH:

It is forbidden to borrow items or commodities, i.e. anything other than currency, as a measure-for-measure arrangement. For example, one may not borrow a pallet of merchandise in order to return an equal amount at a later date. This prohibition also has exceptions, such as if the borrower already owns even a small amount of that item.

CASH VS. CREDIT:

One may not charge a higher price to a customer buying on credit than he would charge if he were to pay upon delivery. The difference in price would be considered a ribbis payment to the seller for the option of paying later. According to most Poskim, this is true even if the credit price reflects the actual value, and the cash price is a discount for the immediate payment. We will see, however, that there is a fundamental difference between sales and rentals. It is permissible for a landlord to charge more for tenants who will only pay at the end of the rental period.

TARSHA:

The converse of Pesika, a merchant may provide merchandise on credit for a higher price than he would for a cash payment if certain criterias are met. For example, the two prices cannot be specified, there cannot be an established market price or known value, and it cannot be so significantly high that the rise in price is made obvious.

FINANCE AND RIBBIS:

The final two segments focus on business financing. Among the topics discussed are the following:

- Whether a borrower from a non-Jew with interest can pass along that loan to another Jew.
- If a Jew may be a guarantor or cosigner for another Jew who is borrowing from a non-Jew.
- Money borrowed from a non-Jew on behalf of a partnership.
- Investing money in a bank or other financial institution that will be lending to Jews with interest.
- Borrowing from banks or unions that have Jewish owners, managers, or shareholders.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON
Ribbis in Commerce

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1 I want to rent a bungalow for the summer and I found one that is available. The owner says that I can reserve the bungalow if I sign a lease and prepay now, while it is still wintertime. Is this a problem of *pesika*?

---

2 I am a vendor who sells merchandise to a large, Jewish-owned store. Common practice is to present an invoice upon delivery, with payment due in 60 days. I want to offer them a 2% discount if they pay within 10 days. Is this permitted?

4 One of two partners takes a loan in his name on behalf of the partnership. Since the company will be paying interest on that loan, do the partners need a *heter iska*?

---

3 I heard that taking out loans from a credit union can be more problematic than taking out a loan from a bank. What should someone do if he already has a loan taken out from a credit union? Is there any way to remedy the problem?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

חלק ב'

דיני הקדמת שכירות או סחורה

תוכן הענינים

- האיסור להרבות על המכר וההיתר בשכירות 32
- שכירות המתחילה לאחר זמן 35
- טרשא..... 40
- הוזלה למי שמשלם מיד..... 45

For the Halacha Shiur on Ribbis in Commerce Part II, see pages 52-53

THIS SEGMENT HAS BEEN DEDICATED BY
MR. & MRS. AVI STEINBERG
LIDO BEACH, NY

דניחא ליה דלא נסתרי עבידיה אמר ליה הני מילי היכא דלא מסיק ביה זוזי מר כיון דמסיק בהו זוזי מיחזי כרבית דאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אע"פ שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלוהו ודר בחצירו צריך להעלות לו שכר אמר ליה הדרי בי אמר אביי האי מאן דמסיק זוזי בחבריה וקא אזלי חטי ארבעה גריוי בזוזא בשוקא ויהיב ליה איהו חמשה כי מפקינן מיניה ארבעה מפקינן מיניה אידך אזולי הוא דקא מוזיל גביה רבא אמר חמשה מפקינן מיניה דמעיקרא בתורת ריביתא אתאי לידיה ואמר אביי האי מאן דמסיק ארבעה זוזי דריביתא בחבריה ויהיב ליה גלימא בגווייהו כי מפקינן מיניה ארבעה מפקינן מיניה גלימא לא מפקינן מיניה רבא אמר גלימא מפקינן מיניה מאי טעמא כי היכי דלא לימרו גלימא דמכסי וקאי גלימא דריביתא הוא אמר רבא האי מאן דמסיק תריסר זוזי דריביתא בחבריה ואגר ליה חצר דמתגרא בעשרה ואוגריה נהליה בתריסר כי מפקינן מיניה תריסר מפקינן מיניה אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא ולימא ליה כי אגרא הכי דהוה קא משתרשי לי השתא דלא משתרשי לי כדאגרי כולי עלמא הוא דאגרנא משום דאמר ליה סברת וקבלת:

מתני' מרבין על השכר ואין מרבין על המכר כיצד השכיר לו את חצרו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה ואם של חודש בחודש סלע לחודש מותר מכר לו את שדהו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא שלך באלף זוז אם לגורן בשנים עשר מנה אסור:

גמ' מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו שכירות אינה משתלמת אלא בסוף והאי כיון דלא מטא זמניה למיגבא לאו אגר נטר ליה משווא הוא דהכי שויא והאי דקאמר ליה אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה אוזולי הוא דקא מוזיל גביה סיפא כיון דזביני ניניהו ובעי למישקל דמי מעכשיו הלכך אגר נטר ליה הוא ואסור אמר רבא דקו בה רבנן בהא מילתא ואוקמוה אקרא כשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה אחרת: ואם לגורן בשנים עשר מנה אסור: אמר רב נחמן טרשא שרי איתיביה רמי בר חמא לרב נחמן ואמרי לה רב עוקבא בר חמא לרב נחמן ואם לגורן בשנים עשר מנה אסור א"ל התם קץ ליה הכא לא קץ ליה אמר רב פפא טרשא דידי שרי

איסור להרבות על מכר והיתר בשכירות

בבא מציעא דף סה.

במשנה איתא שמותר להוסיף על דמי השכירות בעד המתנת מעות, דהיינו שמוסיף על דמי השכירות אם משלם בסוף זמן השכירות. משא"כ במכירה אסור להוסיף על דמי המכירה בשכר המתנת מעות, דהיינו שהלוקח משלם לאחר זמן ובעד זה משלם יותר. ובגמרא מפורש טעם החילוק, דבמכירה דינו לשלם מיד בשעת המכה, וא"כ אם משלם יותר לאחר זמן חשוב אגר נטר ואסור, משא"כ בשכירות עיקר הדין הוא לשלם בסוף הזמן, ע"כ מה שמשלם יותר לאחר זמן אין זו הוספה, אלא אדרבה, זהו עיקר המחיר והמשכיר מוזיל לו אם הוא מקדים את המעות.

ולכאו' צ"ע לאידך גיסא, למה אין איסור בשכירות להוזיל לו על הקדמת המעות, הרי יש איסור "פסיקה" דהיינו שהקדמת מעות חשובה כהלואה למוכר, ואסור להוזיל ללוקח בעד הקדמת מעות?

The Mishna differentiates between raising the price of a rental for delayed payment, which is permitted, as opposed to raising the price of a credit sale which is forbidden. The Gemara explains: rent money isn't technically due until the end of the rental term. Therefore, the later price is the actual price, and the lower price for paying upfront is merely a discount. Whereas payment for a sale is really due upon delivery, and the higher credit price is viewed as ribbis for the delayed payment.

This raises an opposite question: if rent isn't really due until the end of the term, why isn't the discounted price for paying upfront a form of ribbis being granted to the renter for prepayment?

לשלם להקדש, אבל לענין אם יכול המשכיר לתסור על השוכר אין טעם לחלק בזה, דהא שכירות קרקע בקרקע, דנקנית בכסף שטר וחזקה.

וז"ל הרמ"ם בנדרים פ' השותפין [סי' ב']: ובירושלמי מחלק בין הקדיש לו שכרו לגבי הקדש, דבשהקדיש שכרו אינו ברשות המשכיר כלל. ותמיה לי, מה תלוי בהקדמת השכירות, דשכירות קרקע נקנית בשטר וחזקה, וזוזי הוא דמסיק בית עכ"ל. וקשה, היכן מצא הרמ"ם בירושלמי דבשהקדיש שכרו אינו ברשות המשכיר כלל, דהירושלמי לא מיירי אלא לענין אם צריך להעלות שכר להקדש:

ט) **והנה** בפ' מיזהו נשך [ב"מ ס"ה ע"א] תנן: מרדין על השכר ואין מרדין על המכר, ומפרש בגמ' טעמא, משום דשכירות אינה משתלמת אלא בסוף, והאי כיון דלא מטא זמניה למיגבי לאו אגר נטר ליה, משום הוא דהכי שויא, והאי דקתמר ליה אם מעכשיו בעשר לשנה, אזולי הוא דקא מוזיל לגביה. וקשה, למיך מותר להוזיל מפני הקדמת השכר, דהרי כשמקדיש שכרו שעדיין לא נתחייב הוי כהלואה, ותנן [שם ס"ד ע"ב] המלוה את חבירו לא יפשוט ידיעמו בפחות. ובשיטה שם [ס"ה ע"א] בשם (הרמב"ן) [הרמ"ך] כתב דאיירי בשהחזיק במה שמכר, ע"מ ליתן י"ב דינר, דינר למודם, שכבר נתחייב בהן, ואח"כ מחל לו שני דינרין בענין זה, דשרי משום דהוי כמוכר חוזו בפחות. וקשה למיך נתחייב בהן אפילו החזיק, דהא אינה לשכירות אלא לבסוף, ואפילו למ"ד יש נה לשכירות ממהלה ועד סוף, מ"מ קודם שדר בה, ודאי לכו"ע אינו מתחייב על להבא.

אבל בירור הדברים מצאתי בפירוש הר"י מיג"ש בפ' הספינה [ב"ב] פ"ו ע"ב), המאמר לפועל הילך מנה ויהיה בידך שמעשה עמי מדינר ליום, והיה יפה מסלע ליום לסור, מהיום מדינר ליום, והיה יפה סלע ליום מומר. כלומר אם התחיל לעשות עמו בפועלה היום, כיון שהתחיל לעשות עמו מאותו היום, אין כאן הלואה כדי שיהיה אגר נטר ליה, ומ"ג דקי"ל שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, הני מילי היכא דלא נעי למיתן ליה מתחילה, הוא דלא מתייקרן ליה לשלומי אלא לבסוף, אבל היכא דידיע ליה מדעתיה מתחלה, מכל מקום שכירות מיקריא ולא הלואה, ואין כאן אגר נטר ליה עכ"ל. וביאור הדבר נראה, דתשלומי שכירות אפשר בג' אופנים: א) לשלם בעד ההשתמשות, ובאופן זה אינה לשכירות אלא לבסוף או מתחלה ועד סוף. ב) אפשר לשלם בעד הקניין, כמו בלוקח מקח, דתיכף משזכה במקחו נתחייב לשלם, ומשו"ה כשמקדיש לו שכרו אין כאן הלואה אלא תשלומי קנינו.

[מהשמטות] **[בדברי** הר"י מיג"ש מתבארים לכאורה דברי הר"ם שהביא הרמ"ם בפ"ו מהלכות סיתון ו', שחילק בין הקדיש שכרו לגבי הקדש, לענין פועל שתלה מי חייב להשלים, עיי"ש. נ.ב.]: [ע"כ מהשמטות]

וז"ל רבינו יונה שם [פ"ו ע"א]: מן הדין מעפ"י שלא שכרו עד יומם הגורן מותר, דמעות שהקדיש לו לאו הלואה הוא כלל, אלא מגריה הוא דקא מקדיש ליה, שהרי מעכשיו הוא נשכר לעשות עמו בגורן, ודמי לגוקח חפץ הממתין ביד חבירו, מע"פ שממתין עמו שלא יתן לו החפץ עד מוצש"ק, מותר להקדיש לו המעות ולחזולי גביה, ולא חיישינן למעות הלואה הינהו וכי יהיב ליה חומו החפץ בזול הוי אגר נטיר, אלא כיון דמעכשיו מכר לו חומו החפץ, מכר גמור הוא, ס"ל שכירות גמורה היא, והיכי דמי לחסרינן במכר להקדיש לו מעות ולחזולי גביה, כגון שמוכר לו דבר שאב"ל, שאין כאן תורת מכר וכו' עכ"ל:

י) **ובן** מוכח מהירושלמי הנ"ל, דבשהקדיש שכרו להמשכיר ג"כ להעלות שכר להקדש, ואי יימא לבשמקדיש שכרו קודם שנשתמש בו, שעדיין לא נתחייב, אין זו אלא הלואה, ס"ל כמה נפטר מלשלם להקדש כמה שדר בו עכשיו, אלא על כרחך דאין זו הלואה אלא תשלומי קנינו, כמו בלוקח מזכה במקחו, שס"ל לשלם בשביל ההשתמשות שמשתמש מח"כ, דבשלו הוא משתמש, וה"נ בשוכר כשהקדיש שכרו, כשמשתמש מח"כ, בשלו הוא משתמש, אבל כשאינו מקדיש שכרו, צריך לשלם בשביל ההשתמשות, דבשה"ג אינו משתמש בשלו אלא בשל משכיר, ואין הגוף קנוי לו להשתמש בו, אלא שעבודא גרידא אית ליה להשתמש בשל המשכיר.

ומעתה שפיר יש לחלק גם כן לענין חיסור, דבשלא הקדיש שכרו, יכול המשכיר לחסור ולהפקיע שעבודו של שוכר, כיון דאין גוף קנוי לו להשוכר, אבל כשהקדיש שכרו, דאינו נותן לו בתורת הלואה אלא בתורת תשלומי קנינו, וכה"ג אין הגוף בגוף הדבר לפירותיו, כמו בלוקח לזמן, ובכה"ג אין המשכיר יכול לחסור על השוכר, דבשלו הוא משתמש.

וזהו שכתב הרמ"ם דבירושלמי מוכח דבשהקדיש לו שכרו אינו ברשות המשכיר כלל, היינו כיון דמזינן דמה שמשתמש בו אח"כ אינו מחייבו בתשלומין, ועל כרחך הטעם דאינו משתמש בשל הקדש אלא בשלו, ואף לחינה לשכירות אלא לבסוף או מתחלה ועד סוף, משום דהחיוב הוא בשביל ההשתמשות ולא בשביל הקנין, וע"כ ס"ל, דבשמקדיש שכרו הוא משתמש בשלו, ואינו בתורת שעבוד גרידא אלא בתורת קנין גוף לפירות. וע"ז כתבה הרמ"ם דגם בלא הקדיש שכרו אפשר לו לקנות בשטר וחזקה כמו בכסף, וא"כ לא יתחייב לשלם להקדש בשביל ההשתמשות אלא להמשכיר בשביל קנינו שזכה קודם שהקדישו.

ולדעת הירושלמי ס"ל, דודאי מצד הדין אין שום הבדל בין קניני שטר וחזקה לקנין כסף, אלא החילוק הוא בדעתם, דבשם שכירות בשאינו מקדיש השכר הוא בתורת שעבוד, אבל כשמקדיש שכר, ממדינן דעתו שאינו נותן לו בתורת הלואה אלא בתורת תשלומי קנינו והוי כלוקח

קובץ הערות סי' נג אות ט'

כ' ר' אלחנן זצ"ל ליישב את הקושיא הנ"ל, דאף שאינו מחוייב לשלם שכירות אלא לבסוף, מ"מ אף מה שמשלם בהתחלת השכירות חשוב "דמי שכירות" ולא הקדמה על מכר דלהבא, וליכא אגר נטר.

Rav Elchonon Wasserman explains that although rent isn't technically due until the end of the term, if one does pay at the beginning of the term it is still viewed as a current payment for the rights-of-use and not a "prepayment" which would be viewed as ribbis.

קצד הלכות רבית והלכות עיסקא

פירעון הכתוב בתנאים[קנו] ורבית גמורה של תורה היא[קנז] אף על פי שאינה בשביל חוב של הלואה אלא צריך לעשות בדרך היתר כמו שיתבאר:

יח וכן במכר אחר שנגמר וקנאו הלוקח באחד מדרכי ההקנאה על מנת לשלם לו כך וכך לאלתר אסור להרבות על המקח ולומר אם תוסיף על המקח ארויח לך הזמן ורבית גמורה של תורה היא[קנח].

ואפילו קודם שנגמר המקח אסור להרבות במכר מדברי סופרים לומר ללוקח אם תתן לי מיד הרי לך בעשרה דינרין ואם לזמן פלוני בי"ב[קנט]. ואפילו המקח שוה עכשיו י"ב אלא שמוזיל לו אם יתן לו עכשיו אסור משום אבק רבית[קס]. לפי שזמן תשלומי המקח אינה כזמן השכירות אלא הוא מיד שקנה הלוקח[קסא] אם היה לוקח ממנו בסתם בין שהיה לוקח ביוקר בין בזול וזה שמפרש לו שיוסיף לו בעד שימתין לו לזמן פלוני נראה כנוטל שכר בעד המתנת חוב שנתחייב לו כשקנה ממנו[קסב].

ואפילו אם אינו מפרש לו כן אלא מוכר לו בסתם בי"ב לזמן פלוני רק שעכשיו אין המקח שוה י"ב ולא היה הלוקח נותן י"ב אלא בשביל שממתין לו לזמן פלוני הרי זה אבק רבית[קסג]. ואפילו אם המוכר עשיר ואינו צריך למעות והמקח היא סחורה שאינה נפסדת אם היה משהה לזמן פלוני ולאותו זמן תתיקר בוודאי ותשוה י"ב ונמצא שאין ריוח כלל למוכר במכירה זו שמוכר בהקפה אין הולכין אחר המוכר להקל אלא אחר הלוקח להחמיר שהלוקח אם היה נותן דמים עכשיו היה לוקח בפחות מי"ב כמו שהוא שוה עכשיו נמצא שהוא מוסיף בעד המתנת המעות[קסד]:

יט ואפילו אם היא שוה עכשיו י"ב בעיר אחרת והלוקח מוליכה לשם ויטול עכשיו י"ב[קסה] ויעשה צרכיו במעות עד זמן פרעון שקבע לו המוכר[קסו] וגם המוכר היה מוליכה לשם עכשיו אילו לא קנאה ממנו הלוקח[קסז] והיה נוטל שם מיד אף על פי כן אסור אלא אם כן אחריות הסחורה בהולכתה לאותה העיר עד שתמכר שם הוא על המוכר[קסח] שאז הלוקח אינו אלא כשלוחו למכור סחורתו ואחר שמכרה שם הוא נעשה לוה על המעות לעשות בהם צרכיו עד שיגיע זמן הפירעון למוכר[קסט].

לפיכך צריך המוכר לשלם לו שכר עמלו ומזונו[קע] ושאר הוצאת הדרך[קעא] עד שתמכר סחורתו באותה העיר שאם לא ישלם לו נמצא שטרח במכירת סחורתו של זה בשביל שילוהו המעות שיטול בעדה. ויש אומרים[קעב] שאינו צריך לשלם לו שכר עמלו ומזונו

שו"ע הרב הל' רבית אות יח
איסור הוספה על המקח למי שמשלם לאחר זמן הוא אפילו בכגון שהמקח באמת שוה י"ב כמו שמשלם לאחר זמן, אך הסכימו שאם ישלם מיד יתן לו בי', מכל מקום אסור, דסוף סוף חשוב אגר נטר, דבמקח המוחיר שהסכימו עליו אם ישלם מיד נקבע בעיקר המחיר, ומה שמוסיף לו לאחר זמן חשיב אגר נטר.

The prohibition of adding to a sale price for a credit sale applies even where the credit sale price reflects the current market price and the seller is merely offering a discount for those who pay upfront. Because the seller is ready to accept the lower price, that is considered to be the true rate of the sale and any additional money given for delayed payment would be considered ribbis.

ת"ש המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קני והא פירות דבני הגבהה נינהו וקתני דקני במשיכה הכא במאי עסקינן [א]בשליפי רברבי אי הכי אימא סיפא הלוקח פשתן מחבירו (א) לא קנה עד שיטלטלנו ממקום זה למקום אחר אטו פשתן בשליפי רברבי מי לא עבדי [ב]שאני פשתן דמשתמיט א"ל רבינא לרב אשי ת"ש (א) בהמה גסה נקנית במסירה והדקה בהגבהה דברי ר"מ ור"ש בן אלעזר וחכ"א בהמה דקה [ג]במשיכה והא בהמה דקה דבר הגבהה היא וקתני דקני במשיכה שאני בהמה דסרכא (ב) רב ושמואל דאמרי תרוייהו [ד]כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה ת"ש אם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה [ה]ואע"ג דלא נתמלאה המדה (ג) כגון דאמר ליה הין בשנים עשר סלעים לוג בסלע אני מוכר לך (ג) וכדאמר רב כהנא שנתות היו בהין ה"נ [ו]שנתות היו במדות ת"ש [ז]השוכר את הפועל לעשות עמו לגורן היום בדינר ולגורן

שכירות המתחילה לאחר זמן

בבא בתרא דף פו:, תד"ה דינר

מותר לשלם לפועל בהוזלה אם הוא מתחיל במלאכה מיד, ואין זה חשוב אגר נטר, כיון שכבר מתחייב. וע' בתוס' שה"ה בשכירות קרקע, דאסור להוזיל למי שיקדים המעות אלא בכה"ג שמתחילה השכירות מיד. משא"כ אם אין השכירות מתחילה מיד מחזי כאגר נטר ואסור. *אמנם אי"ז מוסכם בפוסקים וכדלהלן.*

It is permitted to retain the extended services of a worker at a low rate, even though the price may rise, provided that the worker begins to work immediately. Tosafos extend this to the renting of real estate as well - one may only lock in a low price if the rental term begins immediately.

ולגורן יפה סלע אסור להנות הימנו [א]אבל אם שכרו מהיום בדינר ליום ולגורן יפה סלע מותר ואי ס"ד כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה ה"נ קמא קמא מיפסק פסק ואסור להנות הימנו מדינר[א] ליום ולגורן יפה סלע מותר אמאי והא אגר נטר לי הוא אמר רבא ותסברא זלזולי בשכירות מי אסיר מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא רישא דלא קא עביד בהדיה מהשתא מיחזי כי אגר נטר לי סיפא דקא עביד בהדיה מהשתא לא מיחזי כי אגר נטר לי: ואם היה מחובר בקרקע ותלש כל שהוא קנה: משום דתלש כל שהוא קנה אמר רב ששת [ב]הכא במאי עסקינן דאמר ליה לך יפה לך[ב] קרקע כל שהוא וקני כל מה שעליה: **מתני'** [ג]המוכר יין ושמן לחבירו והוקרו או שהוזלו אם עד שלא נתמלאת המדה למוכר משנתמלאת המדה ללוקח [ד]ואם היה סרסור ביניהן נשברה החבית נשברה לסרסור (א) [ה]וחייב להטיף לו שלש טיפין הרכינה ומיצית הרי הוא של מוכר [ו]והחנווני אינו חייב להטיף שלש טיפין רבי יהודה אומר ערב שבת עם חשכה פטור: **גמ'** הא מדה דמאן אילימא מדה דלוקח עד שלא נתמלאת מדה למוכר מדה דלוקח היא ואלא מדה דמוכר משנתמלאת מדה ללוקח מדה דמוכר היא אמר ר' אלעא [ז]במדת סרסור והא מדקתני סיפא ואם היה סרסור ביניהם נשברה החבית נשברה לסרסור מכלל דרישא לאו בסרסור עסקינן רישא מדה בלא סרסור סיפא [ח]בסרסור עצמו: הרכינה ומיצית הרי הוא של מוכר: [ה]כי סליק רבי אלעזר אשכחיה לזעירי אמר ליה מי כאן תנא דאתנייה רב מדות אחוייה רב יצחק בר אבדימי א"ל מאי קא קשיא לך דתנן הרכינה ומיצית הרי הוא של מוכר והתנן

ולגורן יפה. שכרו סלע בכל יום שבסלע היה יכול להשכיר עצמו אבל בשביל הקדמת המעות אוזיל גביה: אסור. משום דמיחזי כי אגר נטר לי שנותן לו זה הפועל סלע (ב) בימות הגורן בשביל דינר שנתן לו בניסן והמתין לו עד עכשיו: אבל אם שכרו מהיום. מאה יום במאה דינר ונתן לו שכרו עכשיו ולגורן היה יכול להשתכר הפועל בסלע דהיינו ד' דינרין ליום כיון שמאותו היום ששכרו עושה עמו מותר שכל פעולת המאה ימים כיום אחד ארוך דמיין ולא הוי אגר נטר לי שהרי מיד התחיל בפעולתו וכמו שהתחיל בפעולת ימי הגורן דמי והא הכא דכי כור בשלשים סאה בסלע הוא שהרי הזכיר לתת לו דינר ליום ולא קאמר ליה סתמא עד ימות הגורן אני שוכרך במאה דינר ואפי' הכי קתני מותר וחייב להשלים וקשיא להני דאמרי ראשון ראשון קנה והשאר לא קנה וכיון שזה לא קנה אמאי מותר הא כיון דיכול לחזור בו דכל יום ויום חשוב מכירה[ה] בפני עצמה הוי נמי אגר נטר לי לענין ימות הגורן שהרי בניסן נתן לו שכר ימות הגורן ואינהו לא חיילי עד שיגיעו ימות הגורן: ותסברא. דליהוי אסור וכי זלזולי בשכירות מי אסור בתמיה ואפי' היכא דהקדים לו הדינר מניסן ולא עשה עמו עד לגורן מדאורייתא שרי דלא דמי לא להלואה ולא למקח וממכר דאית ביה אונאה וביטול מקח דהתם ודאי כי מוזיל גביה מכדי שויו בשביל הקדמת המעות נמצא שנותן לו יותר מכדי הדמים שקבל אבל שכר טרחו של אדם ליכא אגר נטר לי דדרך פועל להשכיר עצמו בכל שהוא כשאין לו מה יאכל וכל מה שמקבל הפועל מבעל הבית ריוח הוא אצלו והלכך הך סיפא ליכא לד רבית כלל והיינו דקפריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דזלזולי בשכירות שרי רישא אמאי אסור ליהנות ממנו: ומשני רישא. חומרא בעלמא הוא דכיון דלא קעביד בהדיה מלאכה עד שיבא הגורן והוא כבר נתן המעות מקודם מחזי כרבית: ומתמהין משום דתלש כל שהוא. מן הפשתן קנה כל השאר המחובר בקרקע ואמאי מי קני האי במשיכה דהאיך: דא"ל. מוכר ללוקח: לך ויפה לך קרקע כל שהוא. כך כתוב בספרים ישנים כלומר לך והחזק בקרקע לקנות פשתן המחובר בה דקרקע נקנה בחזקה וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ואתא מתני' לאשמועינן דחזקת קרקע מהני לפשתן ואע"ג דלא זבין ליה ארעא ואשמועינן נמי חזקה קלה[ד] דבלקיטת הפשתן מקצתו יכול לקנות השאר המחובר וכגון דא"ל המוכר לקט מן הפשתן עצמו קצת ויתייפה הקרקע ויהיה נקי לחרישה כדאמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף נד.) האי מאן דזכי זיכיא אדעתא דארעא קני וה"נ אם לקט מן הפשתן קצת ונתכוין (ג) לקנות הקרקע קני לה לקנות כל מה שעליה כן נראה בעיני: **מתני'** המוכר יין ושמן. וה"ה לפירות אלא אגב דבעי לאורויי בסיפא חייב להטיף שלש טיפין נקט יין ושמן: והוקרו או שהוזלו. לאחר פיסוק הדמים: עד שלא נתמלאת המדה. ובמדה שאינה של שניהם מוקי לה בגמ' ותנינא מה דתניא לעיל בברייתא[ה] וטעם (ד) כדהתם כל זמן שלא נתמלאת הוי כליו של מוכר ומשנתמלאת הוי כליו של לוקח ומיירי בסימטא או בחצר של שניהם: היה סרסור ביניהן. והמדה שלו כדמפרש בגמ' ודרך הסרסור לקנות מבעל הבית ומוכר לאחרים ומרויח: נשברה לסרסור. דקני ליה כליו של סרסור לסרסור כדתניא לעיל[ו] ואם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה וקא משמע לן דלא אמרינן דסרסור אינו אלא שלוחו של לוקח וכשנתמלאת נשברה ללוקח: הרכינה. הטה על צדה אחר שהטיף ממנה שלש טיפין ללוקח: ומיצית. שנתאסף מלוי השמן לשולי הכלי: הרי הוא של מוכר. משום דהלוקח נתייאש כדאמרי' בגמ': וחייב להטיף לו שלש טיפין. לאחר עירוי השמן והיין חייב עוד להטיף שלש טיפין מן הדבוק בדופני הכלי: והחנווני. טרוד הוא במכירתו ולכך לא הזקיקוהו להטיף דאין לו פנאי: ר' יהודה אומר כו'. בגמ' בעי ר' יהודה אהיכא קאי: **גמ'** אי[ז] מדה דלוקח היא. וליקני ליה כליו כדתניא לעיל[ח] אם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה דהכא נמי בשיש שנתות במדה עסקינן כדאוקימנא להיא דלעיל דהא סתמא קתני אפילו במדה שיש לה שנתות ואמר ליה הין בשתים עשר סלעים לוג בסלע: מדה דמוכר הוא. ואמאי קנה לוקח דהא אפילו אם תמצא לומר דברשות לוקח מיירי הא איבעיא לן לעיל[ט] אם הכלי חשוב הפסקת רשות ולא איפשיטא וא"כ תפשוט ממתני' דכליו של מוכר ברשות לוקח קנה לוקח והוא הדין לכליו של לוקח ברשות מוכר דקנה מוכר: במדת סרסור. שהשאילה לשניהן וכדתניא לעיל[י] בברייתא וטעמא כדפרישית ותנינא במתניתין מאי דתני בברייתא לעיל דארבע מדות: רישא. שהשאיל להם המדה והסרסור אינו שם וקא משמע לן דאינן שלוחיו של סרסור להיות המקח ברשותו ואף על גב דהמדה שלו ודרך[כ] סרסור למדוד במדתו להשתכר בלוקח הלוקח ממנו: סיפא. שהסרסור ביניהן דכיון שהוא שם והמדה שלו המקח ברשותו דאיהו לוקח מן המוכר ומוכר ללוקח ומשום הכי כי נשברה נשברה לסרסור דכליו קני ליה כדתניא לעיל[ל] ראשון ראשון קנה: הכי גרסינן מי כאן תנא דאתנייה רב מדות. כלומר היש כאן בארץ ישראל תנא שונה משניות וברייתות ששנה לו רב מדות מתני' דמיירי בדין מדות: [מ]והתנן. גבי מפריש תרומה שתי מדות ממאה אם הרכינה בעל הבית לאותה מדה שמדד בה התרומה ומילת הרי הוא של תרומה ונותנו לכהן ובמתניתין נמי תיהוי של לוקח:
משום

לך ויפה לך קרקע כל שהוא וקני כל מה שעליה. כלומר החזק בקרקע ע"י יפוי דהוי כעין נעל וגדר כל שהוא[ה] ותהא שאולה לך להיות כחצרך לענין זה שתקנה מה שעליה:

המוכר יין ושמן לחבירו והוקרו והוזלו. לאו דוקא הוקרו והוזלו אלא שאין דרך לחזור בהם:

נשברה לסרסור. פי' הקונטרס לפי שהסרסור קונה לעצמו וחוזר ומוכר לבעל הבית ותימה דאם כן אמאי נקט נשברה ושבק יוקרא וזולא דאיירי בה רישא הוי ליה למימר היה סרסור ביניהן והוקרו והוזלו ופי' ריב"ם היה סרסור ביניהם ומדד להן כדרך סרסורים שמודדין בשכר שנותנין להן ונשברה החבית ע"י מדידה נשברה לסרסור וכגון שלא היה מחמת אונס אלא ע"י שלא נזהר יפה במדידה:

מי כאן תנא דליתנייה רב[ק] מדות. רבינו שמואל מגיה דאתנייה רב כלומר ששנה לו רב מדות משום דקשיא לי' היאך יתכן שהיה רבו של רב והא בימי רבא הוה כדאמרינן ביבמות (דף ג. ושם ד"ה דאמר) אמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי וקשה לר"ת דבפ' כל הבשר (חולין דף קי. ושם ד"ה איכא) אמר איכא תנא דאתניי' לרב כחל אחוי ליה לרב יצחק בר אבדימי א"ל אני לא שניתי לו כחל כל עיקר ולדבריו הוה לי' למימר ממנו[י] ואמר רבינו תם דשני רב יצחק בר אבדימי הוו חד בימי רבי וחד בימי רבא כדאמרינן בפ' כירה (שבת דף מ:) אמר רב יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ואותו היה רבו של רב ומיהו הכא אומר רשב"א דבעל כרחך רב יצחק בר אבדימי הוא תלמידו של רב דאי ס"ד רבו של רב (ה) היכי קאמר לר"א הא איתמר עלה אמר ר' אבהו (א"ר יוחנן[ט]) והא אפי' ר' יוחנן שהיה רבו של רבי אבהו היה קורא את רב שהיה תלמידו של רב יצחק בר אבדימי רבינו כדאמרי' באלו טריפות[י] (חולין דף נד):
והתנן

עין משפט נר מצוה

קג א מיי' פ"ז מהל' מלוה ולוה הל' יב סמג לאוין קצג טוש"ע יו"ד סי' קעו סעיף ח:
קד ב מיי' פ"ג מהל' מכירה הלכה יח:
קה ג מיי' פ"ד מהל' מכירה הל' ח ועיין בהשגות סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ר ס"ט:
קו ד מיי' פ"ב מהלכות שלוחין ושותפין הל' ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קפה סעיף ז:
קז ה ו טוש"ע ח"מ סי' רלא סעיף ו:
קח ז מיי' פ"ד מהל' מכירה הל' ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ר סעיף ט:
קט ח מיי' פ"ב מהל' שלוחין הל' ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קפה סעיף ז:

ליקוטי רש"י

מי כאן תנא. בהאי דוכתא. אחוייה. גלי המקום. [חולין קי.].

הגהות וציונים

א] צ"ל ה"נ קמא קמא מיפסק פסק **מהיום בדינר** ליום ולגורן כו' (רש"ש): ב] בכת"י לך יפה **לי** קרקע, וכן גרס ביד רמה: ג] צ"ל **שכירות** (גליון): ד] בר"פ ליתא תיבת "קלה": ה] תיבת "אי" נראה למחוק: ו] נדצ"ל דדרך (באה"מ): ז] שייך לע"ב (גליון): ח] גירסת מהרש"א **לרב** מדות עיי"ש וכן הגיהו הרש"ש ובאה"מ: ט] [לפנינו ליתא] (גליון): י] [שם לא נמצא כלל ואפשר דצ"ל **בגיד הנשה צה:** וע"ע תוס' כתובות נו ע"א ד"ה אמר ותוס' חולין קי ע"א ד"ה איכא] (גליון):

רבינו גרשום

[illegible]

מסורת הש"ס עם הוספות

א) חולין דף קי., ב) פה., ג) פו:, ד) פה:, ה) לעיל מב., ו) [ועי' תוס' יבמות ג. ד"ה דאמר וכו'].

הגהות הב"ח

(א) במשנה נשברה לסרסור הרכינה ומיצת הרי הוא של מוכר וחייב להטיף לו שלש טיפין והחנוני אינו חייב להטיף לו שלש: (ב) רשב"ם ד"ה אסור וכו' סלע ליום בימות הגורן: (ג) ד"ה לך ויפה וכו' קצת ונתכוין (לקנות) תז"מ וכ"ב נ"ל לנקות: (ד) ד"ה עד שלא וכו' וטעם כדפרישית התם: (ה) תוס' ד"ה מי וכו' רבו של רב היאך קאמר:

פי' הרשב"ם העקרי *)

מתני' המוכר יין ושמן לחבירו. ה"ה לפירות ומשום סיפא דבעי לאשמועינן חייב להטיף לו שלש טיפין נקט יין ושמן: והוקרו או שהוזלו. אחר פיסוק דמי': עד שלא נתמלאת המדה למוכר. דבמדה שאינה של שניהם יש חילוק בין נתמלאת המדה ללא נתמלא' וטעמ' כדפרישי' התם משנתמלאת המדה הוקרו ללוקח דהשתא הוי"ל כליו וקני בסימטא ובחצר שהיא של שניהם: היה סרסור ביניהם. והמדה שלו היא כדאמרינן בגמרא ודרך הסרסור לקנות מבעה"ב ומוכר לאחרים ומרויח וקני ליה כליו של סרסור הואיל ולעצמו מודד ואח"כ מוכר ללוקח והלכך נשברה החבית נשברה לסרסור [illegible]

[illegible]

מאה דינרין שקיבלן מיד הנותן לתקן שדהו שתהא שדה משובחת שתעשה תבואה הרבה ואחר כך חוכר ממנו השדה משובחת בעד מאה דינרין וי"ב כורים חטין לשנה ואין זה רבית כלל להלואה כי אין שם הלואה:

ה **מותר** להרבות בשכירות וכו'. משנה (בדף ס"ה.) וכבר כתב רבינו דין זה בסימן קע"ג (עמ' תנו) ואגב שכתב דאין מרבין על המכר כתב גם כן דמרבין על השכירות וחזר וכתבו כאן לפי שכתב בסימן זה כל דיני שכירות ביחד: **כתב** בית יוסף על שם תלמידי הרשב"א דבשכירות נמי משכחת לה לאסור כגון אם השכיר לו חצרו מעכשיו (פירוש שיתן לו מיד המנה עכשיו בהתחלת שנת השכירות) והחזיק בה וכו' ופשוט הוא עכ"ל וקשה מכאן למה שכתב בית יוסף בסימן קע"ג על שם בעל התרומות בשם חכמי לוני"ל וכתבתיו לשם עיי"ש סעיף ג': **עוד** כתב בית יוסף דכתבו הגהות פרק ו' דמלוה ונראה לרשב"א דמתניתין איירי כגון שנכנס מיד לתוך הבית דבענין אחר לא שרי להרבות דהא מחזי כי אגר נטר כדמשמע בהספינה עכ"ל וכן כתבו לשם התוספות (סוף דף פ"ו) בד"ה דינר ליום על שם הרשב"א ור"ל רבינו שמשון בר אברהם שהוא רבינו שמשון משנץ בעל התוספות אחיו של ריב"א והוא חולק על מה שכתב הרב המגיד פרק ז' בשם הרשב"א דבשכירות קרקע שזוכה בו מעתה זכייה גמורה שרי למימר ליה מהשתא [בדינר] ולקמיה יפה סלע ואף ע"פ שאינו דר מעתה בחצר עכ"ל ומביאו בית יוסף סוף סימן זה ור"ל רבינו שלמה בן אדרת ז"ל:

שלוקח ממנו בתורת הלואה לוקח אותם שהרי מחזירם לו בסוף ל] **ונמצא שמוסיף לו שני כורין בשכר הלואת המאה אפילו הכי מותר** (ח) **כיון שמוציא אותם בגוף השדה וכן אם שכר לו חנות או ספינה בעשרה דינרין יכול לומר הלוני מאה דינרים שאבנה בו החנות ואציירנו ואתקן בהן הספינה וכליה ואני אעלה לך בחנות ובספינה שנים עשר דינרין** (ט) **אבל אסור לומר הלוני מאה דינרין להתעסק בחנות או לקנות בהם סחורה להוליך בספינה ואני אוסיף לך בשכירות:** ו (י) **מותר להרבות בשכירות קרקע כיצד שמשכיר שדה ואומר אם מעכשיו תפרע**

אעלה) כז] שמחזיר הק"ק זוז כח]. אבל בעל התרומות (שער מו ח"ד סי' מח) כתב ויש מפרשים שאין המעות חוזרים להבעלים ולפיכך אין בהם משום רבית והכי אוקמה רבינו משה ז"ל עכ"ל ואי על הרמב"ם קאמר לא ידענא מנא ליה דהכי סבירא ליה שהרי בפרק ז' (ה"ט) העתיק לשון הגמרא לגד כט] ואפשר דעל הרמב"ן קאמר: **וכן אם שכר לו חנות או ספינה וכו'.** מימרא דרב נחמן שם: **אבל אסור לומר הלוני מאה דינרין וכו'.** ברייתא שם:

ו **מותר** להרבות בשכירות קרקע וכו'. משנה בדף ס"ה (ע"א) ואע"פ שכתב רבינו דין זה בסימן קע"ג (עמ' תנו) [ב] אגב גררא שנאו בסימן זה שכתב בו כל דיני שכירות בסימן אחד. וכתבו תלמידי הרשב"א דבשכירות נמי משכחת לה לאסור כגון אם השכיר לו חצרו מעכשיו במנה והחזיק בה ואחר כך אמר לו שאם ימתין לפרעון חדש בחדש יתן לו בשכירות סלע בחדש רבית גמור הוא עכ"ל ופשוט הוא לא]. ומה שכתבו רבית גמור הוא נראה לי דלאו רבית קצוצה דהא כל שאינו דרך הלואה אינו רבית קצוצה וכמו שכתב הרמב"ם בפרק ח' מהלכות מלוה (ה"א) ברבית שהיא על ידי מקח וכוונתם ברבית גמור היא לומר דלא נימא דאינה

פרישה

(ח) **כיון שמוציא אותם בגוף השדה.** ופירש רש"י ואין בו רבית אלא שחוכר ממנו שדה משובחת ומעלה לו בשכירות שדה טובה יותר משדה רעה מאתים זוז ושני כורין חיטין. ולפי זה הא דכתב רבינו גבי אריס בסימן קס"ג דאם לא ירד מותר ובירד באתרא דהאריס נותן ואם לא יתן מסלקין נמי מותר הוא גם כן מהך טעמא דאין זה רבית אלא שחוכר ממנו שדה משובחת אבל אם ירד ועל הבעל ליתן הרי ירד על שם שדה משובחת ותו אסור להוסיף עליו בחכירות וק"ל: (ט) **אבל אסור לומר הלוני ק' דינרים להתעסק וכו'.** פירש רש"י כיון דלאו בגופה דחנות וספינה קא מפיק להו להנך זוזי אין תוספת השכר בשביל החנות והספינה אלא בשביל שכר המעות: (י) **מותר להרבות בשכירות קרקע וכו'.** זה לשון בית יוסף ואע"ג שכתב רבינו דין זה בסימן קע"ג אגב גררא שנאו בסימן זה שכתב כל דיני שכירות בסימן אחד. גם יש לומר דלעיל איירי בשכירות בית וכאן איירי בשכירות שדה ויש באחד קרוב לשבח טפי מחבירו כדלעיל סימן קע"ב (עמ' תלו-תלט) וגם בשדה עיקר פירות הוא בשעת קצירה. ואם תאמר הא כתב בית יוסף לעיל סימן קע"ג (עמ' תנה ד"ה ובשכירות) זה לשונו ובסימן קע"ו הוא עיקר דין זה ושם כתבתי דינים דשייכי לדין זה כי בסימן זה לא כתב רבינו אלא אגב גררא עכ"ל נמצא דבסימן קע"ג כתב דשם כתב רבינו אגב גררא וכאן סימן קע"ו כתב דמה שכתב כאן הוא אגב גררא. ונראה לי דמה שכתב בית יוסף בסימן קע"ג הכי פירושו כיון שבסימן קע"ו עיקר מקום דין זה משום הכי קבע הבית יוסף שם הדינים השייכים לדין זה ורבינו לא כתב בסימן קע"ג אלא אגב גררא אלא

טור יו"ד סימן קעו ס"ו, ב"י שם

הטור פסק כנ"ל לחלק בין שכירות שמתחילה מיד לשכירות שמתחילה לאחר זמן. וע' בב"י שאפילו בשכירות שמתחילה מיד, אם כבר הסכימו ועשו קנין לשלם מתחילה, ודאי אסור אח"כ להתנות שישלם יותר אם משלם בסוף החודש וכדו', ע"ש. עוד הביא שהרשב"א חולק על תוס' בב"ב הנ"ל דדוקא פועל דלית ביה זכיה גמורה צריך להתחיל במלאכה מיד, משא"כ בשכירות קרקע, אם עושים קנין עכשיו אפילו לא ידור בה מיד, מותר להוזיל לו בעד הקדמת המעות ולא חשוב אגר נטר, ע"ש.

The Tur rules as above that one may offer a rental at a lower rate to one who pays upfront if the rental period begins immediately. Bais Yosef adds that if the lower price was already agreed upon and a kinyan was effected, they may not change the deal and accept a higher rate for delayed payment, as this would clearly constitute ribbis.
Bais Yosef further cites the Rashba who permits the rental of real estate at a lower rate for an immediate payment even if the rental period will not begin until later, unlike the opinion of Tosafos.

מלא הערמת רבית כן נראה לי. ויש לחמות דשלמי הכא שהחזיק בכר בחלר וזכה בו בחנה ועכשיו שנותן יותר בשביל ההמתנה משמיע למילו נתן לו המנה וחזר ונטלו ממנו ולפיכך הוי רבית קלוסה. וכתבו בהגהות פרק ז' מהלכות מלוה (אות ד) ונראה לרשב"ץ דמתניתין מיירי כגון שנכנס מיד למוך הבית דבעינן מאר לא שרי להרבות להא מחזי כי אגר נטר כדמשמע בהספינה (ב"מ פז.) (ד):

ז ואסור להרבות בשכר האדם וכו'. מבנה עלה ע"ה. וכתב הרב המגיד בפרק ז' (ה"י) שכיולא בשכירות האלר מותר בשכירות אלא דגם שכירות אלא אינה משתלמת אלא בסוף. והדין פשוט כדבריו אלא שלשון שכתב דגם שכירות אלא וכו' אינו מכוון דהא בשכירות אלא מפורש דאינה משתלמת אלא בסוף דלאינה (ויקרא כה נג) כשכיר שנה בשנה ומיניה ילפינן לשכירות קרקע דלאינה בעלה ס"ה (ע"ש):

ח השוכר את הפועל בימות החורף וכו'. [בגמרא] בעלה פ"ו (סוע"ב): **וכתב** הרב המגיד בפרק ז' (ה"ב) בשם הרשב"ץ (ב"י פז. ד"ה ומשמרא) דלדוקא פועל הוא דאלרו אלא בשכירות קרקע שזוכה בו מעתה זכייה גמורה לג) שרי למימר ליה מהשתא בדינר ולקמיה יפה שלא ומע"פ שאינו לר מעתה בחנר:

לי השכירות הרי הוא לך בעשרה סלעים לשנה ואם תתן לי השכר בכל חדש וחדש (יח) **הרי הוא לך בסלע לחדש** (ג): **ז ואסור להרבות בשכר אדם שיאמר לו עשה עמי מלאכה היום ששה דינר ואני אעשה עמך לשבוע אחרת ששה שתים: ח השוכר את הפועל בימות החורף לעשות עמו בימות הקיץ בדינר ליום ומקדים לו שכרו מעתה ושכרו שוה לימות הקיץ** (יט) **סלע ליום אסור מפני שנראה כאילו מלוה לו מעות מהיום כדי שיזלזל בשכרו אבל אם אמר לו עשה עמי מהיום עד יום פלוני בדינר ליום מותר כיון שמתחיל לעשות עמו מלאכה מעתה אינו נראה כנוטל שכר מעותיו שמקדים לו** [ג]:

סימן קעז

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] אין מקבלין צאן ברזל מישראל: [ב,א] סתם עסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון וצריך שיתן למתעסק שכר טרחו וכמה הוא שכרו: [ג] אם אינו רוצה ליתן לו שכרו יכול לפסוק עמו אפילו בדינר אחד לכל ימי העסק: [ד] הנותן עסק סתם לחבירו כיצד חולקין הריוח וההפסד: המושיב את חבירו בחנות אם היה אומן לא יעסוק באומנותו: אם יש למתעסק עסק אחר אינו צריך ליתן לו כל כך שכר: [ה,א] המתעסק אם הוא שומר חנם על החלק שהוא פקדון או אם הוא שומר שכר: [ב,ב] אם מותר לתת עסקא למחצית שכר ולהתנות שיהא אחריות האונסין על המקבל והזול על הנותן: [ה,ב] הנותן עסקא למחצית שכר מה תנאים יכול להתנות: [ו] הנותן עסקא למחצית שכר אסור לקצוץ בדבר ידוע אפילו כל

קעז פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] יש מקבל צאן ברזל שהוא רבית דאורייתא ויש צאן ברזל שהוא אבק רבית: קבל צאן ברזל שהוא אבק רבית ונתן לו ריוח אם מנכין אותו מהקרן: מקבל צאן ברזל אפילו נותן לו שכרו כפועל בטל אסור: המקבל צאן ברזל ונותן כל הריוח לבעל המעות אם הוא מותר: [ג,א] פירוש דברי המפרשים וסברתם בדיני העסקא: מה נקרא אית ליה עסקא אחריתי: אומר למקבל מותר שליש בשכרך דשרי מה פירושו: [ד] נותן לחברו עסק סתם היאך יחלוקו: [ג,ב] שני שותפים במעות שהאחד מתעסק לבדו היאך חולקין: הנותן לחברו מנה שיתעסק בו לתועלת המלוה עד שיהיו שני מנים ומשם ואילך יהא כל הריוח ללוה בסימן (קס"ח) [קס"ז]: אם עושה אדם עסקו מלוה או פקדון כתבתיו בסימן הנזכר: [ה,א] המתעסק אם חייב גם באונסי חלק הפקדון: הלוה מעות מחבירו ואחר כך התנו ביניהם שיהיו למחצית שכר אם חייב באונסי כל הממון: [ב,ב] אפילו מאן דשרי עסקא שהמקבל מתחייב באונסין זולתי הזול מודה בנותן מעות דאסור ולא שרי אלא בעסקא דשייך בה יוקרא וזולא וגם עומד בעין בחזקת הבעלים: אם מותר להתנות עם המקבל שאם יתעסק בחובות יהיה כל ההפסד עליו ואם במשכונות יהיה על הנותן: הנותן עגלים לחבירו ולא פירש שום תנאי אימתי הוי אחריותן גם על המקבל: [ה,ב] המקבל עסקא למחצית שכר בתנאי כגון שלא

דרכי משה

(ג) **בהגהות** אשר"י פרק איזהו נשך (סי' כא) אבל אם כבר הגיע הזמן שחייב ליתן לו השכירות ואמר לו אם תעכב המעות יותר תן לי כך וכך אסור דהוי רבית גמור דלאחר שנתחייב לו השכירות הוי כשאר הלואה. וכן הוא בהגהות מיימוני פרק ח' דהלכות מלוה (ד"ק הי"ג, תשובות מיימוני משפטים סי' טו) דלא כר' אליעזר מטו"ך ועיין לעיל סימן קס"א (ד"מ ארוך אות א) לב). וגדולה מזו כתב בית יוסף בשם תלמידי רשב"א דשכירות נמי משכחת לה דאסור כגון אם השכיר לו חצירו מעכשיו במנה והחזיק בה ואחר כך אמר לו שאם ימתין בפרעון חודש בחודש יתן לו בשכירות סלע בחודש רבית גמור הוא עכ"ל ויש לספק מאי רצה לומר ברבית גמור אי רצה לומר רבית קצוצה או אבק רבית עכ"ל בית יוסף: (ד) **אמנם** במגיד משנה כתב שם (הי"ב) בשם הרשב"א דאע"ג דאינו דר מיד בחצר שרי הואיל ובשכירות קרקע זוכה בה מיד ומעתה מה שאין כן בשכירות פועל הואיל ופועל אינו משתעבד מהשתא עכ"ל. ודין פועל עיין סוף סימן זה. ועיין לעיל סוף סימן קע"ד (ב"י ד"ה השוכר, ד"מ ארוך אות ה) השוכר בית לעשרים שנה ומקדים לו השכר:

פרישה

מלא דהא דשכירות אינה משתלמת אלא בסוף יליפינן משכירות אלא דשכיר שנה בשנה. כן כתבו המגיד משנה וביא יוסף: (יט) **סלע ליום.** שהוא ד' דינרין. ועיין לריש סוף סימן זה שכתבתי שם דיוכ מעצמי רבית:

דרישה

[ג] **ובתשובת** הגאונים על דבר ראובן אומר לשמעון תן לי מנכסיך כך וכך להתעסק בהן ואושיבך בביתי ויהיה כל השכר לזה שאפרנסם (רצונו לומר אותך ואת בני ביתך. עד כאן המגיה) מהן כל זמן שתשב בביתי אין כאן צד רבית שאין בלשון הזה לשון הלואה אלא עסיקה. מנחם בן הר"ר פנחס סימן שכ"ב: **אין** אדם יכול ליתן מעות לחבירו שילוום לגוי ברבית לחצי ריוח אלא אם כן יתן כמו כן שום דבר של קציצה עבור טרחא ולא סגי בטובל בציר אלא יתן לו כפועל בטל של אותה מלאכה. אבל לא קצץ בעל המעות למתעסק מידי וסמך על זה כיון דאית ליה זוזי משל עצמו שהוא נושא ונותן בהם מלבד מעות העיסקא שרי. עד כאן מתשובת הר"ר מנחם בסימן צ': **פסק** מהר"ם (תשו' מהר"ם ב"ד ברוך ד"פ סי' תתקנה) דסגי בשכר עמלו בדורונות שמביאין הגוים כשפודין המשכונות. מ"ק (סי' שיט וסי' שכה). מורי ורבי (מהרש"ל בביאורו לטור) (והביאו בית יוסף לעיל בסימן (קס"ח) [קס"ז] עיי"ש. עד כאן המגיה):

הגהות והערות

לב) **דברי** הג' מיימוני הובאו לעיל בבית יוסף סוס"י קס ד"ה המעכב, ביתר אריכות. ובד"מ הנדפס במקום כר' אליעזר "מטו"ך" כתוב כר"א "ממי"ן", והוא ט"ס: לג) **הנה** איירי הכא בשוכר את הפועל לעשות עמו לאחר זמן, וא"כ ה"ה בשכירות קרקע שהתיר הרשב"א איירי בשכרה לדור בה לאחר זמן. וכוונת הרשב"א שהזכייה חלה עתה לגבי הדיור שידור בו לאחר זמן. או דהוה כמו קניו לאחר שלשים שאז אין המעות הלואה אלא דמי שכירות. וצ"ע דא"כ גם בפועל יזכה בו מעתה, ואין המעות שנתן לפועל הלואה אלא דמי שכירות, ובחידושי הרשב"א שם דימה זאת למוכר חפץ בפחות מכדי דמיו כדי למסור לו את החפץ לאחר ל' יום דהוה ליה להיות מותר, אלא דשאני בפועל שיכול לחזור בו בחצי היום ולא משתעבד לגמרי. אבל בשכירות קרקע שזוכה בו מהשתא בזכייה גמורה שרי:

ז הרי זה מותר. לפי שסכירות אינה משתלמת מלא לנסוף (וכמו שכתוב בתו"מ סימן ש"ז סעיף ה), הלכך כי שקיל מיניה מלא נחוש דהוה ליה כ"ש מלעיס [לנטה], אין זה שכר המתנת מעות שהרי לא נתחייב לו למלא סכירות עד סוף המודש, ואפי' לאחר לית ליה מן מעכשיו תתן לי הרי לך בעשרה מלעיס, אי הוה מקדים ליה הוה מחיל ליה מדמי הסכירות ומוגיר לו בפחות משויה, ס"ס [בפח מעיפ] סה, ון] ורמ"י [סה ד"ה אלא לנסוף]: ח **אבל אם כבר כו'.** לעומר, שהחזיק ונתחייב לתת לו מעכשיו [1] הסכירות עשרה מלעיס (לחדש) [לשנה] [2], לסוף לומר תן לו כל חודש מלא. **וכ"פ שכן אם כבר נתחייב** [3] **השכירות.** להיינו שהגיע זומן פרעון של סוף השנה וממתין לו וזומן לו דכר בהמתת המעות, לסוף. ומעתה כאן לחין מילוק בין מעות שכירות למעות הלוואה, לעולם כל שגר נער ליה לסוף, וכן כתוב בדברי משה [אות ז] וכן דעת ב"י לעיל סוף סימן ק"ס [בעמוד שפג ד"ה המפקיר]. ולפ"ז בסימן קפ"ג סעיף ג' [בעמוד שפד ד"ה ומ"ש לו שכירות]: **ט** סימן קע"ו. סעיף ט"ו:

ט [1] **(ז) מותר להרבות בשכר הקרקע ביצר השכיר לו את החצר** [2] **ואמר ליה קודם שהחזיק בו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא לך בעשרה מלעים בכל שנה ואם תתן שכר חדש בחדש הרי היא במלע בכל חדש ז הרי זה** (ז) [3] **מותר** [4] **וביוצא בזה בשכר האדם גם כן מותר:** הגה **ח** [ב"י] [5] אבל אם כבר מחזיק בו לכבור לו בעשרה מלעים לשנה מקור לומר לו תתן כל חדש מלע מאי ומתן לך המעות (**ח**) [6] וכל שכן אם כבר נתחייב לו הסכירות ומתן לו דכר בהמתת המעות (ח) [7] מותר להרבות בשכר שנה שנה אפי' אחר שכבר נתחייב לו בהמעות (**ט**) [8] כגון שנתר נדוניא לבתו והתנה עם חתנו שכל שנה אינה לוקח לו הנדוניא מלוה יתן לו כך וכך שכר מותר שתין זה מלא כמוסיף לו נדוניא ולווקח כשהתנו כן (א) קודם הנשואים אבל לא נתחייב לו מלא כך להוי מגר נער ועיין לקמן **ט** סימן (ט) קע"ו:

(ז) **מותר להרבות בשכר הקרקע.** הטעם, דסכירות אינה משתלמת מלא לנסוף, נמלא מה שפותח לו השתא מחיל קא מחיל לגביה. וכתב ב"י [סוף פרמוד תפסה] דשם הגהת מיימוניות [בפח בתרא פו, ב ד"ה דיגר] לתין היתר רק אם נקנה תיכף לתוך קרקע, דאי נלו אם הוה מגר נטר. [1] וכתב דרכי משה [אות ז] מתנה במגיד משנה [שם הלכה יב] כתב כשם הרשב"ץ [שם פז, ג ד"ה ומפקפק] לפף על גב דתינו דר מיד בתלר שרי הואיל וסכירות קרקע זוכה בה מיד, מה שתין כן בסכירות פועל הואיל ופועל אינו משתעבד מהשתא, ס"ל כהני דיש מילוק בין פועל לסכיר, ולא נלו כהי דלא חיישי לחלוק, אם כבר גבה אינו יוצא בדיינים ואפשר דאפילו לדידהו דלא חיישי לחלוק, אם כבר גבה אינו יוצא בדיינים ואפשר דאפילו שום חיוב אין כאן על הבן להחזיר (עיין מה שכתבתי לעיל סימן קס"א ס"ק ו' בשם דגול מרבבה אורח מפרשים שם ס"ק טו), אבל אם לא גבה עדיין את חובו מנכינן ליה, ע"ש:

[ב] [בסעיף ו הגה] **אבל אם כו' וכ"פ שכן בו'.** כמו שכתוב שם (סה, א) בגמרא מאי שנא רישא כו' והאי כיון כו' והאי דקאמר כו': [ג] **מותר בו' ודווקא כו'.**

באר היטב

(ז) **מותר.** לפי שסכירות אינה משתלמת מלא לנסוף כמו שכתוב בתו"מ סימן ש"ז, [ש"ך ס"ק ז], נמלא מה שפותח לו השתא מחיל קא מחיל גביה. וכתב ב"י כשם רשב"ץ בעל התוספות לתין היתר רק אם נקנם תיכף לתוך הקרקע, לפי נלו הכי הוי לגבי נטר. וכתב בלבוש משם תתם מתגיר משנה כתב לפף על גב דלתינו דר מיד בתלר שרי הואיל וסכירות קרקע זוכה בה מיד, מה שתין כן בסכירות פועל הואיל ופועל אינו משתעבד מהשתא, [ט"ז ס"ק ז]. (וכנקודות הכסף ס"ק ו כתב דלפף משקנת הלבוש משם בהגר"ש בן מלכא דיש מילוק בין פועל לסכירות קרקע, ע"ש): (ח) **דאסור.** נלפף פשוט דזה הוי רבית קלוסה. ואפילו בתלוקה הלפשוטה שכבר התזיק בו' נסתפק הצ"י דמי הוי רבית קלוסה, אבל זה נלפף דמודה דהוי רבית קלוסה, [ט"ז ס"ק ח]. ומכל מקום אם כבר גבה הבן את חובו פשיטא דאינו יוצא בדיינים, ואפילו אם לא גבה לא מנכינן ליה, כיון שדין זה הוא בין בעל חוב לבין בעל חובות. ועיין שם דמשמע מדבריו שאם לא היה כאן שאר בעלי חובות רק היה להבן טענה עם שאר היורשים, בזה יש חילוק, אם כבר גבה אינו יוצא בדיינים ואפשר דאפילו לדידהו דלא חיישי לחלוק, אם כבר גבה אינו יוצא בדיינים ואפשר דאפילו ז' בשם דגול מרבבה אורח מפרשים שם ס"ק טו), אבל אם לא גבה עדיין את חובו מנכינן ליה, ע"ש:

(ז) **מותר להרבות בשכר הקרקע.** הטעם, דסכירות אינה משתלמת מלא לנסוף, נמלא מה שפותח לו השתא מחיל קא מחיל גביה. וכתב ב"י [סוף פרמוד תפסה] דשם הגהת מיימוניות [בפח בתרא פו, ב ד"ה דיגר] לתין היתר רק אם נקנם תיכף לתוך קרקע, דאי נלו אם הוה מגר נטר. [1] וכתב דרכי משה [אות ז] מתנה במגיד משנה [שם הלכה יב] כתב כשם הרשב"ץ [שם פז, ג ד"ה ומפקפק] לפף על גב דתינו דר מיד בתלר שרי הואיל וסכירות קרקע זוכה בה מיד, מה שתין כן בסכירות פועל הואיל ופועל אינו משתעבד מהשתא, ס"ל כהני דיש מילוק בין פועל לסכיר, ולא נלו כהי דלא חיישי לחלוק, אם כבר גבה אינו יוצא בדיינים ואפשר דאפילו לדידהו דלא חיישי לחלוק, אם כבר גבה אינו יוצא בדיינים ואפשר דאפילו שום חיוב אין כאן על הבן להחזיר (עיין מה שכתבתי לעיל סימן קס"א ס"ק ו' בשם דגול מרבבה אורח מפרשים שם ס"ק טו), אבל אם לא גבה עדיין את חובו מנכינן ליה, ע"ש:

פתחי תשובה

קצו (א) **קודם הנשואים.** עיין באר היטב ס"ק ט' בשם ט"ז. ועיין בתשובת נודע ביהודה תנינא חלק יו"ד סימן ע"ו במי שמת וציוה לתת לבנו מאתים זהובים, וכל נכסיו נתן במתנה לאשתו, ואחר כך עשתה האשה שידוך עם בנה ונתחייבה בתנאים לתת לבנה עם אשתו דירה הואיל שמניח בידה שני מאות שיש לו מעזבון אביו כל ימי חייה, ואחר כך מתה האשה ובנה בא לגבות חובו ויש עוד בעלי חובות אחרים והקרקעות אין מספיקים די תשלומי כל החובות. ונשאל אם מנכין לחבן שכירות הבית שדר בו. וכתב דאין זה דומה לנדוניית חתנים, כיון שכבר היתה האם חייבת לבנה חוב זה על פי צוואת אביו וזה הוי רבית קצוצה כדברי הש"ך בסימן קס"ו ס"ק ח', ומכל מקום אם כבר גבה הבן את חובו פשיטא דאינו יוצא בדיינים, ואפילו אם לא גבה לא מנכינן ליה, כיון שדין זה הוא בין בעל חוב זה לשאר בעלי חובות. ועיין שם דמשמע מדבריו שאם לא היה כאן שאר בעלי חובות רק היה לחבן טענה עם שאר היורשים, בזה יש חילוק, אם כבר גבה אינו יוצא בדיינים ואפשר דאפילו לדידהו דלא חיישי לחלוק, אם כבר גבה אינו יוצא בדיינים ואפשר דאפילו שום חיוב אין כאן על הבן להחזיר (עיין מה שכתבתי לעיל סימן קס"א ס"ק ו' בשם דגול מרבבה אורח מפרשים שם ס"ק טו), אבל אם לא גבה עדיין את חובו מנכינן ליה, ע"ש:

ביאור הגר"א

באר היטב

(ז) **מותר.** לפי שסכירות אינה משתלמת מלא לנסוף כמו שכתוב בתו"מ סימן ש"ז, [ש"ך ס"ק ז], נמלא מה שפותח לו השתא מחיל קא מחיל גביה. וכתב ב"י כשם רשב"ץ בעל התוספות לתין היתר רק אם נקנם תיכף לתוך הקרקע, לפי נלו הכי הוי לגבי נטר. וכתב בלבוש משם תתם מתגיר משנה כתב לפף על גב דלתינו דר מיד בתלר שרי הואיל וסכירות קרקע זוכה בה מיד, מה שתין כן בסכירות פועל הואיל ופועל אינו משתעבד מהשתא, [ט"ז ס"ק ז]. (וכנקודות הכסף ס"ק ו כתב דלפף משקנת הלבוש משם בהגר"ש בן מלכא דיש מילוק בין פועל לסכירות קרקע, ע"ש): (ח) **דאסור.** נלפף פשוט דזה הוי רבית קלוסה. ואפילו בתלוקה הלפשוטה שכבר התזיק בו' נסתפק הצ"י דמי הוי רבית קלוסה, אבל זה נלפף דמודה דהוי רבית קלוסה, [ט"ז ס"ק ח]. ומכל מקום אם כבר גבה הבן את חובו פשיטא דאינו יוצא בדיינים, ואפילו אם לא גבה לא מנכינן ליה, כיון שדין זה הוא בין בעל חוב זה לשאר בעלי חובות. ועיין שם דמשמע מדבריו שאם לא היה כאן שאר בעלי חובות רק היה לחבן טענה עם שאר היורשים, בזה יש חילוק, אם כבר גבה אינו יוצא בדיינים ואפשר דאפילו לדידהו דלא חיישי לחלוק, אם כבר גבה אינו יוצא בדיינים ואפשר דאפילו שום חיוב אין כאן על הבן להחזיר (עיין מה שכתבתי לעיל סימן קס"א ס"ק ו' בשם דגול מרבבה אורח מפרשים שם ס"ק טו), אבל אם לא גבה עדיין את חובו מנכינן ליה, ע"ש:

אוצר מפרשים

ח [ש"ך ס"ק ח] השכירות עשרה מלעים לשנה, כנ"ל: [רשב"ץ מרבבה בשלחן השחור]

באר הגולה עם ציונים מהש"ך

יא. מגמה שם לף ס"ה ע"ש. לשון רמב"ם שם דין ח:

יב. ב"י [בסוף תפה ד"ה מיהו] בשם תלמידי הרשב"א:

יג. הרב המגיד שם בפרק ז' מהלכות מלוה [הלכה י] דשכירות אינה משתלמת מלא לנסוף [מיללין בגמרא שם מהא דתמיד וקרקע סה, ג] בשכיר שנה שנה:

ציונים ממרא עם ציונים מהש"ך

ט) ב"י [שם ד"ה מיהו] בשם תלמידי הרשב"א:

י) הגהות אשיר"י פרק איזהו נשך [שם סימן כח ד"ה הא] ובהגהות מיימוניות [בפרק קומבע שם] פרק ח' [הלכה ז] מעות [מיימוניות מהפטיס סימן טו]:

יא) תשובת רשב"א [ת"ח] סימן [תתקפט] וריב"ש סימן תק"ב:

הגהות והערות

ד) מוקן ממהדורת ווין תק"ח ע"ס דגול מרבבה:

נקודות הכסף

קעו **אן** [ס"ו ס"ק יח] וכתב דהרבי משה אפנם בו'. ומשמע דמסקנת הדרכי משה סהכ"ס כן מלדם, ולא כהגהות מיימוניות דשם רשב"ץ בעל התוספות. ונראה לפף על גב דמתוספות פרק הפפיעה [בפח בתרא] סוף דף פ"ו כתבו גם כן דשם הכ"ס כן מהכרחם כמו שכתב הגהות מיימוני מכל מקום העיקר כמו שכתב הרב המגיד דשם הכ"ס כן מלדם, לטעמא דמסקנר הוא, דדווקא בפועל שלין גופו קנוי לו שכאי יכול למחוך בו, מה שלין כן בתלר שהיל נקנה לו גוף התלר, ומה לי שדר בו או לא הרי יכול לעשות בו מעשה מה שירלה. וכן נשמוקי יוסף פרק הפפיעה [שם תג, ג ד"ה ומפ"ן] כתוב כהכ"ס כן מלדם, ושיטו דלף ממיגיו בגמרא פרק לחיזו נשך [בפח מציעא סה, ן] הכי גבי שכירות קרקע, רק בפרק הפפיעה [בפח בתרא שם] גבי פועל. וכן משמע מדברי הרמב"ם [מלוה ולוה ז, ח ויט] והטור [שמות תפה- תפו] והמחבר [שם] דגבי קרקע כתבו שם דמיותר, ומיהו מתר כך בסתוך גבי פועל כתבו שלריך להתחיל מעשה, ואם תופל דכי הדדי ניתנו הוה ליה לכתוב גם בשכירות קרקע כן, ולא הוה ליה לכתוב דין לפועל בפני עלמו ולפל הוה ליה לעדיותו ולימיהו, תלם דכתמלן, כן נראה לי: הגה"ה, עיין בסירות רשב"ם פרק הפפיעה דיש דף פ"ו גבי ופתבת"ן לגולי בשכירות מי תפול הא תנן בפרק לחיזו נשך [שם] מנכין על הסכר ואין מנכין על המכר, וטעמא כתפרש"י התם דשכירות מיהו משתלמת מלא לנסוף, ע"ש ודו"ק: נלפף דכתם דתק, דהכי פריך ופתבת"ן לגולי בשכירות מי תפול הא תנן בפרק לחיזו נשך [שם] מנכין על הסכר ואין מנכין על המכר, וטעמא כתפרש"י התם דשכירות מיהו משתלמת מלא לנסוף, ע"ש ודו"ק:

בן [שם ס"ק יח] **אבל** בזה נראה דמודה בו'. עיין בב"י דלף משמע בן, דנסתפק ביון דלף בא על ידי הלוואה:

שו"ע יוד סימן קעו ס"ו, ש"ך סק"ח, ט"ז סק"ז

לפני קנין שכירות מותר להתנות שאם ישלם מיד יתן לו בהוזלה, וה"ה בשכירות פועל יכול לה־תנות כן. משא"כ אם כבר עשו קנין, וכ"ש אם כבר נתחייב לו השכירות, אסור להוסיף בעד מה שישלם לאחר הזמן, דאף במעות שכירות אסור לקבל שום שכר המתנה. וע' בט"ז שבחצר כה"ג מותר להתנות לפני השכירות, אפילו לא נכנס לחצר מיד, כיון שעשו קנין וזוכה בו מיד, משא"כ בפועל שצריך להתחיל במלאכה, דאל"כ אינו משתעבד מעתה [וע"ע בנקה"כ].

Before a kinyan has been effected for a rental, one may offer a lower rate to a renter who pays upfront. The same would apply to hiring workers, who may provide services at a lower rate to those who pay immediately. However, once a kinyan has been made, or if the money is already owed, one may not raise the rate for a delayed payment.

Taz adds that a real estate rental may be offered at a lower price for immediate payment even if the renter will not be taking possession immediately, because the kinyan is completely effective. Whereas, a worker cannot be hired for less if the work will not commence until later, because until then he isn't fully committed.

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [ממורה ו: ע"ש]. ג) [לקמן עג. קי: קדושין מח: קנ. ערכין יח.]. ג) עי' תוס' לקמן עג. ד"ה החמרים. ד) במדבר טז יג. ה) תהלים פד יא. ו) יבמות יד., ז) יבמות מב., ח) ביצה ו., ט) גיטין עא., י) לעיל סא., כ) עי' פסחים קיג., ל) עי' ב"ב כב., מ) בערך סתם ג' ע"ש. נ) צז., ס) דברים יד כב.

הגהות הגר"א

[א] תום' ד"ה נקבי. אע"פ בו'. ל"נ הם לפ' הני מילי ועיין מלמטה:

גליון הש"ס

גמ' חמשה מפקנין מינה. עיין לעיל דף סג ע"ג מוספות ד"ה רבה ע"ש: מתני' מרבין על השכר. עיין ב"ב דף פו ע"ג תוס' ד"ה דינר: גמ' מרשא שרי. עיין לעיל דף קג ע"ג מוספות ד"ה ומתני:

הגהות וציונים

ב) הישע"ן מגיה זוזא: ג) בקצת ראשונים וכן"י מפקנין מינה ואידך בתנה הוא דיהיב ליה רבא אמר: ג) ב"ש מגיה אגרי, וכ"ה בקצת כתי". וי"ב אגרנא: ד) ע"ל זבחים (דפו"י): ה) ר"פ"י נוסף ודאי, עי' ע"ש תוה"ה והלכתא: ו) כתי" תשובותיהן. והוא גזרון שכר כמתנת מעות הוא: דקו בה. מיפשו מחיים עד שמלמד פה מקרא למקון פה מילתא דמצוי שכיחות לפקוח: **מרשא שרי**. למכור סחורה בהמתנה ביותר מדמיה ובלבד שלא יפרש לו אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות שלא ימכור סתם בכך וכך ליום פלוני: קץ ליה. אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות דבהדיא פריש ליה דשכר כמתנת מעות הוא: **מרשא דידי שרי**. עושה שכר ממריס היה ומוכר לו ממן הזול בתמרי כשער של ניסן וממתין לו עד ניסן: **שיבראי לא שפיר**. ליט מתקלקל ושייתי יכול להגיעו עד ניסן: **זוזי לא צריכנא**. שתי עשיר ואיני חפוץ למכור בשער של עכשיו: **זיל בתר דידהו**. תחרי הלקוחות לתיכוו ולמי שגר נמר יהבו ליה למר דמילו הוו לו זוזי הוה שכיח להו שיכרא מוכא בשער של עכשיו: **אמר רב חמא מרשא דידי ודאי שרי**. מוכר פרקמטיא היה מוכר במקום הזול כשער שהוא נמכר במקום היוקר וממתין להן והן מעלין אותו למקום היוקר והוא מקבל עליו תחריות דלך בהליכה והלקוחות משתכרים בפרקמטיא שלוקחין שם בתשומי ומניחין לכאן ותחריות המוכר עליהם וכיון דלא מקבלי עלייהו תחריות לא הוי מלוה גמיר עד שהפרקמטיא נמכרת והן מקבלין המעות ואותן המעות נעשין עליהם מלוה ואין

מגיה אגרי

עין משפט נר מצוה

ל"ב א מיי' פ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג לאוין קפ"ע טוש"ע י"ד סי' קכו סעי' ג:

ב ב מיי' שם פ"ח הל' טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קכו סעיף ג:

ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:

מא ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:

מב ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

מג ו מיי' שם פ"ו הל' ה סמג שם טוש"ע י"ד סי' קכו סעיף ו:

מד ז מיי' פ"ח שם הלכה ג סמג שם טוש"ע י"ד סי' קנב סעיף ג:

מה ז ח טוש"ע י"ד סי' קנב סעיף ג:

[ב מיי' פ"ח מהלכות מלוה ולוה הלכה ג ועיין ממ"מ]:

תורה אור השלם

א) כִּשְׁכֹּר שָׂנָה בְּשָׂנָה יִהְיֶה עִמּוֹ לֹא יִרְדֶּנּוּ בְּפָרֶךְ לְעֵינֶיךָ: [ויקרא כה, נג]

ליקוטי רש"י

ד"ה נסתרי עבדיה. שלא יתגיל להיות כמוו ויתעצל מתמי"ו ממשמת כדרך המתפעלים בתיבת ת"ן ומ"ך מתשר יתפעל שר ויתמר מתמרר[ד] שתמי"ו מתמצעת להספיק לומיות השורש ולפתר יתמר בגיזרת סף המסופף[ה] מגזרת שם המסומה[ו] וכן בלשון גמרא

ניחא ליה דלא נסתרי עבדיה. פי' בערוך [ב] לשון מתירה ובלקוט ומ"ש בלשון הלי שנעשה נמי כמוהו דהא תנן (ב"ק ד' נ:) גזל עבדיה והזקיקו מלשם כשעת הגזילה אבל שכר פעולתם לא מלשם ום לומר דים למלך בתעלת דגזלוניתא לנחת למעלה ממלוכה כדמפליג התם[ג] גבי התוקף בפציעתו של חבירו ועשה בה מלאכה:

שבירות אינה משתלמת אלא בסוף. תפילו למ"ד בהגוזל קמא (ב"ק ד' נט. ושם ד"ה ואפ"ל) ובהשואל מקדש (קדושין ד' מח. ושם ד"ה ד"ה ע) דיעבד לשכירות מתחילה ועד סוף מועה לתיה משתלמת אלא לבסוף כדילוף הכא מקרא ואפי' למ"ד אינה אלא לבסוף מודה דפועל יכול למחור בו ותפילו בתלי תיום וכשהוא מוזר הרי הוא סוף שתיו רועה בתחילה לעשות מלאכה יותר ולא נפקא מינה מהניחא פלוגתא אלא לענין קדושין לר' יוסי שנה מתחילה ועד סוף תציפ מלוה ואין מקדש בה ובפקא מינה נמי להיפיל דפ"ק דמסכת ע"ז (ד' יט: ושם ד"ה אלמא) הגיע לכיפה שתעמידין בה ע"ז לסול לעומתה וקתמר בגמרא שם גבה שכרו מוזר ומפרש טעמא משום דיעבד לשכירות מתחילה ועד סוף ותימה מימסר בתוכח תחרון מכוח תחרון ליח בה סוף פרוטה:

שבירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה האחרת. ולפ תתמר דבפ"ב[ז] דשבועות (ד' נג:) דרשיען לתן תורמין מן התדש על הישן משום דכתיב[ח] שנה שנה דמשמע שנה תתא שנה עלמה ו"ל שנה דהתם כתיב שנה[ט] בלא ב' ושפ דרשיען מדכתיב שנה שנה בב' דמשמע שנה תתא ולפ תתמר דבפרק על כמה (שם ד' מ: ושם ד"ה שנה) גבי בכור תלכלנו שנה שנה שיפא ליח תיוה שנה שנה שנתמלא בתחילה הוי תיומר ז שנה של בכור בלא מניין לשנה שעוה שלם עולד שבשלין שנת[י] עושה מעיימת בתחילה יכול עד בשליו והשתא ה"ל למדרש שלא יהא נאכל על שנה שלה תחת תוך שנתו ו"ל משום דמוכח קרא דנאכל בתוך שנתו דכתיב (שמות כג) ביום השמיני תתנו לי:

נקבי ליה שוקא. דמי לאו הכי הוה מקור [א] אע"פ שתמריות הלכך היה על ד' שנה שכרי היו טורתין לו להניח תמורתו ולמכרה בשבר הלואתו תאל השנה דנקבי לתו שוקא אף במזכתן הוי בשביל טורתן ושכרי:

והלכתא

מנה אסור: אמר רב נחמן [ט] טרשא שרי איתיביה רמי בר חמא לרב נחמן ואמרי לה רב עוקבא בר חמא לרב נחמן ואם לגורן בשנים עשר מנה אסור א"ל התם קץ ליה הכא לא קץ ליה אמר רב פפא טרשא דידי[ס] שרי מאי מעמא שבראי לא פסיד זוזי לא צריכנא אנא הוא דקא עבידנא מילתא גבי לוקח אמר ליה רב ששת בריה דרב אידי לרב פפא מאי חזי מר דקא אזלת בתר דידך [ל] זיל בתר דידהו דאילו הוו לתו זוזי הוו שקלי כי השתא השתא דלית להו זוזי שקלי כיוקרא דלקמיה א"ר חמא [מ] טרשא דידי ודאי שרי [נ] מאי מעמא ניתא להו דליקו ברשותי דכל היכא דקא אזלי שבקי להו מכסא ונקוט להו שוקא והלכתא

כאן רשיית: נקבי ליה שוקא. מכריזין שלא יהא מלס רשאי למכור עד שימכרו סס[ס]: והלכתא

טרשא

בבא מציעא דף סה.

מותר להקדים סחורה ללוקח ביותר מדמיה [טרשא] אם אינו מפרש לו שאם ישלם מיד יהיה בזול. אבל אם קץ ליה ופירש שאם ישלם מיד יתן לו בזול, אסור.

It is permissible to provide merchandise on credit for a high price [Tarsha] if the seller does not specify that he would provide it at a lower price for a cash sale.

א(ה) כתב הרמב"ם (שו"ת המדפיסות מכת"י סי' פג) שהלה רשאי שמכרן למעון ספרים וכלי הגת ומתן לו רשות להשתמש בהם ברוך שהזכיר בשטר עכשיו פו) דמי לא גרע מכוס רצים ובכיתה שרי דניכיתה שכירות היא ובשכירותו משתמש בהם עכ"ל:

ו(ב) ובתב עוד (שם סי' שנט) שהלה רשאי שמכרן בחיים בימי חייו על שמעון חתנו ולוי לא ידע ושמעון שתק בחותה שעה ולו בהם לוי עשר שנים ובכשנה לוי ליפרע לא היתה יד לשמעון משגת ומשפטרו שיתן לשמעון ללוי ממשיך לייגריס לזמן פלוני ואחר כך עודע ללוי שהבחיים היו של שמעון ושמר לשמעון [שמחת שהר נחלקו על מדעתו]. משובה הדין עם לוי שזו פשרה נעשות היא ומשמעות לי שרשאי מייב מדין המחריות לשלם לו עד כדי כל הקרן רשוי לומר שמא היה קרן המשכון מאה דייגריס והטילו הפשרה בחמשים ושכר עשר שנים שהר בהם לוי עולה לשמש דייגריס יש לרשאי לשלם לו לשמות מדין המחריות עד כדי חמשים דייגריס שפחתו לו מן הקרן אבל מהמותר שעל הקרן מי מסופק שלא יהא לו משום ריבוי רצים לפי שחמרו (ב"מ יד:) המוכר שדה לחבירו ונמלאת שחיה שלו אחר רע יש לו חעות ויש לו שבח ושמואל אחר חעות יש לו שבח אין לו ולקטיון (שם סו.) ושבר שמואל לוקח מגזלן לית ליה שבח והא אחר ליה שבחא בר שילא אימלין וכחוב שופרא שבחא ופירי אחר רב יוסף כגון דאית ליה קרקע אחר ליה אבי וכי חותב לגווח שחה בשחה נשים לו קרקע אחר ליה חם הלוחה הכא זכינא ואיכא לאחרי מידו אחר ליה אבי וכי חותב לגווח שחה בשחה נשחקו מידו אחר ליה חם

סימן קעג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] מכר לו דבר ששוה ר' בי"ב בשביל שממתין לו המעות באיזה דברים אסור: אם פירש ואמר אם עכשיו תתן לי המעות הרי הוא לך בי' ואם לזמן פלוני בי"ב אסור: אם מעלהו הרבה יותר משוויו בשביל ההמתנה אפילו בסתם אסור: [ג] מכר לו סחורה בי"ב לזמן יכול לומר לו תפרע לי מיד ואקח ממך ר': [ד] מי שיש לו חוב על חבירו בשטר או על פה יכול למוכרו לאחר בפחות: אם מכר חוב שיש לו על חבירו לאחר וקבל עליו אחריות אימתי אסור: בשכירות מותר לומר לו אם תתן לי המעות מיד הרי היא לך בי' סלעים לשנה ואם כל חדש בחדש בסלע בחדש: [ו] שולחני שמוכר דינר טבוע במעות שאינם טבועות ומוכר הדינר ביותר משיווייו בשביל שממתין למעות אימתי מותר ואימתי אסור: מה שהתירו בענין זה דוקא לשולחני לא לשאר כל אדם: למכור מעות במעות ביותר משוויין בשביל ההמתנה אפילו בשולחני אסור: [ז] אסור לקנות דבר ששוה י"ב בי' בשביל שמקדים המעות אלא אם כן הם ברשות המוכר: אם מותר לקנות בענין זה אפילו במפרש: אם אין לו אותו דבר ברשותו אסור אפילו יש לו הקפה ביד אחרים: [ח] האומר לחבירו הילך מעות ומכור לי דילועים בני אמה בזוז ואין שרים עכשיו אלא בני זרת בזוז מותר: [ט,א] מותר לומר לחבירו מה שעיזי חולבות ומה שרחלי גרוזות הן רב הן מעט מכור לך בכך וכך: [י,א] אסור למכור כל פירות הכרם בדבר ידוע בשביל שיקדים לו המעות: [ט,ב] אסור לומר לחבירו מה שעיזי חולבות ומה שרחלי גרוזות מכור לך המדה בכך וכך: [יא] אסור להקדים מעות על הזמורות כדי ללקחם בזול: [י,ב] מותר לקנות עגל בזול בשביל הקדמת המעות: [יב] שכיר שהשלים זמנו היאך מותר לתת לו יותר כדי שימתין: [יג] מותר להקדים מעות על היין בשעת הבציר על מנת שיתן לו יין טוב בניסן: מותר להקדים מעות על חבית יין ולהתנות שהזול והיוקר יהיה על הלוקח ואם תחמיץ תהיה על המוכר: [יד] חבית יין ששוה דינר ומכרה בשני דינרים לזמן כיצד יהיה מותר וכיצד יהיה אסור: [טו] האומר לחבירו חן לי סחורה פלונית ואוליכנה למקום היוקר ואפרענה לך כמו ששוה שם כיצד יהיה מותר: [טז] כיצד מותר ליתן מעות לחבירו להביא לו תבואה לזמן פלוני ולתתה לו כפי מה ששוה במקום הזול: אסור לעשות כן בסחורה אחרת: אדם חשוב אפילו בחבואה לא יעשה כן: [יז] האומר לחבירו במקום הזול תן לי כאן פירות ואני אתן לך פירות אחרות תחתיהן במקום היוקר לזמן פלוני אימתי מותרי:

א כשם שיש רבית בהלואה כך יש רבית במכר. כיצד מכר לו דבר ששוה

הלוחה הכא זכינא מלמא דוקא במקום שלא נהלוחה אפילו ים לו קרקע ונתן מידו מאור והכא לאו זכינא מינהו מלא משכנתא דהיינו הלוחה ואפילו מוכר בית בעבי ערי חומה בית לחמרי בערכין (נ"ל) הרי זו רבית מלא שהחומה המירתו ויש לומר דכל שיש בה נגישת הרי זה מכר גמור של פירות והרי הוא לגבי פירות כמכירה ונרין לי עדיין להתיישב בדבר מע"ש שהדבר יותר קרוב נעשי שהוא כמכירת פירות ומותר עכ"ל פז):

קעג פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[א] עבד ומכר באם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בי' ואם לזמן בי"ב הוי אבק רבית: אפילו לדעת הפוסקים בטרשא דרב נחמן לא שרו אלא כששער אותו זמן הוא ביוקר לפי רוב השנים והוא מתנה לתת לו כפי אותו שער: סחורה שלפעמים שוה ביוקר הרבה אימתי מותר למכרה ביוקר בשביל ההמתנה: לכולי עלמא יכול למכור לחברו קרקע בהמתנה ביוקר הרבה ובלבד שלא יפרש אם מעכשיו וכו': כל שהוא דרך מקח וממכר כל זמן שאינו נראה כרבית מותר: אם יכול לומר לחברו קרקע זה אם תפרעני עכשיו הרי הוא לך במנה ואם תאחר שנה תן לי ק"ק: [ב] כל היכא דאיכא צד אחד לומר שאפילו היה נותן המעות היה קונה אותם ביוקר שרי למכרם לו בהמתנה באותו הסך: המוכר פירות לחברו בתשרי על מנת לפרוע דמים באייר כשער של אייר מותר: [ד] כיצד מוכר לחברו חוב שיש לו על ישראל או על גוי כיצד יוכה בו הקונה: מכר לחבירו חוב שיש לו על אחר וקבל עליו אחריות תנאו קיים: [ו] אם מותר להלוות ברבית למי שיש לו מעות בביתו: [ז] אם מותר למכור בזול דבר שאין שומתו ידועה בשביל הקדמת המעות: [זז] פסק עמו לתת לילועים בזול בשביל הקדמת המעות אינו יכול ליתן לו אלא מאותן שיש לו בשעת פיסוק: [י] באיזה ענין מותר לקנות פירות הכרם בזול: אם מותר לומר לו קודם שיבואו פירות לעולם הילך כך וכך ממה ששרך עושה: אסור לומר לו קודם שיבואו פירות לעולם הילך מעות ותן לי ממה ששרך עושה ד' סאין בסלע: חילוק בין משכנתא דסורא לקונה פירות פרדס: [יא] כיצד יהיה מותר לקנות זמורות בזול בשביל הקדמת המעות: כיצד יהיה מותר ללוות סאה בסאה: באי זה מקום מותר לקנות פירות הכרם בכך וכך:

א כשם שיש רבית בהלואה וכו'. משנה נפרק מיזהו נשך עלה ס"ה (ע"ב) מרבין על השכר ומין מרבין על המכר וכו'. וכתב הרמב"ם נפרק ח' מהלכות מלוה (ה"ב) שאם עבר ומכר בשם מעכשיו נכך וכך וכו' הרי זה מנך רבית. והטעם דכל שמיטו לכך הלוחה מלא דרך

הגהות והערות

משכנתא הוא עבור פרעון (כפי שנתבאר בהגהות והערות ריש הסימן), או עבור זה שיוכל המלוה למנוע מהלוה להשתמש במשכנתא ועי"ז יהא הלוה מוכרח לפרעו, וכן הוא בתוספות דף סד ע"ב ד"ה ולא ישכור: פו) **בתשובות** הרשב"א הנוסח צריך להזכיר בשטר נכיתא "או לא, ואם כתב לו נכיתא מותר להשתמש בהם באותה נכיתא או לא. תשובה, צריך הוא נכיתא" דאי לא איכא וכו'. ואולי הושמט קטע זה בב"י שדילג המדפיס קטע זה מפני טעות תיבות הדומות. ועיין בב"י לעיל (עמ' תלה ד"ה כתב נמוקי יוסף) מה שכתב בשם ספר הישר ובשם המרדכי: פז) **עיין** תשובות הרשב"א ח"ד סימן קלג־קלד:

טור יו"ד סימן קעג סעיף א – ב

המוכר סחורה ביותר ממה ששוה עכשיו בשביל שממתין לו, אסור. אבל אם אין לסחורה שומה ידועה [שכל אחד משונה מחבירו כמו בהמה וכדו'], או שער ידוע [שעדיין לא נקבע המחיר], מותר למכרה ביוקר בעד המתנת המעות אם אינו מפרש לו שאם ישלם מיד יתן לו בפחות. אמנם אם מעלהו הרבה עד שניכר שעושה כן בשביל המתנת המעות הוי כמפרש ואסור.

Merchandise that has a known and established market price may not be sold for a higher price to one who accepts it on credit. If, however, there is no known price because the items are unique and thus have unique valuations, e.g. animals, and the market price hasn't yet been established, one may sell it at a more expensive rate to those who take it on credit, provided that a lower rate for a cash sale is not stipulated. The Tur adds that it would be forbidden to raise the price of a credit sale significantly to the point where it is obvious to all that the buyer is paying more because he is taking it on credit.

ב ומ"ש אפילו אם המוכר עשיר וכו'. סם למר רב פפא טרשא לידי שרי פירש רש"י עושה שכר תמריס היה ומוכר לו בזמן הזול בפשרי כשער של ניסן וממתין לו עד ניסן: שיכרמי לא פסיד. מינו מתקלקל והייתי יכול להגיעו עד ניסן: זוזי לא ליכיגא. שמי עשיר ומיני דמוך למכור כשער של עכשיו. למר ליה רב שימא ג) גריס דרב לידי לרב פפא ממי מזי מר דקא מזלת בתר דידך זיל בתר דידהו למילו הוו להו זוזי הוו שקלי כי השתא השתא ליית להו זוזי שקלי ביוקרא לקמיה וקאמר בגמרא (בדף פ"ת.) למר רבא ליית הלכתא כטרשי פפונאי להיינו טרשא דרב פפא מטעמא לממרן ממי מזי מר דקא מזלת בתר דידך זיל בתר דידהו:

עשרה זהובים ביו"ב בשביל שממתין לו המעות אסור (ה) **אפילו אם המוכר עשיר ואינו צריך למעות ולא היתה הסחורה נפסדת אצלו. במה דברים אמורים בדבר ששומתו ידועה כמו פלפל ושעועה** (ו) **או כל דבר שיש לו שער אבל טלית שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידוע יכול למכרה ביוקר בשביל המתנת המעות ובלבד שלא יאמר לו בפירוש אם תתן לי המעות מיד הרי הוא לך בעשרה זהובים ואם לאחר זמן**

מכר לו הוי רבית לתוריית מלא דרבנן א) (א): **אפילו אם המוכר עשיר וכו'.** גם זה סם למר רב פפא טרשא לידי ולמי שרי ממי טעמא שכיחי לא פסיד זוזי לא ליכיגא ומפיקנא בעלה ס"ם (ע"ש) ליית הלכתא כטרשי פפונאי: **במה דברים אמורים בדבר ששומתו ידוע וכו'.** גם זה סם (שם.) למר רב נחמן טרשא ד] שרי ופירש רש"י טרשא למכור סחורה ביותר מדמיה ובלבד שלא יפרש סם מעכשיו הרי הוא לך בפחות מזה לא ליתא לתורייתא מלא דרבנן (ע"ג ד"ה ומאי) הכריעו מכא מימרא מחרת דרב נחמן דעד כאן לא שרי רב נחמן טרשא אלא בדבר שאין שומתו ידועה כגון פרה וטלית אבל ידוע אפילו מבל פירות סם יש השער אסור כלומר לפירות כל שלא יש השער אין שומתן ידועה ה]. וכדברי התוספות כתב הרמ"ם (עלה קמ"ב ד"ה וג') (סי' כב) ומע"פ שכתב כגון פרה וטלית שאין להם שער ולא הזכיר שאין שומתו ידועה ממילא משמע דכל ששומתו ידועה כיון השער למי. וכיוצא זה ואין נריך לומר זה קאמי דאם נשניל ששומתו ידועה מע"פ שאין לו שער אסור לכל שכן בדבר שיש לו שער ויש כאן למחזי טפי כרניים:

ג במה דברים אמורים בדבר ששומתו ידוע וכו'. גם זה (בדף פ"ה.) למר רב נחמן טרשא שרי פירש רש"י למכור סחורה בהמתנה ביותר מדמיה ובלבד שלא יפרש לו סם מעכשיו הרי הוא לך בפחות ה] דהשתא פרים ליה דשכר הממתנה הוא נוטל עכ"ל. והתוספות (בדף פ"ג:) בד"ה (בעל"ל) [ולמר ליה] יהיגנא כתבו להא דלמר רב נחמן סחם בחלות שעות כשמכרין לרבע חזוז והקדיש לו המעות לאת לזמן פלוני ממשה חזוזי ולית ליה למוכר חלות לאסור ומאי שנא טרשא דרב נחמן גופיה דשרי למכור סחורה בהמתנה ביותר מדמיה ובלבד שלא יפרש סם מעכשיו בפחות כלומר כי היכי דשרי למכור ביוקר בשביל המתנת המעות בסחם הכא נמי מותר למכור חזוז בשביל הקדמת המעות י"ל כיון דמזלי הכא ד' חזוזי הוי כאילו פירש סם מעכשיו בפחות ואם לזמן פלוני ביותר ולפ"ז לא שרי רב נחמן לקמן טרשא מלא בדבר שאין שומתו ידוע כגון פרה או טלית אבל פירות אם יש השער אסור לעשות מהן טרשא עכ"ל. וכן כתבו בהגהת מרדכי לתיזהו גמך (סי' תלג) בשם הר' יצחק חור זרוע (פסקי ב"מ סי'

דרכי משה

קעג (א) [ה] **וכן** הוא בחושן המשפט סימן ר"ח ולקמן סוף סימן קע"ה (עמ' תעה):

פרישה

קעג (ה) **אפילו אם המוכר עשיר.** פירוש שמוכר לו דבר שעמיד להתייקר כשיעור שקנה זה ממנו כמלא לבעלי עשיר אין ריוח בזה הקנין דמי לא קנאו זה היה משהה אותו בידו עד שעת היוקר ואפילו הכי אסור והטעם למלינן בתר נזקא ומי הוה ליה זוזי שקיל השתא בזול והשתא לית ליה זוזי שקיל ביוקרא לקמיה. גמרא: (ו) **או כל דבר שיש לו שער ידוע.** עיין בבית יוסף שכתב שרבינו זו ואין נריך לומר זו קאמי. ולע"ד נראה שרבינו סבירא ליה דהסברא מיפכא שבשומתו ידועה היא ידועה לכל ובשעת המכירה היא ידועה וביכרת מה שאין כן בדבר שאין שומתו ידועה ומיכרת לכל אלא שיצא לו שער בעיר ואינו נודע היכחן עד שיצא אל השוק ויוודע אפילו הכי אסור. והשתא אמי שפיר דהרמ"ם שינה לשון המוסקפות דהמוסקפות כתבו בפרה וטלית דשרי משום דאין שומתן ידועה והרמ"ם כתב משום דלא יהא לו שער לגמרי הא אם יהא שער אף שאין שומתו ידועה מלה זו אף זו קאמי המוסקפות שומתו ידועה ואמר כך לשון הרמ"ם דיהא השער ולא זו אף זו קאמי ואמר כך בטלית אמי דסייס פתח ומשום הכי התחיל בהן לו שער ידוע וק"ל:

חדושי הגהות

קעג [ה] **עיין** במ"ש בח"מ סימן ר"ח ולקמן ס"ס קע"ה כל"ל בן:

הגהות והערות

קעג א] **אפשר** היה לומר, א) שהאיסור נאמר רק בהלואה, ששם נאמר חיוב ליתן הלואה בחנם, משא"כ במכר. דרק הלואה שנתן לו מעותיו לזמן ואח"כ היא חוזרת בעינה, נאסר שכר עבור המתנת מעות, משא"כ במכר שהחפץ הנמכר יוצא ממנו לגמרי, זכותו לקבל את תמורתו מיד, וכשלא יפרע מיד, רשאי לקחת שכר המתנת מעות. ואף שאם היה הלוקח מבקש הלואה מהמוכר כדי שיוכל לקנות אצלו את החפץ, לא היה יכול המוכר לחייבו ברבית, אולם כשלא ביקש הלואה אלא להמתין על פרעון התמורה למכר, יכול המוכר לחייבו ברבית. ב) שהאיסור ברבית הוא כשסיבת החיוב היא המתנת המעות, אולם במכר נעשית הרבית לתוספת דמי החפץ. דקניית החפץ מחייבת את דמיה בשיעור קרן ורבית, אם יפרע לאחר זמן. ובבית יוסף סוף סימן קעו ד"ה מותר להרבות דן בדברי תלמידי הרשב"א בהשכיר לו חצירו מעכשיו במנה והחזיק בה ואח"כ א"ל שאם ימתין לפרעון חדש בחדש יתן לו בשכירות סלע בחודש רבית גמור הוא, דהכוונה דלאו רבית קצוצה היא אלא אבק רבית משום דהוה ע"י מקח. והתם אין הרבית חלק מדמי השכירות, דהרי אחר שחל חיוב השכירות קצץ לו רבית: ב] **בד"מ** הקצר הנדפס הנוסח עיין במ"ש סי' ר"ח ולקמן ס"ס קפ"ח, וע"ז קאי הגהתו. ולפנינו מתוקן ע"פ ד"מ כח"י: ג] **לפנינו** בגמרא רב "ששת" ועיין דקדוק סופרים: ד] **עיין** באבן שלמה על ראב"ן סימן ה אות ו ד"ה וראיתי, דרש"י ותוספות פירשו דטרשא למכור סחורה בהמתנה ביותר מדמיה. ובתשובות רמ"ע מפאנו סימן עה כתב דתיבת טרשא הוא נטר מרישא עיי"ש. ורמב"ן במלחמות (דף לו ע"ב) פירש שלשון טרשא הוא הלואה חרשת שאינה נשמעת, שלא אמר לגורן בכך וכך אלא אמר סתם כשער של גורן, שהדבר רבית ואינו נשמע. ויש לזה סמך ממדרש ילמדנו (תנחומא) פרשת אם בחקתי, ובפרשת וישב ממנו שבי (במדבר פרשת חקת), א"ר לוי מהולתך טרשא אקיש עלה, שפירושו הנפה נתחרשה ואין הקמח יורד, אקיש עלה, דהיינו הכה עליה בכח בטבעות של ברזל שכך מנהג הערביים שמסלתין הסלת ויש להן באצבעות צרורות טבעות ומכין הנפה בהן ויורד הקמח, ופירש בערוך (ערך טרשא) שבלשון ערבי קורין לחרש טרוש. ולכאורה קשה דבס"ד דגמרא טרם דמשני דרב נחמן איירי בלא קץ וס"ד דמיירי אפילו בקצץ בכך וכך א"כ למה נקרא טרשא. ובשיטה מקובצת ובספר התרומות שער מו ח"ד אות ל כתבו דשם טרשא הוא מלשון גובה כמו הסלעים הגבוהים שנקראים טרשים כדאמרינן בבבא בתרא דף קב ע"ב ור"ל במחיר גבוה. ועיי"ש באבן שלמה שהקשה על פירוש זה וכתב שם טעם חדש דנקרא טרשא מלשון טרשים שאינו מגיע לו הנאה מהם כמו כן מעסק זה אינו מרויח עתה כלום, עיי"ש באריכות: ה] **לפנינו** ברש"י הרי הוא לך בפחות אלא ימכור סתם בכך וכך ליום פלוני: קץ ליה. אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות דבהדיא וכו'. ונראה דכך צריך להגיה בב"ח, והמעתיק דילג מתיבת "בפחות" הראשון עד לתיבת "בפחות" השני: ו] **נראה** בכוונתו שיצא השער הוא יותר פירוש לדמי החפץ מאשר שומתו ידועה. דיצא השער הוא המחיר הקבוע שנדרש מכל אדם בין אם הוא מכיר בערך החפץ או לאו. ושומתו ידועה הוא שידוע חסרונותיו ומעלותיו של החפץ, וממילא אפשר לשער את שיעור הדמים שיציע בעדו מי שמעונין בחפץ. והתוספות נקטו בצד ההיתר בפרה וטלית אין שומתו ידועה, דהיינו דבעינן דגם פירוש כזה לא יהא, ובצד האיסור נקטו יצא השער, דמשמע אם ליכא שער אע"פ ששומתו ידועה מותר, וע"ז תירץ דבפירות כל שאין

ונראה שאפילו אינו מפרש בהדיא וכו'. זו היא סברת רבינו ונכונה היא דכל שמעלהו הרבה הוי ליה כמפרש. וכתב בעל התרומות (שער מו ח"ד סי' ל רמז.) שכתב הרמב"ן (סה. ד"ה אמר רב נחמן) הוי יודע שמף לדברי רש"י לא התיר רב נחמן לומר לזמן פלוני כך וכך אלא בשטר שלוה ומן הוא ביוקר לפי רוב השנים והמנהג שהוא מתנה הוא השטר של תוכו זמן ברוב השנים לפיכך לא מחזי כי אגר נטר לי וכתבתי זה מפני שיש תומרים הלכה כרב נחמן כפי הפירוש שפירש רש"י ועל כן נהגו ליתן פירות בכפלים וכפלי כפלים מכדי דמיהן לזמן ז] ודבר זה

בי"ב. ונראה שאפילו אינו מפרש בהדיא אין היתר אלא במעלהו מעט אבל אם מעלהו הרבה עד שניכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא

קעג) כלשון התוספות וכן כתב לשם הרמ"ם (סי' כג) וז"ל היינו דוקא בפרה וטלית שאין השטר יודע שלהן יודע אבל היכא שהשטר יודע הוי כמו קץ ומקור עכ"ל. ונראה לטעות סופר הוא בשטיר"י וכ"ל היינו דוקא בפרה וטלית שאין יודע שלהן יודע וכו' להלן אין שייך לומר ליגע השטר אלא בפירות וכיוצא בהן שהכל יודע שזה אבל פרה וטלית לאין פרה וטלית זו שוה לחבירו אין שייך לומר יגע השטר ולפי זה פתח הרמ"ם בשומתן יודע ומפייס בשטר יודע וכמו שכתבנו התוספות ומזה זהרו לשומר שיגע השטר דיון שזה והבית יוסף כתב דרבינו זו ואין צריך לומר קמתי וכו' ולא הזכיר אלא שקולין הן ולא עדיף מדלא מחדיר: **ומ"ש רבינו ונראה שאפילו אינו מפרש בהדיא וכו'.** כיוצא בזה כתב בעל התרומות (שם הרמב"ן ומביאו בית יוסף עי"ש: **כתב** בית יוסף על שם בעל התרומות שהכמי לוגיל הורו לבקרקע יכול הוא למכרו ולומר לו שם תפרעני מעכשיו וכו' וכי תנן מכר לו בית או שדה ואמר לו שם מעכשיו וכו' משמר לתם דוקא כשהחזיק בו הלוקח מעכשיו אלא ליתן לו עכשיו אלף ליום ואח"כ אמר לו שם לגורן ב"ש מנה וכו' וכתב בעל התרומות ובפרישה ל"ע עכ"ל. ונראה לי להוציאו דין זה מהא דתניא התם (שוף דף ע"ד) היכא דשעל הבית נותן זרע או לא ירד לריים למי שעה"ב לפלק לפרים כי קא נחית לגיר מהכי קא נחית אי ירד ללא מני מפלק ליה משור וכדלעיל בפ"ג (עמ' שפג) ולכוותה כשהחזיק הלוקח אלף ליום לו מיד אלף ליום ב"ש המכירה נתקיימה אלף ליום כי שקיל י"ג מנה לגורן שכר מעותיו עומד ונוטל ומשור אבל לא החזיק הלוקח ויכול המוכר למזור ולומר נטר לי ע"כ. מיהו כתב הרב המגיד בפרק המוכר (שם) דמודה הרמב"ם בקרקע לכיון דשיין ניכר בו שהרי אין כיוצא בו נמכר בשוק ועוד דאין תומה לקרקעות וכל שהוא דרך מקח וממכר כל זמן שאינו נראה כרצית תומר. וכן כתב בעל התרומות (שם ח"ד סי' כט) שמלוי בשטרות הר"ף לכיון דאין תומה לקרקעות אין קנסה לדמיהן ואין בהם משום אגר נטר לי אלא היכא דפירש בפירוש שם מעכשיו בכך ושם לזמן פלוני בכך אבל שם לא פירש תומר וכן לכל דבר שאין להם קנסה ותומה, גם יא] מלחתי כתוב שהכמי לוני"ל הורו שיכול אדם לומר לחבירו קרקע זה שלי מוכר לך ושם תפרעני מעכשיו הרי הוא לך בשנה ושם תאמר עד שנה מלפורעני תן לי ק"ק דינרים ואין בזה משום רבית ולא מקרי אגר נטר לי שהרי כשאמר לו שם תתן לי מעכשיו שתהנה לך בק' דינרים הרי לא החזיק בו הלוקח ויכול המוכר לחזור ולומר לא שתהנה לך כי שם בק"ק ואין לקרקעות תומה אלא קייל כמיהם יב] דכי תנן בשיהו נשך (שם.) מכר לו בית או שדה ואמר לו שם מעכשיו בכך וכו' אלא שם החזיק בו הלוקח מעכשיו כדי ליתן לו עכשיו אלף ליום ואחר כך אמר לו שם לגורן ב"ש מנה ולא אמר לו כן קודם שיחזיק דהמכירה נתקיימה בשלף זה כי שקיל י"ג מנה לגורן שכר מעותיו עומד ונוטל יג] וכתב בעל התרומות ובפרישה לריכים עיון:

ב,יד(א) ודע שאע"פ שהרמב"ם חוסר נטרא דרב נחמן כתב בפרק המוכר (ה"ד) היו לו פירות שאם ירצה למכרם בשוק וליקח למיהם מיד מוכרן בעדרה ושם תבע חותם הלוקח לקנותם ויתן המעות מיד יקנה חותם בי"ב הרי זה מותר למכרם בי"ב עד י"ג חדש שאפילו

הגהות והערות

להם שער אין שומתם ידועה: ז] **ברמב"ן** הלשון דמיהן לזמן "ואומרים דכיון דלא פסק אם מעכשיו שרי" ודבר זה וכו': ח] **זה** לשון הגהות מרדכי ומה שנהגו מימי קדם לתת מעילים לזמן גדול בכך וכך דמים בשעת היוקר זהו מפני שקצבתם במזל אם יבא שר בעיר ויחמדם יעלה בדמיהם יותר משויים ואם (*מכר) [*עתה] מיד היה בא לעיר היה נוטל את דמיהם (ובביאור הגר"א בשו"ע אות ה הביא דברי המרדכי בלשון היה "כופל" את דמיהם, ובד"מ הארוך אות ב הביא לשון המרדכי "מיד בא" לעיר פלוני "נוטל" דמיהם "או יותר" ואין כאן וכו') ואין כאן אגר נטר ובלבד שלא יאמר [*אם] מעכשיו בכך וכך [*ואם לאחר זמן בכך וכך] וצריך לומר (*שברוב) [*שרוב] פעמים היו באים השרים בעיר דאי לאו הכי מהזי כאגר נטר ליה עכ"ל. (ההגהות עם סימן כוכב הם מהגהות הרמ"א כפי שציינו המדפיסים): ט] **תיבות** "ולא עוד אלא שעל הרוב וכו' עד כשמוכרים אותה" ליתא בריטב"א לפנינו: י] **בדפוסי** וילנא קניגסברג כקץ בתחלה "ובסוף", ותיבת ובסוף הוא טעות המדפיסים, וברשב"א ובב"י דפו"ר ליתא: יא] **כן** הגירסא בספר התרומות ובב"י דפו"ר. ובנדפס תיבת "גם" ליתא: יב] **בספר** התרומות הנוסח דלא קייצי דמיהם ואע"ג דעבשיו אינו שוה מאתים דינרין אין רצונו למוכרו כי אם במאתים דינרים דאע"ג דאמרינן טרשא אסור הני מילי טרשא דפירי או דמטלטלי דקייצי דמיהם אבל קרקעות לא קייצי דמייהו דכל דמים שבעולם הוא שוה לו דכי אמרינן באיזהו נשך וכו': יג] **יש** לעיין דבברייתא מבואר דבמכר אסור ובשכירות מותר. והיינו דבאותו אופן שאסור במכר, מותר בשכירות. והרי בקצץ מנה בשכירות ואחרי שהחזיק בבית ונתחייב בשכירות אמר לו אם מעכשיו במנה ואם לאחר זמן בסלע לחודש, הוה רבית כמו שהביא הבית יוסף סוף סימן קעו ד"ה מותר בשם תלמידי הרשב"א, (ובב"י דן שם אם כוונתו לרבית קצוצה). ועיין בגדולי תרומה שם שעמד בזה. ונראה דאפשר לומר שאין כוונת חכמי לוניל לומר שהמשנה מדברת שאחר שחל הקנין ונתחייב הלוקח באלף זוז אמר לו המוכר אם תפרעני לאחר זמן תן לי י"ב מנה, אלא כוונתם היא שהמשנה איירי שעצם הקציצה היה שיחול ע"י המקח חוב כזה, שאם יפרענו מעכשיו יתן לו אלף ואם לאחר זמן י"ב מנה, דאז דנינן שעצם דמי המקח הם אלף זוז כשיעור דמיהם אם היה פורע עכשיו, ותוספות הדמים שצריך ליתן אם יפרע לאחר זמן היא שכר המתנת מעות. אולם הכא המוכר נתן ללוקח להחליט לפני הקנין אם רוצה בדמים מועטים ולשלם עכשיו, או ביקרים ולפרוע לאחר זמן. וכשהלוקח מחליט על אפשרות פרעון יקר לאחר זמן, קנינו חל על סמך קציצה זו, ואז אפילו אם ישלם עתה, ישלם בשיעור היקר, ומשום הכי אין בזה רבית משום שלפי קציצתם זהו שיעור דמי החפץ:

הגיע זה מעותיו בי"ב היה קונה לוקח וכן כל כיוצא בזה ע"כ. כלומר דממאי שמא שוין עכשיו י"ב שכן יקנם כל הבא לקנותם אלא שהמוכר נשמוך נפשות מוזולי הוא לקח מוזיל מפני שצריך למעות יד] כך כתב הרשב"ץ בתשובה (שם) ונעתם לין זה טו] וכתב הרב המגיד שדין זה הוליע הרמב"ם מהירושלמי (ג"מ פ"ה ה"ו): **כתב** הרשב"ץ (ת"ג סי' רכ) שאלת לחונן מכר לשמעון ק' דינרים בהלוואים לשך ט"ו דינרים הלוטרע על מנת שיפרע לו מכאן ועד ט"ו ימים ובחותו זמן שקיבל שמעון הגחקי' לא היו שוים אלא י"ד דינרים ומפי הודיעני שם יש בזה משום רבית כיון שאפשר שבחותו זמן יהיו ט"ו דינרים או יותר. תשובה כל דבר שהוא בתאלה ובשוף כגון [שיאמר] שם מעכשיו בי"ב ושם לאחר ט"ו יום בט"ו דינרים הרי זה אסור וכל שיש לו בקבה עמה ורגיל להיות שוה יותר מאר זמן כגון היין שדרכו להיות לו שער זול כל ימות החורף ודרכו להתייקר אחר הפסח שם מכר ביותר ממה שהוה עכשיו בהמתנת השעות הרי הוא כקנין בתאלה שכל שער שדרכו להשתנה הוא כשער קבוע וכן גם דרך הזהוב להיות לו שער קבוע וזמן ארוך אצל המטבעות כנאלקיטים עם ברלוטים שם דרכם להיות להם שער ארוך הרי הוא אסור אצל שם השער משתנה תדיר אין זה כשער קבוע ואין בו משום רבית עכ"ל: **כתב** בעל המרומות בח"ג (שם ת"ד סי' ג) שר"ח פירש טרפע דרב נחמן שנותן לו פירות בשערי טז] על מנת לפרוע דמים בחייר בשער של חייר שדרכן להתייקר בחייר ופירש הכא לו קין ליה אלא שאמר ליה תן לי כמה שעות שאוכל שפרעני דמיהן ולא קצץ כמה אלא אין שיהיו לפותו זמן יוקר או זול שפרעני כמה שיהיו (ב) ומשמע לפי פירושו דבטרפע דרב נחמן הוו אמרי שם מעכשיו בשער של עכשיו ושם לחייר בשער של חייר שדרכו להיות ביוקר והרמיה זה מדמקשינן עליה ממתניתין (שם.) שם מעכשיו אתה נותן לי וכו' ומשמע לפי אלו שאמר ליה שם בחייר תתן לי בשער של חייר מותר לאמר ליה אני קדמי בחלבאי (פג:) והכא זימי הוא ואמרי אלא דרב נחמן בדאמר מעכשיו היא וקרי לא קין לטרפע אע"ג דאמר מעכשיו כיון שאינו קונה לו דמים מעתה אלא שנותן לו בשער של חייר ע"כ. ואע"פ שר"ח פוסק דלא כרב נחמן מכל מקום למדנו להיכא דאמר ליה שם בחייר תתן לי בשער של חייר מותר: **והגהות** מרדכי (סי' תלג) כתבו שם בשם רש"ן (שו"ת סי' ה) כר"ח ואמר כך כתבו שר"ח פסק כרב נחמן וכפירוש רש"י ולפו דסמכי ניהו שר"ח אינו מפרש כפירוש רש"י וגם אינו פוסק כרב נחמן. עוד כתבו ההגהות המזכרות שהמיימוני פוסק כרב נחמן וכפירוש רש"י ולימא דבהדיא פסק דלא כוותיה:

ג במה דברים אמורים במתנה בתחלת המכר וכו'. תוספתא (ב"מ פ"ו ה"ד) כתבה הרי"ף (בעלה ג' ד"ף) (לו.) והרא"ש (עלה קמ"ב ד"ב) (סי' כא) ומומוקי יוסף (עלה ג' ד"ד) (שם ד"ה פיסקא מרגין על השכר) והמרדכי (סי' שיז) וגם הרמב"ם הזכיר דין זה בפרק ח' מהלכות מלוה (ה"ג) וכתב והוא שמכר המפץ בשוויו יח] ומזדע לטעמיה דלית הלכתא כטרפע דרב נחמן ואינו יכול למכרו ביותר משוויו יט].

דרכי משה

(ב) **וזה** לשון הגהות מרדכי (ע"ב דף קמ"ח) (סי' תלד) אם אמר לוקח למוכר מכור לי מאה חביות של יין שכל זמן שאקח היין אתן לך הדמים כפי שער של אותה שעה שלוקח בו היין אף על פי שבשעת מכירה לא היה שוה כל כך שרי אבל אם קצץ שאומר שכשיקחנו יהיה שוה י"ב זוז ועכשיו הוא שוה י' זוז אע"פ שבזמן שיקחנו יהיה שוה י"ב אסור הואיל וקצץ כן פסק רב האי עכ"ל. ונראה לי דאם המוכר

פרישה

(ג) **אבל אם מכרן בי"ב.** (אפילו אינו שוה אלא י' וכמו שכתב הרמב"ם. עיין בית יוסף. עד כאן המגיה): **על מנת שיפרענו לאחר זמן.** נראה להיינו דוקא בדבר שאין שומתו ידועה דאם לא כן אפילו אלא מצאי מתחלה נמי אסור וכמו שכתב בריש הסימן אלא מדקאמרי ליה קאי דקאמר בדבר שאין יפה לו שער מותר ובאלב שאם יאמר בפירוש וכתב במה דברים הסימן אלא מדקאמרי ליה קאי דקאמר בדבר שאין יפה לו אמורים בעשרה ואם לאחר זמן בי"ב ג"כ יהא מותר. ולפי"ז אפשר שגם אם יאמר בפירוש אם מעכשיו בעשרה ואם לאחר זמן בי"ב ג"כ יהא מותר. דמה שמפרש אם לאחר זמן בי"ב, אינו נחשב לקציצה על ההמתנת מעות וכך דייק החכמת אדם בכלל קלט דין ה ובמחנה אפרים סימן לא. ובשו"ת מהר"ם שיק תשובה קסג הקשה על דבריו שרק בשכירות שמתחייב לבסוף אמרה המשנה שאם אומר לו מעכשיו בפחות אזוזלי אוזיל גביה, ולא במכר שמתחייב מעתה. ולפי מה שכתבנו בהערה לעיל שהנאת כסף מזומן שוה כשער היקר אתי שפיר. ובמחנה אפרים שם כתב דהמשנה

מעלהו הוי ליה כמפרש יז]: **ג,ד במה דברים אמורים במתנה בתחלת המכר אם מעכשיו בעשרה ואם לאחר זמן בי"ב** (ג) **אבל אם מכרן בי"ב על מנת לפרעו לאחר זמן יכול לומר**

לא שמעינן לך כמנה אלא כמשמיס אין בו משום רבית. ומיהו תמיהה לי טובא לפי מתניתין (שם.) דמכר לו בית וכו' מיירי בדהמזיק תחלה ליתן לו עכשיו אלף דינר ואח"כ אמר לו אם לגורן בי"ב מנה ג"כ ריבא דמרבין על השכר מיירי נמי בכהאי גוונא דהמזיק תחלה לתת לו עשרה אלעיס לשנה ואח"כ אמר לו שאם יתמין לפרעו מדם בחדם יתן לו בשכירותו אלא בחדם ואמאי שרי הלא ריבית גמור הוא כמו שכתבו תלמידי רשב"ץ ומניתו בית יוסף סוף סימן קע"ו (עמ' תפד ד"ה מותר) וכתב עלה לפשוט הוא וזה ולפי ל"ע:

ד במה דברים אמורים במתנה בתחלת המכר וכו' אבל אם מכרן בי"ב וכו'. פירוש והוא לשאר גמר המכר ואמר לו תן לי בפחות מיד מותר ואין בו ריבית והיא תוספתא הביאה הרי"ף וכל שאר הפוסקים. ואיכא למידק דלעאי קי אלקח דעתך לאיכא חשש ריבית נאמר תן לי בפחות ומיד וי"ל דקי אלקח דעתך דהוי ליה כאילו הלוה להוקח למוכר המעות שנתן לו עכשיו עד הזמן שקבע לו מתחלה עבור שנותן לו בפחות וכיוצא בזה כתב המרדכי פרק מיזהו שאך בהא דמותר למלוה למחול לגוה קצת מן החוב בשביל הקדמת הפרעון ואין בו משום ריבית מטעם זה דפריעית. ועוד יש לומר להכא בתוספתא הכי פירושא דרשאי שיאמר לו תן לי בפחות מיד לכיון שכבר נגמר המקח בי"ב השתא רשאי שיאמר המוכר תן לי בפחות ומיד ואע"פ שהלוקח לא יתרלה ליתן לו בפחות מיד אלא כמו שפסק תחלה ליתן לו י"ב לאחר זמן לא מחזי כריבית כיון דמתחלה פסק עמו בשתם בי"ב ונגמר המכר אבל קודם גמר המקח אינו רשאי לומר תן לי

הגהות והערות

יד] **אפשר** לומר בכוונתו שאצל המוכר יש הפרש בערך בין מעות מזומן למעות שאינו מזומן. דאם יפרע הלוקח למוכר בשוה כסף או בשטרות אפילו מיד, גם אז יחייבנו המוכר בשער הרגיל של החפץ ולא יפחות לו בדמיו, ושווה לדידו עשרה כסף מזומן כערך י"ב כסף שאינו מזומן. וא"כ אין דחיית הפרעון המיידי מייקרת את דמי החפץ, אלא טובת ההנאה שיש לו מפרעון כסף מזומן בשעתו, שווה אצלו לשער יותר יקר: טו] **והיינו** שהשער המוצע למי שיקנה לאחר זמן כולל רק את ערך החפץ ולא את שכר המתנת המעות. ולפי"ז אפשר שגם אם יאמר בפירוש אם מעכשיו בעשרה ואם לאחר זמן בי"ב ג"כ יהא מותר. דמה שמפרש אם לאחר זמן בי"ב, אינו נחשב לקציצה על ההמתנת מעות וכך דייק החכמת אדם בכלל קלט דין ה ובמחנה אפרים סימן לא. ובשו"ת מהר"ם שיק תשובה קסג הקשה על דבריו שרק בשכירות שמתחייב לבסוף אמרה המשנה שאם אומר לו מעכשיו בפחות אזוזלי אוזיל גביה, ולא במכר שמתחייב מעתה. ולפי מה שכתבנו בהערה לעיל שהנאת כסף מזומן שוה כשער היקר אתי שפיר. ובמחנה אפרים שם כתב דהמשנה איירי שאין השדה והבית שווים כ"כ: טז] **בספר** התרומות שנותן לו פירות "במרחשון": יז] **הטור** לא פירש איזה שיעור הוי מעלהו מעט ואיזה שיעור הוי מעלהו הרבה. ויעויין בסמ"ג לאוין קצג (דף סג ע"ד) דכתב בזה"ל ואפילו בסתם שמתיר רב נחמן אינו מתיר אלא בדבר שאין דמיו ידועין כגון חפץ הנמכר בחמש לכל ומכרו לשנה בשש שאין זה דומה לאגר נטר כי גם עתה יכול למצא בן אדם שצריך לו שיתן לו שש אבל שוה חמש בשער היה מודה דאסור אפילו בסתם עכ"ל. מתחילת דבריו משמע דעד חמש בשש הוי מעלהו מעט ויותר מזה הוי מעלהו הרבה. ועיין כנסת הגדולה הגה"ט אות יב: יח] **ברמב"ם** לפנינו ליתא להדגשה זו "והוא שמכר החפץ בשוויו", אלא רק מה שכתב שם בהלכה ב הלוקח מחבירו חפץ "בשויהו": יט] **לכאורה** ק"ק דאי מירי דקנאו בשויו, הא יכול להוזילו אפילו בתחילת הקנין למי שיתן לו מעות מיד, וכדכתב הבית יוסף לעיל בשם הרמב"ם היו לו פירות שאם ירצה למוכרם בשוק וליקח דמיהם מיד מוכרן בעשרה וכו'. ואם דברי הרמב"ם לעיל איירי באינו מפרש אתי שפיר, דהכא איירי

לג צריך להחזיר כו' גם השכר. היינו כשהמלוה היה לו גם נגטיעת וכהאי גוונא, דלא היה מפילו מצק רצית מלא הוי כמכירה, רשב"ץ [שו"ת מכת"י סימן שלט]:

קעג א ואינו צריך למעות כו'. ומוכר לו דבר שעתיד להתייקר כמו שיהיה בשעת היוקר, דהשתא אין ריוח (לשוכר) [לעשיר] [2] זה הקנין, דמי לא קנהו זה היה משהה אותה בידו עד שעת היוקר, אפילו הכי אסור מין שאם היה מעות ללוקח היה קונה בשער של עכשיו, והשתא בשכר המתנת המעות לוקח ביוקרא דלקמיה, ס"ק [בבא מציעא סה, ב]. ועיין בתשובת מבי"ט חלק (ג') [ב] סימן קי"ד דף נ"ג ע"ג: **ב שאין לו שער** ידיע כו'. ובתב הרב המגיד [פ"ה מהלכות מלוה ולוה ה, ב] ובעל התרומות [שער מ' ח"ד סימן כט] דבקרקע כיון דאין מוסיפה לקרקעות (וכמו שכתוב בתו"מ סימן רכ"ז סעיף כט) וגם אין כיוצא בו נמכר בשוק, כל שהוא דרך מקח וממכר שאינו נראה כרבית מובר, אלא אם כן פירש בפירוש אם מעכשיו בכך וכך ואם לזמן פלוני בכך וכך שאז מסור מפילו לא החזיק הלוקח עדיין בקרקע, וכן לכל דבר שאין לו קצבה ומוגבל.

ומביאם ב"י [עמוד תניג ד"ה חכ] וז"ל מסה [לוח ג]:

ג [א] **מכר** לחבירו דבר ששוה עשרה זהובים בשנים עשר בשביל שממתין לו **אסור**.	**אפילו (א) אם** (א) **המוכר עשיר א ואינו צריך למעות ולא היתה הסחורה נפסדת אצלו** [ב] **כמה דברים אמורים בדבר שיש לו שער ידוע או דבר ששומתו ידועה כמו פלפל או שעוה** [ג] **ב אבל טלית וכיוצא בו ב** (א) **שאין לו שער ידוע ואין שומתו**

היתר זה שמייב לשלם לו הלוה מכיסו ספירות שם יקחם בעל הבית כל שלא קיבל התחריות עליו בפירוש, וזהו ולפי דרכיה של תורה דרכי נועם, ולא על מנת להזיכו הרשב"ץ במשובה שקיבל הלוה מחריות עליו בפירוש, ולא עוד אלא שרמ"א עשה ממנו הלכה ברורה. והכי נמי להמייבא בדבר, שלא ברמ"א עשה ממנו הלכה ברורה. והכי נמי לוסיף עלה, [ב] דהיינו דוקא בקיבל הלוה מחריות בפירוש עליו בשעת הנגיעה שהוא מייב לשלם שכר דירה מיכסו שם יקחנו בעל הבית מן שנתנו שבממון קיים, אבל שם לא קיבל עליו בפירוש מחריות לא יכול לגבות שום דבר מן הלוה, ואין זה משום שחריות שעות פופר, כן נראה לענ"ד:

קעג (א) אם המוכר עשיר. פירוש שמוכר לו דבר שעתיד להתייקר כיוצא שקונה עכשיו זה ממנו, ומלא לגבי המוכר שהוא עשיר מין לו הנאה שהרי יכול להניח המקח עד שיגיע שעת היוקר, אפילו הכי אסור לחלוין מתר לוקח, דלי הוה ליה זוזי היה יכול עכשיו לקנות בזול וכיון לית ליה זוזי שקיל ביוקרא דלקמיה. וגראה פשוט דאף על פי [שגם שם הלוקח] [שהלוקח] [א] רוצה להניחו עד שעת היוקר לחסור, דעל כל פנים כשעה שהוא טוטלו ממנו טוטלו בחסור. וכסימן קס"ט מחילת סעיף י"ח [ס"ק כד] הכתבתי זה, עיין שם מה שלמדתי ממנו:

ערך לחם למהריק"ש

קעג סעיף א **ולא היתה הסחורה נפסדת אצלו כו'.** ועד כמה יומר שרי, בתשובות [להלי יעקב] סימן מ' העלימי בדלקות בדורות דשרי עד הערך שממכר בגיעה, ויממכור כך וכך ליעדין לערך הגיעה כך וכך, ולפ"ז יהיה כשרים כלל:

ביאור הגר"א

לדעת המתירין הנ"ל [ס"ק ן]: [כא] **הלוה** כו'. כמו שכתוב בפרק קמא (בבא מציעא י"ד ב', ע"ו ב') יש לו מעות ויש לו שבח. ואף על גב דאמרינן שם (ע"ו ב') וכי מותר ללות כו' התם הלואה כו', והוא הדין לרב [שם יד, ב], מכל מקום אפשר לומר דכאן נמי כמכירה, ורשב"א [שו"ת מכת"י סימן שלט]:

קעג [א] **ופעיף א אפילו כו'.** [בבא מציעא] ס"ח א' לית הלכתא כו': [ב] **במה דברים אמורים כו'.** עיין תוספות [שם] ס"ג ב' ד"ה (רא"ל) [ואמר ליה] כו' וס"ה ב' ד"ה והלכתא כו', ובירושלמי [שם פ"ה הלכה ן] הביאו נמוקי יוסף [שם סוף לו, א], ע"ש. ואין פירושו בירושלמי נראה לי, ע"ש בירושלמי נפקא קנסא ממתניתא ותני כו'. ועיין בשיטה מקובצת שם סה, א ד"ה וז"ל הרמב"ן כשם למ"ל ד"ה אמר): (ליקוט) **במה דברים אמורים כו'.** הוא טרשא דרב נחמן [שם בגמרא]. והרי"ף [ג] השמיטו, וכן הכריח במלחמות [שם לו, ב דבור ראשון] דלית

באר היטב

(יט) **השכר.** היינו לה המלוה היה לו גם נגטיעת וכהאי גוונא, דלא היה מפילו מצק רצית מלא הוי כמכירה, רשב"ץ, [ס"ק ס"ק גן]. ובתב הט"ז [ס"ק יד] דלמ"ל כלן שקבל עליו תחריות, דהא לא שייך כלל לומר תחריות טעות סופר כיון שהלוה תחריות, ולמה לא זכר רמ"א כלן שקבל עליו תחריות, דהא לא שייך כלל לומר תחריות טעות סופר הוא. ולכך פסק להלכה סם לא קיבל עליו תחריות בפירוש לא יכלם לו לך הממון שהלוהו בלא ניכוי, אף על פי שהוכרח לשלם שכר דירה, ואין זה משום תחריות טעות סופר (ובנקודות הכסף ס"ק ג כתב לתין דבריו מוכרחים, דיש לומר דכיון דהנגיעה הוי כמכירה לגבי פירות הוי כמכירה ממש, ותחריות טעות סופר הוא):

תחריות טעות סופר הוא:

קעג (א) **המוכר.** כתב הט"ז [ס"ק ן] וגראה פשוט דאף על פי שהלוקח רוצה להניחו עד שעת היוקר לחסור, דעל כל פנים כשעה שהוא טוטלו הוא מכיסו מה שיקטרך ליתן לחתרים יותר ממה שתגיע עליו כשיעור הנגיעת [ז] כיון שלא יהיה לו שום הפסד, וכראון מכיסו עמו לספק כזה דספסר שיוציא קימעא [ז] ויאכל הרבה כשלא יקחו (המעות) [הבית] [א] ממנו, ואם יקחנו ממנו על כל פנים לא יהיה לו הפסד, דהא על כל פנים דר שם והלוה לא יגבה לו כלום, ואם כן קרוב לשכר גדול וכחוק להפסד לגמרי הוא, וממאי תחריות טעות סופר כל שלא קיבל עליו תחריות בפירוש. ותו, דגם התם במו"מ סימן שע"ג כתב ב"י [שם] בשם תמגיד שתנה [גזילה ט, ו] דשכירות ליה להראב"ד [שם] לשנין שאם לא תחריות טעות סופר. ומשום הכי נראה לכלן בנגיעת שלא הוכר כלל ממקח רק הלוואה, רק שעושה עמו היתר שיוכל לתכול ספירות ממתם הגיכוי, ולי נכך להתיר זה, לא שנאמר שיגרום היתר זה שמייב לשלם לו הלוה מכיסו ספירות שם יקחם בעל הבית כל שלא קיבל התחריות עליו בפירוש, וזהו ולפי דרכיה של תורה נועם, ולא על מנת להזיכו הרשב"ץ במשובה שקיבל הלוה תחריות עליו בפירוש, ולא עוד אלא שרמ"א עשה ממנו הלכה ברורה. והכי נמי להמייבא בדבר, שלא ברמ"א עשה ממנו הלכה ברורה. והכי נמי לוסיף עלה, [ב] דהיינו דוקא בקיבל הלוה תחריות בפירוש עליו בשעת הנגיעה שהוא מייב לשלם שכר דירה מיכסו שם יקחנו בעל הבית מן שנתנו שבממון קיים, אבל שם לא קיבל עליו בפירוש תחריות לא יכול לגבות שום דבר מן הלוה, ואין זה משום שחריות שעות פופר, כן נראה לענ"ד:

קעג (א) אם המוכר עשיר. פירוש שמוכר לו דבר שעתיד להתייקר כיוצא שקונה עכשיו זה ממנו, ומלא לגבי המוכר שהוא עשיר מין לו הנאה שהרי יכול להניח המקח עד שיגיע שעת היוקר, אפילו הכי אסור לחלוין מתר לוקח, דלי הוה ליה זוזי היה יכול עכשיו לקנות בזול וכיון לית ליה זוזי שקיל ביוקרא דלקמיה. וגראה פשוט דאף על פי [שגם שם הלוקח] [שהלוקח] [א] רוצה להניחו עד שעת היוקר לחסור, דעל כל פנים כשעה שהוא טוטלו ממנו טוטלו בחסור. וכסימן קס"ט מחילת סעיף י"ח [ס"ק כד] הכתבתי זה, עיין שם מה שלמדתי ממנו:

אוצר מפרשים

קעג א (שו"ע סעיף א) **מכר לחבירו כו' אבל טלית וכו'.** ועיין בדק הבית [עמוד תנג] בשם ריטב"א [בבא מציעא סה, א ד"ה ורבינו], ועיין תשובתי חלק יו"ד סימן קל"ז: **(חתם סופר מהדו"ק)**

ב (שם) **אבל טלית וכיוצא בו שאין לו שער ידוע וכו'.** יאודי שיש לו חתול שמוציא ממנו אלגל"א, יכול לחבירו להקדים לו מעות ויתן לו הבושם בזול, שאין שומתו ידועה. ואף לדעת המחמירים בטלית שאין לו שער ידוע למוכרו ביוקר, בנדון דידן

ג [א] **אפילו (א) אם** (א) **המוכר עשיר א ואינו צריך למעות ולא היתה הסחורה נפסדת אצלו** [ב] **כמה דברים אמורים בדבר שיש לו שער ידוע או דבר ששומתו ידועה כמו פלפל או שעוה** [ג] **ב אבל טלית וכיוצא בו ב** (א) **שאין לו שער ידוע ואין שומתו**

ז (ט"ז ס"ק יד) **כיון שלא יהיה לו שום הפסד וכו' ויאכל הרבה כשלא יקח הבית ממנו וכו'**, כצ"ל. ומסיק דאינו צריך להחזיר לו מה שנתן שכר דירה יותר מדמי הנכרי אם לא קבל אחריות בפירוש. ובנקודות הכסף [ס"ק בן] חולק עליו, וכתב בחורות דעת [שם ס"ק יד] דכן מבואר בחו"מ סימן שפ"ג [סעיף ן] בשכר מגזל בפחות ונמצא שאינו שלו דחייב להחזיר לו כל השכר שיתן לגנזל, ע"ש: **(עצי לבונה)**

ח (שם) **ויאכל הרבה כשלא יקח ממנו**, כצ"ל: **(דגל מרבבה בשו"ת הסחור)**

באר הגולה עם ציונים מהש"ך

קעג ג. מסנה בבא מציעא דף ס"ה (ע"ב) [ע"ש]:

ב. שם בגמרא ובלשון לך שמא מניה לך פשוט [ובלשון שם שם, ב]:

ג. כמימרא דרב נחמן [שם סה, ב] לטרשא שרי, ובפירוש המופיעים בדף ס"ג ע"ב בד"ה (דל"ל) [ואמר ליה] יהיבנא לך, וכן כתבו הרמ"ה שם בפסקיו [פ"ה סימן כח] בשם ר"ת והרב המגיד בפרק ה' מהלכות מלוה [הלכה ג] בשם הרשב"ם [שם סה, ב ד"ה אמר רב נחמן] ובעל המאור [שם ט, ג ד"ה ומדשקיל] וכן פסק בשלטי הגבורים:

נקודות הכסף

בן [שם ס"ק יח] דהיינו דוקא בקיבל הלוה אחריות בפירוש. ולפי דבריו מובנים, דיש לומר דכיון דהנגיעה הוי כמכירה לגבי פירות הוי כמכירה ממש ומחנינן מחריות טעות סופר הוא:

הגהות והערות

יא) מוקן ע"פ שמרי ניהם ועפי לבוחה. וכעין זה מוקן מהמדרש ווין מקנ"ח ע"פ הדגול מרבבה בשלמן העהוד:

קעג א) מוקן ע"פ הנוקח בבתר היעד פ"ק ף:

ב) מוקן מהמדרש קניבסנעדא מרי"ט:

ג) לף דבריי"ף שלפנינו [סוף לו, ב] ליתא לשם דרב נחמן, כבר הוכח בגליון שם בשם דרך תמים להשמיטו ובכן ליתא בדפוס קושטנטינא: ד) בדפו"ר הוכודעא מקנ"ו נוסף כאן "דהא מתניתין מרעא לא פסיד, ומתניתין שתמא אפילו בעשיר שאין ערוך לזולי". ועיין בשלטי הגבורים שם:

ה) לפנינו בגמנ"ן ובערוך כתוב "סוף שם בקמוני ובספרו [בתדפר כה, ב] ובשו"ת מהרי"ק שורש קנ, ד"ה ומיהת כן בפרקשת ושלח [שם ב]. ויש לגיין דבגרסתנו רבה [בפרש פף שם ב] הטעם מהולתך "מכאן":

שו"ע יו"ד סימן קעג סעיף א'

המחבר פסק כנ"ל שאסור למכור סחורה ביוקר כשמשלם לאחר זמן, אם לא שאין שומתו ידוע או השער ידוע, וגם אינו מפרש ב' מחירים. גם הביא שיש אוסרים אם מעלהו הרבה ממה ששווה עכשיו.

It is forbidden to raise the price on a credit sale over a cash sale, unless the item has no known or established market price, and the seller doesn't stipulate the option of paying less for a cash sale. Additionally, "some say" that it would be forbidden if the price is significantly higher than it should be.

ג ביוקר לפרוע לזמן פלוני כו'. וכתב נעל התרומות [סם סימן ל עמוד תמקעו-תמקעז] נסם רבינו מנגל דכל שלא אמר ליה סם תמן מעכשיו כו' אלא אמר ליה סתם כמייר תמן לי כסער של מייר אין שיהיה אותו זמן יוקר או זול, מותר אף על פי שדרכן להתייקר במייר, ומבילו ב"י [עמוד תנד ד"ה כתב נעל]. ד ומשמע דאפילו יש להן עכשיו שער ידוע מותר:

ד שלא יאמר לו בפירוש כו'. וכתב הרמב"ם [סם] שסם עבר ומכר נסם מעכשיו נכך וכך כו' ה הרי זה מכך רביות. וכתב ב"י [ריש הסימן] דכיון שאינו אלא דרך מכר אינו אלא מדרבנן: ה ויש מי כו'. וכיוצא בזה כתב נעל התרומות [סם עמוד תמקעז], וכן משמע במשובת מבי"ט דף ק"ה [ס"ג סימן ס'], וע"ש. ד ועיין במשובת מהר"ל ן' חביב סימן ע':

ידועה (ב) א מותר למכרו ג (ב) ג ביוקר לפרוע לזמן פלוני ד ובלבד ד שלא יאמר לו בפירוש אם תתן

לי מיד הרי הוא לך בעשרה זהובים ז ואם לזמן פלוני בשנים עשר ט ה [ד] ה ויש מי שאומר שאפילו אינו מפרש בהדיא אין היתר אלא (ה) במעלהו מעט אבל אם מעלהו הרבה עד שניכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא

ערך לחם למהריק"ש

[שם] מותר למכרו ביוקר כו'. וכתב המחבר בספר נדק סניף [עמוד תנג] שלא התירו אלא כמי שמוכר לחנווני או לחגרים למטה או לחנויים מהם שמוכרים מעט מעט, ומרומיזם על הדוב, ולא עוד אלא שהדוב פוגעים מדמי הסחורה שמקבלים עמהם שמקבלים כשמוכרים לחומה, אבל אלו שמוכרים ליקח מרחוק למוכרם למלכה בפחות לכולי עלמא מסור, עכ"ל בסם הריטב"ם [בסא מלינא סם, ג ד"ה וכיוצא]: [שם] ובלבד שלא יאמר לו בפירוש כו'. ועיין סימן קע"ו דין ו':

הגהות רעק"א

קעג א) (ש"ע סעיף א) מותר למכרו. ודוקא סם הוא מתסם כעין שהוא כסער של מימו זמן הפרעון כריב הסנים, אבל ביותר מזה לסור, ב"י [עמוד תנג ד"ה וגלסה] נסם נעל התרומות [שער מו ח"ד סימן ל עמוד תמקעז] כתב כן בסם הרמב"ן [בסא מלינא סם, ג ד"ה וכיוצ]: ב) (ש"ך ס"ק ג) ומשמע דאפילו יש להן עכשיו. לענ"ד לא משמע כן מסתם שכתבו תוספות [סם ע"ב ד"ה ולכתחל] דטרסא דלא פפא [סם ע"ב] מיירי בקץ או בסער קבוע, הכי אף להך טרסא אמר סתם כסער של מייר אף על פי כן לסור בסער קבוע. ואף דבדברי רבינו מנגלי שבנעל התרומות מבואר דגם טרסא דלא פפא מיירי בזמור סם מעכשיו, מכל מקום הא תוספות כתבו או בסער קבוע, כן נלסה לענ"ד: ג) (שם ס"ק ד) הרי זה אבק רבית. וכביתבענו בדין אינו מיד ליתן לו אלא מה שהיה שוה בשעת המכר, או יזמין ממכרי מידו] סם היה קייס, עכ"ל [הרמב"ס]. ועיין במשנה למלך [שם ה"ה ומ"ש] דאם המוכר מהלכה שיחזיק הלוקח במקחו כשער שבשעת המכר אין יכול הלוקח לחזור ממקחו, אך אם המוכר אינו מהלכה לכך יכול להכריח הלוקח לו מקחו אם הוא בעין, ואף מיד בתוך זמנו יכול המוכר להכריחו להחזיר לו מקחו, ובכהאי גוונא כתובתו תוך זמנו אף אם המוכר מהלכה שיחזיק במקחו ויתן לו כשער שעת מכירה מכל מקום יכול הלוקח לחזור ממקחו, דלא קנה רק על דעת לשלם לאחר כך, ע"ש. ומה שכתב עוד במשנה למלך שם בדקדוק לשון הרמב"ם מה שהיה שוה בשעת המכר דר"ל דאם לא היה שוה אלא מעט אם על פי שאמר אם מעכשיו במקום מכל מקום אינו מייב ליתן לו יותר מהמעט כיון דהרמב"ם לא פסק (בטרסא) [בטרסא] דכל נתמן [בגמרא שם], ע"ש, ואם כן הוא דלין לדידן אם היה שער יהוי או שומתו יהוי בהמעט. ומכל מקום ממיהני הא הרמב"ם כתב כן בקוקט, דגם להרמב"ם דשמי לאחר ניותר אם לא פירש אם מעכשיו כמו שכתב הרב המגיד [שם] ואם כן לעולך ליתן לו אלא. ובעיקר דברי הרמב"ם דלו יחזיר ממכרו דאמעט יכול להכריחו להחזיר לו מקחו אף אחר זמני שכתב על דעת לקבל בפחות, נאלקו בזה תלמידי הרשב"ץ והוסף נב"י (סו"ס סימן ל"ח עמוד לא ד"ה וכתבו) שכתבו דלא בטלה זכיוי שלא קיימה בין על לוקח בין על מוכר, ע"ש. ומכל מקום אפשר נאמר אם מעכשיו דכבר גילה דעתו למכור בסך הזה, אבל בלא אמר אם מעכשיו, היכי דאפשי כגון בינא שער זה יש ליתר ביכול המוכר לחזור. ותוסס מדברי הסמ"ע [סוף סימן ל"ח] מבואר דסבירא ליה דגם זה אינו יכול לחזור: ד) (שם ס"ק ה) ועיין בתשובת מהר"ל ן' חביב סימן ע'. היינו דסם מבואר דשוה אמסה בשסה מותר, אבל יותר אסור. ועיין משובת נסת רב (סימן י"ל):

ביאור הגר"א

[ד] ויש מי כו'. בעל התרומות [שער מו ח"ד סימן ל עמוד תתקנז] בשם הרמב"ן [חדושים שם ע"א ד"ה והוין וטור [עמוד תנג] דזהו כמו שומתו ידועה, שידוע שאין דרכו להוסיף כל כך:

פתחי תשובה

בש"ך ס"ק ה') בראובן שאמר לשמעון קח לך צמר מלוי במעותיך ותנהו לי בהמתנה ברווח כך וכך, והיה נראה להרב מו"ה ברוך להתיר דהיינו שרשא דרב נחמן, וחלק עליו הרלב"ח ראוסר, דכיון דשמעון לאו בר קונה צמר הוא רק להמציא מעות לראובן, והוה ליה כמפרש ואסור, ע"ש, והכא נמי הרי הקונה אמר לו שיקח היין שרף מחותנו והוא יקנהו ממנו בהמתנה, ואסור לרלב"ח הנ"ל. חשיש ב' מפאת סרף הקנין, שמכר בפחות והפסיד מקרנו, וכבר כתב הרב ב"י בבדק הבית סימן זה [עמוד תנג] בשם הריטב"א [שם ד"ה ורבינו] דלא התיר רב נחמן אלא מי שמוכר לחנווני או לתגר כו', אבל הנוהגים ליקח טרשות למכרו לאלתר בפחות לכולי עלמא אסור, ע"ש. והאריך בזה, והעלה דנדון דידן היתר גמור הוא, דנדון דידן לא דמי כלל להא דרלב"ח, דהתם גברא דביני וביני אינו סוחר מהצמר ואין לו עסק בה, אבל הכא הלא גם בלאו הכי כבר רצה התלמיד חכם ליקח יין שרף. וגם להא דריטב"א לא דמי, שכלל דברי הריטב"א אינם אלא לאפוקי מי שאינו תגר באותה סחורה ומעיקרא אינו לוקח בהקפה אלא למכור מיד בבת אחת בזול כדי להמציא לו מעות, דזה אסור אפילו לא אמר הלוני, ואפילו מוכר לאחר לא לאותו בעל דבר עצמו (עיין לעיל סימן קס"ג סעיף ג' ומה שכתבתי שם ס"ק ב), אבל תגר שכוונתו לסחור בסחורה זו ושוב אפילו מיד ביומו נזדמנה לו סחורה בזול יותר ומוכר הסחורה ההיא בפחות להמציא לו מעות לסחורה השניה אין בכך כלום. ונדון דידן הא חזינן דהאי גברא תגרא הוא באותה סחורה, דהרי קנה גם כן מחותנו במזומנים, אלא שלקח גם ממנו בהקפה וחזר ומכרו בפחות משום שהיה צריך למעות ולא הוי (מצוי) [מצי] לאצור סחורתו עד יום מועד, אבל אין מוכח מתוכו שעל דעת רבית עשה כן, שריא בלי ספק, ע"ש]: (ב) מותר למכרו ביוקר. בט"ז נרשם כאן ס"ק ב' מותר למכרו בב"י פירש בהמתנה. והוא טעות סופר [1], וצריך לציין על סוף הג"ה, וצ"ל מותר למכרו בשנים עשר פירו]ש בהמתנה, כצ"ל: (ג) ביוקר. עיין באר היטב [ס"ק ג]. ועיין בתשובת בית אפרים חלק יו"ד סימן מ"א אם מותר לתת לשולחני מטבע שאינה של אותה מדינה והשולחני יתן א"ן ווייזונ"ג ללייפסיק לשלם שם בירידי הסמוך במטבע שנותנים עליהם עודף [סך] מה, וכתב דבכהאי גוונא אף אם היה השולחני מתחייב לשלם לו באותו מקום שרי, דהני מטבעות של מדינה אחרת אין דינם כמטבע היוצא ואין בהם דין אונאה ודמי לקרקע, ועוד דאין שומתן ידוע, ואם כן מותר לתת לאחד מטבע קאראנט על מנת שיתן לו לאחר זמן באותו מקום מטבע נקרא פרצעיגער אף על גב דהני חשיבי טפי, ובפרט אם מתחייב לשלם בירידי אשר במקום אחר דבכהאי גוונא אף בדבר ששומתו ידוע כמו פלפל ושעוה שרי, שאין הרבית ניכר כלל דהא יש לומר דאוסופי קא מוסיף ליה בהאי הנאה שזה מקבל עליו לקבל מעותיו חוץ למקומו, שהיה צריך זה להביאו לביתו ויש בזה טורח והוצאה ואחריות הדרך. וכן כתוב בתשובת מים רבים חלק יו"ד סימן ל"ח. ועיין שם עוד לענין אם יש היתר לתת לבעל המעות שטר חוב של אחר. וכתב עוד שהוא רגיל להורות בהלואה לזמן והמלוה נותן איזה מטבע אחרת החשובה יותר כפי שער שבשוק, לכתוב בשטר חוב נתינת המלוה כמות שהיא על צד היתר עיסקא, ולהתנות שאם ישלם המטבע פלוני נפטר הלוה מהעיסקא, ע"ש: (ד) במעלהו מעט. עיין בתשובת בית אפרים שם שכתב בשם כנסת הגדולה [הגה"ט אות יב] דעד שוה חמשה [בששה] מקרי מעלהו מעט, ע"ש:

אוצר מפרשים

מודר, דיש לומר דמשום דמהמני למוכר אשר יאמר כי הוא זה אשר לקט וכך נחסר בהחיבשה, ומשום דמהמני ליה (מזולי) [מזולי] גביה, הרב מהריק"ש בתשובה כת"י [אהלי יעקב] סימן כ"ב (ומקרוב נדפסו תשובות הרב ז"ל). ועיין בהגהות הרב ז"ל [ערך לחם] כמה חידושי דינים (וגברה חולשתי ואיני יכול לעמוד על המשמר):

(שיורי ברכה אות א)

ג (שם) ביוקר כו'. כתב הסמ"ע בפינקס הארצות [קונטרס הרבית דרך קצרה אות יא] והדרך כלל לכל מיני סחורות יעשו כדרך זה, שאם ירצה ראובן ליתן לשמעון שהוא קצב על עורות או חלב יעשה עמו עיסקא בקצבות ויאמר הריני נותן בידך מאה דהובים לחצי ריוח והפסד לחצי שנה, ונותן לו שכר טירחתו ונאמנות בשבועה, והבריחה בידך שבאם שתרצה לסלקני מכל רווחים שבעולם שיעלה לי מכל הקצבות תתן לי הערורות בכך וכך או חלב בכך וכך ומותר כל הריוח ישאר בידך, ואם תפסיד יהיה לחצאין. והוא הדין לנותן למי שאינו קצב מותר להתנות עמו כך בעיסקא לזמן מה, ויעשה כן. וגם בשאר מיני סחורות יעשה על דרך זה, ודוקא בעיסקא והברירה ביד המקבל: (בית לחם יהודה ס"ק א)

ד (שם) ואם לזמן. ראובן ובנו קנו גבינות משמעון, האוקא בשמנה לבנים, ואחר כך בא ראובן ובנו ובקשו ממנו להרחיב הזמן פרעון, ונתן להם עוד גבינות ועושה שער ביניהם בי"ב לבנים האוק"א לזמן רב, ובאמת מנהג המוכרים עיניהם תלויות על הלוקחים ממרחקים פעמים מרויחים ופעמים מפסידים. ולעת פרעון סלקו ראובן ובנו מצד אחר שלא לפרוע, עד שלי ידי פשרנים הרויח להם זמן ועל זה עשו שטר בשבועה, ולבסוף מת ראובן וחיים שבק לן, ובהגיע זמן פרעון טען הבן כי העלה עליו יותר משוויה והשבועה לא חלה. עיין תשובת פני משה [ח"ג] סימן (ד') [ו] דמחויב לקיים את דברי האגרת הזאת, והשבועה במקומה עומדת, מכמה טעמים: (אש"ל אברהם)

ה (שם) ויש מי שאומר שאפילו אינו מפרש בהדיא אין היתר אלא במעלהו מעט ובו'. עיין בספר חוות דעת [ביאורים ס"ק ג; חדושים ס"ק ד] שכתב בפחות משיעור נמיסור, עכ"ל: (ב) ביוקר. כתב נעל התרומות דכל שלא אמר ליה סם תמן ליה סם תמן מעכשיו וכו' שלא אמר ליה סתם כמייר תמן לי כסער של מייר אין שיהיה אותו זמן יוקר או זול, מותר אף על פי שדרכן להתייקר במייר, ופפילו יש לו עכשיו שער ידוע מותר, [ש"ך ס"ק ג]. ונקרקעות כיון דמין מוגלה לקרקעות וגם אין ניוצא בו נמכר בשוק, כל שהוא דרך מקח וממכר שפיר נרלה כרבית מותר, שלא סם כן פירש בפירוש סם מעכשיו כך וכך ומם לזמן פלוני כך וכך, שמי לסור אפילו לא התחיל הלוקח עדיין בקרקע, וכן לכל דבר שאין לו קצבה ושוגלה, [שם ס"ק ג]. ומיהו אם עבר ומכר אף במקום שהוא לסור אינו שלא מקח רבית, לכיון שאינו שלא דרך מכר הוי להקנין, עכ"ל הש"ך [ס"ק ז]:

באר היטב

ז. כלשמר ליה כך נמזן לרמי כך ממש סם [בגמרא] ושם בשמנה אף ס"ה [ע"ש]:

ה. טול [עמוד תנג]:

הגהות והערות

ו) סטעות נמצאת בכל הדפוסים עד מהדורת למצעבע תלל"ו:

ו הרי זה מותר. למכרם לו לזמן ני״ב מאחר שהם שוים עכשיו י״ב שכן יקנם כל הנה לקנותם, אלא שהמוכר נשוה בפחות אחלי הוא דקא מוזיל מפני שצריך למעות, ב״י [עמוד תנד ד״ה ומיהו]. ועיין בתשובת מבי״ט חלק (ג׳) [ח] סימן קט״ז דף ע״ד ע״ג נפלה מחלוקת בין תכמי הדור במי שהלוה לחבירו מעות על מנת שיקנה ממנו סחורה ידוע ביותר משוויה במעות בעין, אי הוי רבית קלוסה או אינה רבית, דמה״ר יצחק ן׳ לב [הובא במגי״ט שם] וסיעתו סוברים שהיא רבית קלוסה, והמבי״ט חלק לדינא קלוסה, ועיין שם כמה חלוקי דינים בזה:

ב ז [ד] ח ט **היו לו פירות שאם ירצה למכרם בשוק וליקח דמיהם מיד מוכרם בעשרה ואם תבע מעלהו הוה ליה כמפרש ואסור:** הגה [ה] י) דכך נהמכר בעסרה ולפעמים כשנתים שנים לעיר נמכר בשנים עשר אם רגילות בדוב פעמים שנתים שנים בעיר (ב) **מותר למכרו בשנים עשר.**

ג יא **מכר לו סחורה בשנים עשר על מנת לפרעו לאחר זמן יכול לומר לו תפרע לי מיד ולא אקח ממך אלא עשרה:** הגה ז [ז] יב **ודוקא שכבר נגמר המקח בשנים עשר ובשם בו הלוקח כבר** יג **אבל קודם שנגמר המקח אם אמר לו תפרע לי עכשיו עשרה סוב** יד **אסור ליקח אמר זמן שנים עשר אם לא ירצה הלוקח ליתן עכשיו אותם הלוקח לקנותם ויתן המעות מיד יקנה אותם בשנים עשר ו הרי זה מותר:**

(ב) מותר למכרו בשנים עשר. (בב״י פירוש) [פירוש] טו בהמתנה, וכן קטיף שאמר זה. ודין שכירות קרקע שמותר להוסיף בהמתנה ו יתבאר בסימן (קע״ז) [קטו] סעיף ו׳ [וסי״ק ז]:

ציונים לרמ״א עם ציונים מהש״ך

קעג ג) הגהות מרדכי פרק איזהו נשך [בבא מציעא סוף רמז תלג] וב״י [עמוד תנג ד״ה וכתוב].
ג) ב״י [עמוד תנד ד״ה ומיהו] בשם נמוקי יוסף [סה ע, ב] ד ד״ה פיקטף] ומרדכי [סה רמז שח].
ג) פירוש דברי נמוקי יוסף הנזכר לדעת הב״י [עמוד תנה דיור לגמרי].

הגהות והערות

ז) לפנינו במרדכי לא כתוב היום ״טופל״, אלא היום ״טוען״.
ח) דהסמיע הא דלא נתמן, כתבותיה בביאור הגר״א ס״ק ג ובהערה ג.
ט) תוקן מהמהדורא למפנערא מרל״ו, ע״פ פתחי תשובה [ס״ק ג] וחמרי בינה.
י) לשון הרמב״ם ״הרי זה מותר למכרן בי״ב עד י״ב חדש, שאפילו הניח זה מעותיו עמה, בי״ב היה קונה לותן״:
יא) ממנ כתב הפלוים רבה [סה ס״ק יב] ״שידוע שעיי״ז ותשונות לעתה נלך לא ידעו זה מזה״:

ציונים לרמ״א עם ציונים מהש״ך

קעג ג) הגהות מרדכי פרק איזהו נשך [בבא מציעא סוף רמז תלג] וב״י [עמוד תנג ד״ה וכתוב].
ג) ב״י [עמוד תנד ד״ה ומיהו] בשם נמוקי יוסף [סה ע, ב] ד ד״ה פיקטף] ומרדכי [סה רמז שח].
ג) פירוש דברי נמוקי יוסף הנזכר לדעת הב״י [עמוד תנה דיור לגמרי].

ערך לחם למהריק״ש

בסוף **מותר** למכור סחם כשער שיהא אחר כך וכך תדשים אף על פי שאמותו זמן דרכו להמיקר. וכן מותר למכור בפיקוח דמים ביותר לפרוע לזמן, כל שבשוב הפעמים מלוי בשיעור מותר למכור סחם כשער שיהא אחר כך וכך תדשים אף על פי שאמותו זמן דרכו להמיקר. וכן מותר למכור בפיקוח דמים ביותר לפרוע לזמן, כל שבשוב הפעמים מלוי בשיעור שמכור בשוק: סוף סעיף ב **למכור** סמוכה בהקפה ולהלוות מעות עמה אסר כי״א כן לב [מ״ת] סימן (נ״ת) [נב] אפילו בשל יתומים, ועל נהגו כן:

ביאור הגר״א

[ה] **והגה דבר זו.** כמו שכתוב בספר התרומות [שם] בשם הרמב״ן [שם] דמה שפרוך [בבמ״א] שם [ע״א] ממתניתין [שם] ואם לגזרך כו׳, אף על גב דמעלה לו הרבה משום דבניכן יקרי ארעתא, כמו שכתוב בפרק קמא דבבא קמא (ו׳ ב׳): (ליקוט) **דבר זו.** [1]הוא תמוה בעיני, כיון דשומתו ידועה הוי כמו קץ. ואף שרגילות ברוב כו׳, מכל מקום קרוב לשכר ורחוק כו׳ [בבא מציעא ע, א]. אבל בהגהות מרדכי [שם סוף רמז תלג] כתב בענין אחר וז״ל, ומה שנהגו מימי קדם לתת מעילים בזמן גדול בכך וכך דמים כשער היוקר, זהו מפני שקצבתם במזל, אם יבא שר בעיר ויחמדם יעלה בדמיהם יותר משוויים, ואם השר בא מיד לעיר היה כופל [2]את דמיהם ואין כאן אגר כו׳. וצריך לומר שברוב פעמים היה באים השרים בעיר, דאם לא כן מיחזי כאגר נטר ליה. מבואר דשם יבא השר היה כופל יותר ממה שנתן, וזהו שכתב שקצבתם במזל דהוי קרוב (לשכר) [להפסד] גם כן, וכמו בכל סחורה שהוא במזל, ואף על פי כן מצריך שברוב פעמים כר׳, דאף שמדינא מותר מכל מקום מיחזי כר׳, וצ״ע (ע״כ): [ז] **ופעיף ב) היו לו כו׳.** כתב המגיד משנה [מלוה ולוה ח, ד] שהוציא זה מירושלמי [שם פ״ה הלכה ח], ונמוקי יוסף פירש הירושלמי לענין דבר ששומתו ידועה כנזכר לעיל [ס״ק בן], ושני הפירושים אי אפשר להולמן שם, ע״ש: [ז] **ופעיף ג הגה) ודוקא כו׳ אבל כו׳.** זהו דין המתניתין שם [סה, א] ואין מרבין על המכר כו׳:

פתחי תשובה

(ה) **אסור ליקח אחר זמן שנים עשר.** עיין בספר תפארת למשה שכתב דאפילו שוה י״ב אסור, דמכל מקום כיון שנתרצה ליקח עשרה הרי אילו היה לו מעות לקח בעשרה ובשביל המתנה נותן לו י״ב, ע״ש:

אוצר מפרשים

אנשים לא מקרי מעלהו הרבה, כמו שכתב השי״ך [ס״ק ב] להתיר בקרקעות כיון דאין בזה דין אונאה, והוא הדין בפחות משיעור אונאה לא מקרי מעלהו הרבה. וראיה זו איני מכיר, דהא חזינן דקרקעות עדיף לן להתיר, דהא הרי״ף השמיט [3] טרשא דרב נחמן [בבא מציעא סה, א] ולא פסק [שם לו, ב] כוותיה, אף על פי כן התיר הרי״ף בתשובותיו בקרקעות טרשא כיון דאין אונאה לקרקעות, וכמטלטלין אוסר בכל ענין, כמבואר בכעל התרומות בשער מ״ו [ח״ת סימן כט], וצריך לומר דעדיף קרקעות ממטלטלין אף בפחות משיעור אונאה במטלטלין, דבמטלטלין ניכר יותר הרבית כשמעלהו בשביל המתנת המעות, מה שאין כן בקרקעות דאין אונאה לקרקעות ודרך בני אדם להוקיר בשביל קרקעות כשיצטרך לו קרקע זו, כמו שכתב המגיד פרק ח׳ מהלכות מלוה ולוה [הלכה א]. אמנם ראיתי בספר שער המשפט הרא״ש בבבא מציעא פרק המקבל [פ״ט סימן כה] גבי דין דבר מצרא. ועיין בהרב המגיד פרק ח׳ מהלכות מלוה ולוה [הלכה א]. אמנם ראיתי בספר שער המשפט [שער דעה ס״ק ג] שהביא בשם תשובת רלב״ח [סימן ע] שהביא דברי הסמ״ג [לאוין קצא—קצג סג, ג] שכתב דהשיעור המעלהו מעט היינו כשהוסיף בכל חמשה דינר דינר אחד, שמוכר שוה חמשה בששה, אבל כשמוסיף יותר הרה ליה כמעלהו הרבה ואסור: (מקור חיים חיים)

ו (ביאור הגר״א ס״ק ה) **הוא תמוה בעיני כיון דשומתו ידועה הוי כמו קץ ואף שרגילות ברוב כו׳ מכ״ מקום קרוב לשכר ורחוק כו׳.** ולענ״ד דעת הרב פשוט וברור, כיון דרגילות ברוב פעמים כשבאו שרים לעיר שווים י״ב, הוי כמו דבר שמשתנה השער תדיר, ואין זה כשער קצוב ואין בו משום רבית, וכמו שכתב הרשב״א בתשובה [ח״ג סימן רכ] הובא מר״ן ז״ל בסימן זה [ב״י עמוד תנד ד״ה כתב הרשב״א] גבי דין מטבע ברצלוני, כיון דדרכו להשתנות השער תדיר אין זה כשער קצוב. וזה ברור לענ״ד: (מקור חיים חיים)

ז (פ״ו ס״ק ג) **יתבאר בסימן קע״ז סעיף ו׳.** טעות סופר, צ״ל יתבאר בסימן קע״ו סעיף וא״ו: (מקור חיים חיים)

ח (שו״ע סעיף ב) **היו לו פירות וכו׳ הרי זה מותר.** לקנותם. כתב הגדולי תרומה בשער מ״ו חלק ד׳ אות ל״ד דהרמב״ם [מלוה ולוה ח, ד] אשמועינן בדין זה הוא דאף על גב דהמוכר הוא שרוצה למכור והלך אצל הלוקח, והלוקח לא תבעה אלא המוכר אמר לו קח אותם בי״ב לזמן שנה, דהשתא אם יתן הלוקח המעות מיד לא היה נותן אלא עשרה, וכשהוא מוכרה לו בי״ב מחזי כמעלה בדמים בשביל הזמן, מכל מקום מותר כיון שאם הלוקח היה בא ומביא מעותיו היה קונה בי״ב. ועיין ש״ך ס״ק ו׳ דמביא תשובת מבי״ט שנפל מחלוקת בין חכמי הדור במי שהלוה לחבירו מעות על מנת שיקנה ממנו סחורה ידועה ביותר משוויה במעות בעין אי הוי רבית קלוסה או אינה רבית, דמה״ר יצחק בן לב וסייעתו סוברים שהוא רבית קלוסה, והמבי״ט חלק עליהם. ונראה דמחלוקת זה שייך גם בן להיפוך, אם התנה המלוה עם הלוה בעבור הלוואה שתמכור לי סחורה ידועה בפחות משוויה, חליא גם כן במחלוקת ההיא אי הוי רבית קלוסה או לא. ועיין מה שכתבתי בסימן קע״ב [אוצר מפרשים ס״ק יג] בביאור דעת בעל התרומות [שם סימן כג] גבי לא תמכרם אלא לי בדמים אלו, ותמצא סייעתא לדעת הסוברים דהוי רק אבק רבית: (מקור חיים חיים)

ט (שם) **היו לו פירות וכו׳ הרי זה מותר.** למכרם לו לזמן בי״ב, מאחר שהם עכשיו י״ב, כל זה הוא לשון הרמב״ם פרק ח׳ מהלכות מלוה דין ד׳[1]. ולענ״ד מוכח להדיא ברמב״ם שם ובטור דאפילו אם שוה עכשיו י״ב אסור לומר בפירוש אם מעכשיו הרי הוא לך בפחות ואם לזמן בי״ב, דמכל מקום יש לחוש שיאמר כן אף אם אינו שוה עכשיו י״ב, שכל הסעיף הוא לשון הרמב״ם ושם מוכח להדיא דאיירי בסחם שהרי לעיל מינה דין ב׳ כתב וז״ל, מכר לו סחורה בי״ב כשווי על מנת לפרוע לאחר זמן יכול לומר לו תפרע לי מיד ולא אקח ממך אלא עשרה, עכ״ל, הרי שאפילו כשוויו לא התיר לומר בפירוש אם מעכשיו בפחות כר׳, אלא אם כן שמכר לו בסחם יכול לומר לו כר׳, דהוי כחזר ומוכרה לו. נמצא למדין דלהרמב״ם לא שרינן אלא בשוויו ובסחם, אבל אם מפרש לא מהני מה ששוה. וכן נשאינו שוה כל כך לא מהני בסחם לפי דעתו כמו שכתבנו הרב המגיד [שם הלכה א] והב״י [עמוד תנג ד״ה וכל] לדעת הרמב״ם [שם], אלא דבזה חלוקים עליו הטור והמחבר וסבירא להו דבסחם שרי בדבר שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידועה למוכרו ביוקר לפרוע לזמן פלוני כמו שכתבו ריש סימן זה, ומשום הכי בסעיף שאחר זה בדין שכתב הרמב״ם [שם הלכה ב] מכר לו סחורה בי״ב כו׳ השמיטו הטור [עמוד תנד] והמחבר תיבת כשווין, דאפילו אם אינו שוה עכשיו כל כך שרי בסחם לפי דעתם. אבל בזה לא פליגי אהרמב״ם שמה שכתוב סעיף זה היה לו פירות כו׳ הרי זה מותר למכרם בזמן בי״ב היינו בסחם, דזה שמוכר לו לזמן בי״ב היינו סתם כמו שכתוב סעיף א׳ למוכרו ביוקר לפרוע לזמן פלוני, אבל אסור לומר תן לי מיד בפחות אלא אם כן כבר מכר לו סחם וכמו שכתוב סעיף שאחר זה. וכן מוכח להדיא בטור סימן זה [עמוד תנג] שכתב וז״ל, ובשכירות מותר אפילו אם מפרש בהדיא, כגון שמשכיר לו דבר ששוה י״ב בעשרה ואומר לו אם מעכשיו כו׳ מותר, עכ״ל ע״ש, מוכח להדיא דאלו גבי מכר אסור לומר בפירוש אם מעכשיו כו׳ אפילו בששוה כל כך, דאם לא כן מה בין מכר לשכירות. **דע** שדעת הצמח צדק [סימן כ] להתיר, כמו שכתב הט״ז באו״ח סימן (רמ״ז) [רמו] [ס״ק ה] בשם רב אחד [א] על ידי מכירת חפצים, וכן נראה דעת הפרי מגדים [משבצות זהב] שם, וכתב הטעם דכל שאין דרך הלוואה ממש ותואר מכירה לא הקפידה תורה, ושריא. וכן משמע בבית לחם יהודה סוף הלכות רבית [אחר סימן קעו]. וכן דעת הבכור שור [בבא מציעא סה, ב] והשיג על הט״ז באו״ח [שם], וכן דעת הנודע ביהודה כמו שאכתוב בסמוך. ובספר עטרת צבי בחו״מ סימן ע״ב [ס״ק טו] מביא בשם כנסת הגדולה [שם הגב״ה אות טו] אם בא לידו בתורת מכירה כדי להנצל מרבית והבטיח לו שכל זמן שיביא הלוה המעות ימכרם לו, ונאבד המשכון, אין ללוה על המלה כלום. וכן משמע בספר בכור שור [שם] דמהאי טעמא מותר במטלטלין דהוי מכר גמור, שהרי אם יאבד לא ישלם לו המותר, רק אם יהיה בעין יחזור לו, ונמצא דאף לגבי המוכר הוי מכר. וכן כתוב בנודע ביהודה מהדורא תניינא חלק יו״ד סימן ע״ה. ויש להביא ראיה מדברי הרמב״ם שכתב בפרק י״א מהלכות מכירה דין י׳ גבי מטלטלין דהמכר קיים ויחזיר כשהתנה בזמן פלוני או כשיתן לו המעות, והלחם משנה שם נדחק דמה חילוק בין קרקע למטלטלין, ולפי מה שכתבו הבכור שור והנודע ביהודה אתי שפיר: (יד אברהם)

סעיף ג׳, פ״ת סק״ה

לאחר הקנין מותר למוכר לומר שאם ישלם מיד יתן לו בזול. אך אם עדיין לא נגמר המקח ואמר כן, אסור לקחת את המחיר הגבוה אם הלוקח ישלם לאחר זמן. וע׳ בפ״ת בשם התפארת למשה שאפילו אם באמת שוה את המחיר הגבוה והוא מוזיל גביה אם ישלם מיד אסור, שמאחר שנתרצה לקבל פחות הרי״ז כרבית אם יקח יותר כשמשלם לאחר זמן. וכ״כ *רעק״א בהגהותיו לרמב״ם פ״ח מהל׳ מלוה, ובשו״ע הרב הלכות רבית סימן יח.*

After a credit sale has been completed, the seller can offer a discount to the buyer if he pays earlier. Beforehand however, if he provided such an offer he may no longer accept the higher price for a credit sale.

Pischai Teshuva cites the Tiferes L'Moshe who prohibits variable pricing even if the true value is the credit price and the seller is merely offering a discount for cash upon delivery. *Several other Acharonim maintain this opinion as well.*

הפירות לעולם מלאחר שבאו ועדין לא נגמרו, דכל שלא יצאו כלל הוי כאומר מה שתעלה מצודתי מכור לך:

סימן לא

מרבין על השכר ואין מרבין על המכר, כיצד אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא שכורה לך בי' סלעים לשנה, אם בכל חדש וחדש סלע לחדש מותר, ואמרו טעמא שם משום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, והאי כיון דלא מטא זימנא למיגבא לאו אגר נטר הוי, משווא הוא דהכי שויא, והאי דקא"ל אם מעכשיו בי' אוזלי הוא דקא מוזיל גביה ע"כ. וצ"ל דנראה דלא הותר בשכירות אלא בדשוה י"ב מדקאמר משווא הוא דהכי שויא, ואילו לפי עיקר הטעם משום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף היה נראה דאפי' כי לא שויא ג"כ לא הוי אגר נטר שהרי לא נתחייב לשלם שכירות עד סוף החדש, ועוד מסיפא דמתני' נלמוד לרישא דקתני ואין מרבין על המכר, וההיא איירי בשאינו שוה כ"כ כדמוכח מדברי הרמב"ם רפ"ח, דאי בדשוה י"ב כי נמי התנה וא"ל אם מעכשיו וכו' ואם לאח"ז בי"ב מה בכך הא ליכא אגר נטר, ואם תאמר דאפי"ה אסור והוי אבק רבית דכיון דזביני בעי למיתן דמי מעכשיו מכי א"ל אם מעכשיו כבר נתרצה המוכר למוכרו בי' ומאי דא"ל אח"כ ואם לגורן בי"ב משום אגר נטר ליה ואסור, אין זו סברא דלא מצינו אבק רבית במוכר שוה בשוה, ומדברי הרמב"ם ז"ל שכת' וכשיתבעגו בדין אינו נוטל אלא כפי מה שהיה שוה בשעת המכר מוכח דכל היכא דהיה שוה י"ב ה"ז נוטל י"ב ואע"פ שהתנה, דלא כהרב מהריק"ו ז"ל בב"י, שעל מ"ש הרמב"ם בלוקח חפץ (בשוהו) [בשויו] על מנת ליתן לאח"ז רשאי לומר לו תן לי עכשיו בפחות, דאיירי אחר שנגמר המקח, אבל קודם שנגמר המקח אם א"ל תן לי מיד בפחות ה"ז כמי שא"ל אם מעכשיו בי' ואם לאח"ז בי"ב דאסור לקבל ממנו אח"ז י"ב עכ"ל, וזה אינו וכמ"ש:

והיה נ"ל לומר דמתני' איירי בדבר שאינו קצוב ואינו ידוע כגון* קרקע ופרה וטלית שאין שומתו ידועה, וגבי מכר כיון דבעי למשקל דמי מעכשיו כי א"ל אם מעכשיו בי' גילה דעתו שזהו שיוויו, וכי א"ל ואם לאח"ז בי"ב משום אגר נטר קא"ל, ואיירי בדאוקיר גביה וכמ"ש הטור בריש סי' קע"ג ומ"ה אסור וכשיתבעגו בדין לא יטול אלא כמו שהיה שוה בשעת המכר, וכי האי גוונא בשכירות שרי דכיון דאינה משתלמת אלא לבסוף ואין לו שומא ידועה דאין אונאה לקרקע אמרינן דמישווא שויא, ומאי דא"ל ואם בכל חדש וכו' אוזלי מוזיל גביה. ומיהו טעמא משום דאין שומתו ידועה, הא אי הוה שומתו ידועה אפילו בשכירות היה אסור** דכיון דאוקיר גביה נמצא כאלו השכיר לו בי' ומה שנותן לו אחר כך סלע בכל חדש אינו [אלא] בשכר ההמתנה. ומספקא לי אי איירי דוקא בשלא בירכו דבריהם עכשיו ונכנס זה בבית על פי התנאי דכיון דיכול השוכר ליתן לו מיד י"ב והרי המשכר שלו נמצא דמה שנותן אח"כ יותר הוי בשביל שכר ההמתנה, אבל אם בירכו דבריהם קודם שהחזיק וא"ל השוכר אין לי ליתן עכשו אלא אתן לך סלע בכל חדש נמצא דמעיקרא לא נגמר השכירות אלא בי"ב. וכתב הב"י בסי' קע"ו בשם ת"ר דבשכירות נמי משכחת לה דאסור כגון אם השכיר לו חצרו בי' והחזיק בה ואח"כ א"ל שאם ימתין לפרעון חדש בחדש יתן לו סלע בחדש הרי זה רבית גמור עכ"ל, ונראה דאיירי בשאינו שוה י"ב דאי היה שוה אלא דאוזיל גביה מעיקרא כדי שיתן עכשיו א"כ כי לא נתן לו מיד נתבטל השכירות הראשון דאדעתא דהכי לא אוזיל גביה. ומ"מ צריך להבין במ"ש דהוי רבית גמור מטעם דהוי כאלו נתן לו המנה וחזר ונטלו ממנו וכמ"ש הב"י, נראה דס"ל דאע"ג דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף מיהו כל שהתנה ליתן מיד וע"מ כן החזיק בבית נתקיים השכירות ומחוייב ליתן עכשו, ומש"ה כי א"ל אח"כ שאם ימתין יתן לו סלע בכל חדש ה"ז רבית קצוצה דנמצא שנותן לו יותר בשביל שימתין לו על מעותו. אבל לע"ד נראה דלאו כולי עלמא מודים בזה דהא כיון דקי"ל ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף עדין לא זכה המשכיר בדמי השכירות, אלא תנאי הוא דאיכא בינייהו ואי רוצה מקיים תנאיה ואם אינו רוצה הרי השכירות בטל, והתוספות כתבו בשם ר"י בפר' הגוזל גבי ישנה לשכירות בד"ה אלא במאי מקדשה כו' ועוד אומר ר"י שאפי' שניהם רוצים שיחולו הקדושין קודם הגעת ממון לידה אינה מקודשת כיון שאינה יכולה לתובעו בדין עד שיגיע הממון לידה, ואיכא למימר דשאני הכא דכיון שהחזיק בבית נתחייב לתת השכירות מיד, והשתא מתיישב מה שהקשינו לעיל דכיון דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף והשתא ליכא חיובא כי נמי לא שוה אלא פחות אמאי אסור והא בכה"ג לא שייך אגר נטר וכמ"ש הרשב"א שהביא הב"י סי' קע"ו אלא תוספת הוא על השכירות, אלא היינו טעמא דכל שאינו שוה הרי הוא כאלו פירש ואמר שהשכירות אינה אלא בעשרה והשנים המוספים הוי משום אגר נטר, וכיון שכן נמצא כאלו השכירה לו בעשרה מיד דמשעה שהחזיק נתחייב בעשרה ונותן לו שנים יותר בשביל ההמתנה. ודע דאפילו השכיר לו בסתם בעשרה כדי ליתן לו מיד ולמחר מצאו וא"ל אם תמתין לי אתן סלע בחדש דשרי כיון דעדין לא החזיק, דמה שא"ל מעיקרא בעשרה אוזלי הוא דהוה מוזיל גביה בשביל שמקדים השכירות, שכל המתנה ליתן השכירות מיד סתמא מוזיל גביה בשביל שמקדים השכירות, ומינה ילפינן דאפילו במקומות שנהגו ליתן השכירות מוקדם מותר לומר כן דכיון שנהגו כן סתמא אוזלי מוזליה גבי שוכר. והוי יודע דהא דשרי לזלזולי בשכירות היינו טעמא משום דשכירות קרקע זכה ביה מהשתא זכיה גמורה ואין כאן הלואה כדי דנאסור משום אגר נטר, אבל בשכירות פועל הואיל ולא משתעבד פועל לגמרי מהשתא דהא יכול לחזור בו הרי זה אסור לומר אם מהשתא בפחות ואם לאחר זמן בשיוויו, וכמ"ש הטור בסימ' קע"ג דאסור לזלזולי במכירה ולומר אם תתן לי מהשתא בפחות, דכיון דאין המקח נגמר עדין הוי אגר נטר, ואגב אורחין מתיישב מ"ש בגי"ת שם ממשנתינו:

* עיין אמרי בינה חלק א' שו"ת סי' ב' אות ב'.

** עיין קהלות יעקב ערכין סי' ד'.

מחנה אפרים <ציון יעקב> נבון, אפרים בן אהרן - סופר, יעקב חיים בן יצחק שלום עמוד מס 298 **הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה**

מחנ"א הל' הלואה סי' לא
המחנה אפרים נקט מסברא שלגבי מכר אפילו הוא מפרש ב' מחירים מ"מ יש להתיר אם עיקר המחיר הוא מה שנוטל ממי שמשלם לאחר זמן והוא מוזיל מהמחיר למי שמשלם מיד. *אמנם רוב פוסקים חולקין ע"ז, ונפק"מ במה שנקרא 2/10, Net 30.*

Machane Efraim assumes that it would be permitted to offer variable pricing if the credit price reflects the true value and the cash price is discounted. Practically, most Poskim disagree with the Machne Efraim. *This is particularly relevant to what is commonly known as 2/10, net 30.*

י״ב סלעים לשנה. ופירשו טעם היתר זה בגמ׳ שהשכירות בסתם אין דינה ליפרע אלא בסוף אם לסוף שנה אם לסוף חדש ועל דעת סופו הוא נערך. ואחר שכן כל שאומר אם חדש בחדש הרי הוא לך בסלע בחדש כך הוא הדין וכך הוא הערך אלא שמנכה לו כדי שיקדים ואין זה אלא כמוזיל בשלו. והרי זה כמוכר חובו בפחות. וכבר אמרו בירושלמי [137] לוקח אדם שטרותיו של חברו ומלותו של חברו בפחות ואינו חושש ואף הלוה רשאי ללקחה בפחות מן המלוה. וכן הלוקח אם מכר לו על מנת ליתן לשנים עשר חדש ר״ל ששוה עכשו בערך שקצב לו לשנים עשר חדש יכול לומר לו תן לי עכשו בפחות ואינו חושש:

ליתר עיון

ואין מרבין על המכר וכמו שפירש בה שאם מכר שדהו ואמר לו אם מעכשו אתה נותן הרי הוא לך באלף זוז ואם לגרן באלף ומאתים אסור. והטעם שהמכר על דעת עכשו הוא נערך הואיל ומן הסתם דינו ליפרע מעכשו ונמצא שאין הערך אלא באלף וכשאומר לו אם לגרן באלף ומאתים נראה שלשכר מעות הוא מכוין, ואעפ״י שלא פירש כן ר״ל שיהא עושה כן לשכר המעות מכל מקום הרי זה אבק רבית שאם פירש כן רבית קצוצה היא: ומשנה זו על סתם שכירות ומכר היא שנויה. הא אם העביר בה את הדרך כגון שרבה בשכירות יתר ממה שאינו [138] ראוי ולא נתרצה בראוי אלא אם כן נותן לו מעכשיו, ואחר כך התנה להרבות בזה בשביל ההמתנה אסור. וכן במכר אלו אמר שדה זו באלף דינרין לגרן וכן הערך עכשו ורוצה לפחות לו מדמי ערכה ושיהא נותן לו מעכשיו מותר כמו שביארנו: וגדולי המפרשים [140] כתבו בבבא בתרא פרק הספינה [141] בסוגית השוכר את הפועל לעשות עמו לגרן שאף בשכירות חצר אם אינו יורד בה מעכשו אלא שמוציא לו עכשו מעות לדור בה לאחר זמן אסור.

יתר עיון: מאירי בבא מציעא דף סה.
המאירי כתב להדיא כדעת המחנ"א שאם מוכר למי שמשלם לאחר זמן כפי הערך של עכשיו והוא מוזיל למי שמשלם מיד מותר שאין בזה אגר נטר.

Further Iyun: The Meiri clearly takes the position of the Machne Efraim that one may offer a credit price that is the actual value and an alternative offer of a discount for a cash sale.

לכן מפקינן מיניה בחזקה גרויי, ולא יפטר בתשלומין דזוזא אחד כפי שבוזל ולא אלא שישלם לו במקח השוק, ומסתבר דאם ירצה במלוה לשלם במקח השוק בעלי דהא כתב הרא"ש וכן בשיבולי קמא דיכיל ליה חמשה שמשמע אלא בעל במקח אלא דרך תשלומין מפקינן מיניה וכדווה דחמשה הוא כל הסיוי כמו בשוק ואינו כלום מה שבוזל לו כיון דבשביל ריבית הוזל לו ועדיין ל"ע.

הערה לז

הא דרבה ור' יוסף דלמרי בשכירות כיון דלא מעלו אמנם למיגבא לאו אגר נכר לו משום הוא דכי שויא והאי דקתמר ליה אם משכיר אתה נותן לי כדי הוא לך בשבר פלגיס אחזלי הוא דקא מוזיל, פשוט אלין דשוחה שבשוק הוא שוה כן, אלא שהוא הסיוי שבהא ניחיכם בשני במקחים שעשו שאחד מהן הוא במקח שרשאין לעשות כמי שילמו אם יודעין ומסכימים למקח זה שהגיע לף אם הוא פחות או יותר ממקח שבשוק, והשני הוא לאגר נכר, שע"ז תמיינן שבדין בחזרה במקח על שזה הוא הסיוי שעשו אלא אם הוא מכירה, והמקח השני שיעערך בשלם אחר שיעשוי בשאר הוא במקח בשכירות, שלכן אלא בשמכירה מקח השני הוא ניחיות ואסור ובשכירות הוא עיקר במקח ולוקח ריבית, ולכן לא מוציא דברי המחירי זאב.

והנה הטעם דבשכירות הוי במקח מה שהחזו שישלם אחר כשלמת זמן בשכירות הוא פשוט כדאמרינן במקום אחר דבשכירות עדיין לא היה להשוכר כלום בהדבר שאפר דשוכר אין לו כלום בגוף הדבר אף לא בזמן שאפר כדמשמע מריטב"א קידושין דף מ"ז ד"ה כל ד"ה שכתב בשולא אלא שמ"מ לומר שיש לו קנין בגוף הדבר להשתמש בו עד הזמן שהתנו דמ"מ לא היה חייב בהאוסרין בסתמא עיי"ש, שמטעם זה יכיי מוכרחין לומר דגם שוכר אין לו שום קנין בגוף הדבר אף לא לתשמיש עד הזמן דמ"מ לא היה חייב גוי"א בסתמא, שלכן לא שייך לחייבו אלא בשאפר עבר זמן שאוה פרועה שאפר מהיה סיוי פרועה מעל המשכיר שעריך לשלם בעד זה, וזהו הטעם של המ"ד דשם בשכירות מתחלה ועד סוף הכרי בכל פרועה שאהיה חיכף עליו אפר חייב לשלם, אלא כיון שמ"מ לשלם פרועות פרועות שברור שלא ניתנו זה לא לשוכר ולא למשכיר ועריך לקבוע זמן התשלומין בשלא הסוס' דהוא אף למ"ד יהיה בשכירות מתחלה ועד סוף, דאף שיתחייב בגמר כל סיוי פרועה ופרועה הוא כמלוה אחייב אף קודם הזמן פרעון שהתנו וקודם גמר לי יום שהוא זמן התורה לשהם מלוה, ומ"ד דחייב לשכירות אלא שבסוף שחייב בדין מלוה הא עריך טעם דמחתר דהחיוב הוא על מה שהגיה שזה כבר לקח מהל המשכיר אלא שייך שלא להתחייב, ועריך עומר דמחתר דמ"מ גם בכל גמר פרועה והגיהה תיהה לקבוע הזמן שכאן, אין לנו עומר דשתלק בזה עם החיוב מזמן קיום תשלומי החיוב אלא שאמרינן דהתורה החשיבה לכל הפעולה שנעשית בזמן השכירות כדבר אחד שלכן הוא נחשב כלא לקח השוכר כלום מהל המשכיר וכלא נא ליד הבעלים עדיין כלום מפעולה הפועל, שלף שודאי לקחו ויש בידם מהל המשכיר והפועלים הסך שבבר אבל הוא נידון כעדיין לף החחייב אלא בגמר הזמן שכאן אין זה בדין מלוה ומתקדשת ואם בא כיפת הע"ז שכתה אסור, ואיתא בפשיטות לפ"ז מה שמועה דפיעל יכול לחזור בו מפיעלו בחלי היום דכיון דאין זה מגד תומדעת שהתורה ירדה לסוף דעתם דהיו מתנין כן שהיה שייך לומר דהשוכר לף היה רואה להתחייב כשעה יגמור מלאכתו אע"כ כשחזר בו כפועל לף שמגד התחייבותו בעשות הפעולה דשמו לחזור מכשם כי לו בני ישראל עבדים מ"מ לף היה יכול לתבוע שברו כיון שלא נתחייב השוכרו אלא בשיגמור פעולתו ולא יעערך לעבוד לבקש פועל אחר, ונעערך לומר בשעשם התום' דכיון דיש לו רשות לחזור בו כי"ל בשוכרו להתנות שאם יחזור בו לא יתחייב לו כלום, דאיכא הרבה פעמים שלא היה לו לחזור מזה כגון שיודע שהוא נערך להמשיך עובדא ולא מלוי כל כך מקומות להשיג אם לעבוד ובחופן שלא מלוי לחזור שבשיג מקום אחר שיהא לשוכרו ניזהר שבר, שביה אייך שיעעין השוכרו למדשתא דהכי לף לחחייב עלמי אחרי לא ידע להתנות, אבל כיון שבשעם היה אייך לחייבו חיכף כשהבה בכל פרועה ופרועה וכן מסוס שלא יתחלק עשם החיוב מזמן קיום תשלומי החיוב לא בחשיבה התורה כשהבה להחחייב אלא בגמר הפעולה שאז אייך לחייבו גם בקיום התשלומין נבן חיוי תלוי בכלל בחומדעת דלעולם להתנות והוי הזמן נין להחיוב נין להשלומין כפי זמן התורה שהוא בלא חזר בו הזמן שהתנו וכחזר בו כפי השות התורה היי אז הזמן שבברת, וממילא חיוי יכול טעון שאם היה עושה בדעתו שם הרחוק הזה שלא יזדמן שילה לחזור בו היה מחחה שלא מתחייב בשלם כלום דברי ליכא ע"ז אלא סברי.

ולפי הטעם שאמרתי נהיה שלף במקומות שגם בשכירות הממכר בעיל בשלם מחחלה, לא נחשב המקח של עכשיו שהוא הסיוי של השכירות, כיון דהטעם

דברות משה, ב"מ ח"ב פרק א"נ הערה לז

כ' שלדינא אין השווי של השוק מעלה ומוריד כלל, ובמכירה אם מפרש ב' מחירים אסור בכל אופן, ובשכירות מותר בכל אופן [ודלא כהמאירי הנ"ל], ואפילו אם המנהג לשלם שכירות בתחילה לא משתנה הדין.

Rav Moshe argues that the market price isn't relevant when the parties themselves stipulate that there is variable pricing. Consequently, variable pricing for rentals would be permitted as above, but a higher credit price for sales would be forbidden, regardless of the market prices. He adds that this Halacha would not change even in a place where the custom is to pay for rentals upfront.

הוא שלא שייך להתחייב בשכירות שהרי לו שוה קרקע בהדיר, שלכן לא שייך שיכיח שיוי דדין זה מגד מנהגי המקום, וכן במכר לף במקומות שמנהג הפוך שמחכין עד הגורן ומי כשהתנה שני מקחים אם משעשו בחלף ואם לגורן במנהג העיר הוא ויש מה יהיה מקח של עכשיו השוה של השדה, שלכן יש לדון זה תלוק בין המקומות דין במכר בין בשכירות, מפוש שגדרי החיובים לא שייך להשתנות מגד מנהגי המקומות, ולא מה שמשיטל דין התאלי היו במנהג העיר כשהתנו לשעתא דמנהגא לף שלא התנו כלום, ומה שהיתה ברי"ף ורע"ס מהוספתה הלוקה מכר מהברו ע"מ ליתן לו מכלן ועד י"ב חדש דשמי שיאמר לו תן לי מיד בפחות ואינו חושש מפוש ריבית, הוא דוקא בהתנו רק מקח אחד י"ב מה שישלם אחר י"ב חדש שכיון שהתנו רק מקח אחד ודאי זהו מקח של השדה בהכרח לף שם יזדמן שישלם לי תיכף, שלכן מותר המוכר כשלריך להמעות ליתר לו שאם ישלם לו תיכף יתן לו רק אלף דכתי לא שייך אחר שכבר נעשה המקח שיעשה מקח אחר, אלא בהכרח הוא ליתן בקנה ממנו בחוב כמו שרשאין לחריס לקנות ממנו בחוב בפחות, כדהביאו מירושלמי שמוך שזה דהני ים דברים שכן כמו ריבית ומותרין בינך לובה אדם שרוחתיו של חברו ומלוותו של חברו בפחות ואינו חושש מפוש ריבית, ונעשה זה הוא גם היתר להמלוה עלמו ולהמוכר עלמו לומר שאם ישלם לו עתה יתן לו פחות ממה שהתחייב לו ואין זה ריבית, אבל בהתו תחלה אף שלשונם לאמרו שהמקח הוא כמו שישלם אחר י"ב ורק שיוכל לו מהמקח אם ישלם לו תיכף יהיה בהכרח המקח כפי הסך שישלם לו תיכף ולא כפ"מ שאמרו בלשונם ואף אם הוא מנהג המדינה, ומלוה רשאי גם בהתנות בתוף שיפחות לו מהשלומין אחם ישלם קודם הזמן כגון שיולה לו אלף זוז לשלם לו אחרי זמן י"ב חדש והתנה שאם ישלם לו בשישבור רק שאם חדשים לא יערוך לשלם אלא השע מאות מאחר שהרי בהכרח הוא להתחייב לשלם אלף זוז בעד השאת אלף זוז ומה שמשלם בפחות הוא מחילה שמחלה ואחי לא שייך עליו ליסור ריבית על מחילתו אף שבשיל הקדמה הפרשון מותל לו.

אבל יש להסתפק במוכר בשני מקחים על שני זמנים אחם ישלם לשעה חדשים יהיה המקח אלף זוז ואם ישלם לשנה יהיה י"ל מאות מה שהיה המקח מאחר דשני המקחים לויש כעלם הדין דהוא תיכף ממש שלכן יש מקום לומר דמקח זמן הרי הוא השוה שהרי יותר קרוב שלא ישלם עד זמן הראשון והרי זמן הקודם כלוזלו לוזל שמותר לף במכר שהרי"ף והרא"ש, ויש מקום לומר דמקח זמן הראשון הוא השוה דהרי אם ירלה לשלם תיכף הרי ואחי ישלם שלא המקח זמן הראשון אלא כשהתנה, ואף שמסתבר שאם ישלם לו תיכף יהן לו עוד פחות גם ממקח דזמן הראשון מ"מ מלד זה אין לאסור דהוא כשהיה דהי"ב דשרי שלא פי' אם מעשיו בפחות כשאין שומתו יולוע, אבל נגד מקח זמן הראשון הוא לולי כקן אם מעשיו בפחות אכתי לא יגרע מעשיו ממה שישלם לאחר ו' חדשים ול"ע לדינא.

הערה לח

לבאורה הא ודאי כשהיה דר"ף נמי לא קן דאם מעשיו הרי הוא לך בפחות דאם קן הרי פי' דהוא לאחר נכר ומה לנו אם לריך להחזיר לו לא כיון דאחר כ' בפירוש שבמקח הוא בפחות דכא במכר הוי המקח מה שישלם תיכף, ולכן תמוה מש"כ התוס' והרא"ש דשהיה דר"ף היא בדקן ומ"מ היה שבור ר"ף דשרי וגם ר' שמח בד"ל לידי אחר טעם הראשון משום דזול בחר דידהו הא אף בשיזול בחר דידיה נמי הא אמר בפירוש דגם הוא אף אזוזי לא לריך והשתא לא פשיד הוא מוכר במקח הזול של מעשיו ורק מחמת שלא ישלם עד השרי מפקח שער היוקר שהוא לריבית, ותירון דכ' שכיון שמעשיו הוא שער היוצא שדומה לקן ניחא אף"מ שכתבתי בדברות משה על ב"ק סימן ד' שבדבר שיש בו שני מקחים בשוים הזמן לעיכון ושרי וכדומה כיו גם בזמן הזול אם הוא דבר שלא מתקלקל להמתכרים ממש מקח זמן היוקר משום דהשם לא יאמרו גם עתה שלא ביוקר, ורק הלוקחים שהם יכולין להשיג במקח הזול אינו מוכרים שלריכין למשות שהם מהמקח בשביל לרוך המעות, שלכן היה שבור ר"ף שאף הוי בשביל ידיעת שער הזול של עתה יהיה כקן דהרי אינ ר"ף המוכר הוי גם עתה במקח כמו בזמן היוקר לאין לו שום טעם למכור אפילו במזומן במקח של עתה, ואמר לו ר"ש בדר"א דמ"מ מכי לאיתו כקן מלדך משום דאף במזומן אין היית מוכר בפחות, הוא קן לגבי הלוקח דהרי הלוקחין לא יקנו מעשיו אלא בשער הזול של מעשיו מחמת שאיכא הרבה מוכרין שלריכין לזוזי ומוכרין בשער הזול של מעשיו הרי יוצא לכל שאם שניתן לך בשער היוקר של ניסן הוא לריבית, ואף שמסתבר טעם ר"ף יש לאסור מהדגן ומה שלא פי' הוא משום דכל ענין כריבית לחייבי בסוגיין הוא מהדגן דהא הוא דרך מקח.

וטעם התוס' והרא"ש שאפילו בקן היה שבור ר"ף שמותר, דכיון שלמוכרין שא"ל לזוזי הוי גם

Ribbis in Commerce: Part II Shiur

CREDIT SALES AND SERVICES

By Rav Yosef Kushner

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY SHIUR VIDEO

TARSHAH:

As we mentioned in Part 1 of this series, the Torah only forbids *ribbis* in a transaction that is in the form of a loan, but the Chachomim added onto the prohibition and forbid any transaction that has the appearance of *ribbis*.

One application of the Rabbinic prohibition is known as "*tarshah*," which literally means "credit."

According to halacha, when a sale is made, payment is due at the time that the goods are given to the buyer. The prohibition of *tarshah* applies when the buyer receives his item and the seller agrees to grant him, for example, 60 days to pay, but says that he will have to pay an additional amount in exchange for the extra time. To illustrate, if a store sells an item for $100, but offers the buyer a 60-day extension of payment, on condition that he pays $120, this would constitute *tarshah*.

The problem with this transaction is that it bears a resemblance to *ribbis*. When the seller grants the 60-day extension to the buyer, the buyer now owes money to the seller, and it looks as if the seller is a lender and the buyer is a borrower. If the buyer is made to pay an additional fee for the time extension, it looks like he is paying interest on a loan. For this reason, the Chachomim forbid this type of deal.

RENT:

The Mishnah says that although *tarshah* is forbidden in a case of a sale, it is permitted in the case of rent. If someone is expected to pay either $1,000 a month at the end of the month or $900 at the beginning of the month, the Mishnah says that this would be permitted and the renter would be allowed to pay either the $1,000 rent at the end of the month or the $900 at the beginning.

The obvious question is, why is the same practice forbidden by a sale but permitted for rent?

The Gemara answers that rent is not really due until the end of the month. According to halacha, a renter only has to pay after he makes use of the rental; therefore, the true price of rent is the end-of-month price, and the price the landlord agreed to accept at the beginning of the month is simply a discount he is offering. Accordingly, it is permitted for the renter to pay that price. This is in contrast to a sale, where payment is due at the time of the transaction. In such a case, if the buyer pays later, he is paying an additional fee on top of the actual price, which would be forbidden because it has the appearance of *ribbis*.

This leads us to another question:

If the end-of-month price is the actual cost of rent, then the $900 discounted price would seem to be a prepayment. As we explained in the first part of this series, it is forbidden to prepay at a discount under the halacha of "*pesika*." If so, why would it be permitted for the renter to pay this discounted rent at the beginning of the month?

A number of Acharonim, including the Kovetz He'aros, answer this question. They explain that paying rent at the beginning of the month is not considered "paying early." While one is only obligated to pay at the end of the month, the rental begins at the start of the month and one can pay then as well. In essence, the time of payment extends from the beginning of the month until the end; therefore, paying at the beginning is not a prepayment and is not subject to the law of *pesika* because it doesn't have the appearance of a loan. When one purchases an item, the time before the item is purchased is not a time for payment at all. If one does pay then, he is prepaying, which looks like a loan and is subject to the prohibition of *pesika* if one is given a discount for doing so. But when one pays rent at the beginning of a month, he is not prepaying, so there is no appearance of a loan and no problem of *pesika*.

It must be noted that this would only be true if the rental has already begun. If one is living in the apartment from the beginning of the month, it can be said that it is already a time for payment, and paying now would not be considered a prepayment; however, if the rental has not yet started, a payment then may be considered to be a prepayment. For example, if someone books a wedding hall for his child's *chasuna* that will be held in three months, it is obvious that the rental has not yet begun. If he pays upfront, that would be considered a prepayment, and if he is given a discount for paying in advance, that may be a big halachic problem. (Note: It would only be problematic to prepay a significant portion of the cost. If one only gives a small deposit, that would not be problematic, as this is just a small fee to reserve the hall.)

This would also be relevant to a case where someone rents a bungalow for the summer. If he prepays at a discount during the winter, well before he can move into the bungalow, it may be a problem of *pesika*.

In this vein, Tosafos in Bava Metziah (86B) clearly says that it

is only permitted to pay rent at a discount at the beginning of a month if the renter has access to the house from that time. Accordingly, receiving an early payment discount for a wedding hall or a bungalow would be prohibited.

Others seem to disagree with Tosafos and say that the renter does not have to actually be living in the house at the time of payment for it to be permitted to prepay rent at a discount; however, from the Shach and Neukdas Hakesef (Yoreh Deah 176:6) it seems that even this opinion agrees that the house must be available to the renter. Although he doesn't have to actually live there yet, it has to be possible for him to do so. In the case of the wedding hall and bungalow, it isn't possible for the renter to take control of the property at the time of payment; therefore, even they would agree that prepaying at a discount would be prohibited.

HIRING A WORKER:

The Gemara discusses a case where an employer hires a worker and agrees to either pay him $100 at the beginning of his employment or $120 at the end. The Gemara says that this is permitted if the worker is paid after he starts working, but is forbidden if he is prepaid before the job begins.

This is very relevant in a case where an individual hires a musician to play at a *simcha*. If the musician says that his fee is either $350 in advance or $500 on the day of the *simcha*, that would be a problem, as the *baal simcha* is receiving a discount to pay before the beginning of the job.

It would be possible to get around this problem if this stipulation is not spoken out clearly. If a musician tells the *baal simcha* that his fee is $350 and is due at the time of the booking, and doesn't mention that it will be more on the day of the *simcha*, even though the one hiring him is aware of the fact that if he doesn't pay now he will be charged more later, because this wasn't clearly stipulated there would be no prohibition, as it does not appear that he is receiving a discount for paying early.

This halacha would also be relevant to camps that offer an early bird special. If camps offer a price of $1,000 several months before the summer, or $1,500 if the fee is paid at the beginning of the summer, it would be a problem, because the discounted rate is being paid before any work is done. Even though the camp may already be working at preparing for the summer, this is not the work that the parents are paying for, and would not be relevant to them.

COMMON BUSINESS PRACTICE:

It is common practice that when a store receives a shipment, they are presented with an invoice and given a due date to pay. When this is done, the wholesaler is essentially lending money to the store and expecting payment later. If they would agree that the store can either pay $1,000 upon delivery or $1,200 sixty days later, that would be a prohibition of *tarshah*.

What if the item that was delivered is actually worth $1,200, and the wholesaler offers the store a discounted price of $1,000 if they pay upon delivery? That is a matter of some controversy.

The Machaneh Efraim seems to permit this because the $1,200 is the actual price and does not include any payment that could be construed as *ribbis*. This could be compared to the case of rent, where, as we explained, the entire time from the beginning of the month until the end is the actual payment period, so there is no appearance of a loan and no problem of *ribbis*. So too, in this case, the time of delivery until the end of 60 days is all considered the payment period, which would negate any problems of *pesika* or *tarshah*.

The majority of Poskim, however, disagree with the Machaneh Efraim and forbid this type of transaction. The Shulchan Aruch Harav explains that according to halacha, the buyer is obligated to pay at the time of delivery; therefore, the price offered for that time always looks like the actual price. If the buyer would have to pay a higher price at a later date, that would have the appearance of *ribbis* and would be prohibited.

One should be aware of this pitfall and avoid such a problem by either arranging a proper *heter iska*, paying at the time of delivery, or only agreeing to have one price.

To watch the video or listen to the shiur given by the Dayan, visit: www.baishavaad.org/yorucha-topics
Or signup to receive them via whatsapp: 732.232.1412

Core Curriculum

(subject to change)

PART I
Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
  - Obligation to Adhere to Civil Law
  - How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
  - What Constitutes a Minhag
  - How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II
Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1
- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
  - Backing Out
  - Where Backing Out Causes a Loss
  - Working Pro Bono and Hiring Jewish
  - Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
  - Understanding Asmachta
  - Agreements and Kinyan Devarim
  - The Halachic "Agreement Validation" Clause
  - Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
  - Structuring
  - Legal Entities and Trusts
  - Management
  - Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III
Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
  - Ani Hamehapech
  - Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
  - Mechusar Amana
  - Mi Shepara
  - Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

* Number of weeks for this topic

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Pruzbul and other Shemitah Topics

Winter 5782 - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Collections and Bankruptcy- 2
- Ribbis Fundamentals - 3
- Heter Iska - 1
- Ribbis by way of Commerce -4

Winter 5782 - 2nd Semester

- Gerama, Garmi, Professional Advice & Malpractice- 4
- Lashon Harah in Business - 2
- Avodah Zara and Business - 2
- Yichud and Gender Related Practices in the Marketplace -4
- Shabbos & Commerce - 4 (Adar II - Leap Year)

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 4
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika:Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION *To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.*

VISION *Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.*

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms. Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance.

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburos coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source — coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim — they will acquire the clarity to determine not only what is a שאלה, but, more important - why.

Only through עמלות בתורה — understanding the fundamentals of the subject — can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BELLE HARBOR
Congregation Bais Yehuda
R' *Dovid Semel*

BOSTON
Congregation Chai Odom
Rav Dovid Moskovitz

BROOKLYN
Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Beis Hamedrash Of Flatbush
Rabbi Tzvi Yaakov Zolty
Rabbi Moshe Arieff

Flatbush Park Jewish Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Magen Avraham
Rabbi Duvi Bensoussan
Rabbi Eliezer Elbaz

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassin

CATSKILL REGION
Tamarack Hills - Ellenville
Rav Dovid Grossman

CHICAGO
Agudas Yisroel of
West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

CINCINNATI
Cincinnati Community Kollel
Rav Meir Minster

CLEVELAND
Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS
Congregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT
Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller
R' Eli Blumenkehl

FAIRLAWN
Rabbi David Pardo

FAR ROCKAWAY
Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

GATESHEAD, UK
Rabbi Dov Oppenheimer

GIBRALTAR
Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON
Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

HOUSTON
Meyerland Minyan
Rabbi Menachem Bressler
Rabbi Shea Lazenga

LAKEWOOD
Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash Ohev Yisroel
Dayan Shmuel Honigwachs
Reb Shaya Ellinson

Bais Medrash of Chestnut
Rabbi Yosef Greenfeld

Bernath and Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck
R' Yehoshua Wolf

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Clearstream Chabura
Rabbi Yosef Fund
R' Yitzy Rosenbaum

Kehal Nachlas Yaakov
Rabbi Mayer Boruch Turin
R' Moshe Netzer

Madison Executive Offices
Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim Sefaradi
Rav Ariel Ovadia

LAWRENCE
Heichal Dovid (W)
Reb Yakov Lowinger
Rabbi Mattisyahu Blumenthal

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov
Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES
Bait Aaron Torah
Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH
Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MARGATE
Young Isreal of Margate NJ
Rabbi Yankey Orimland

MINNEAPOLIS
Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

Yeshiva of Minneapolis
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY
Brisker Kollel
Rabbi Michoel Illes

Congregation Torah Utfila
Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community
Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Khal Chaye Avraham
Rav Yecheskel Spitzer
Rabbi Eli Moskovitz

Monsey Night Kollel
Rabbi Yisroel Sapirstein
Reb Shimon Marlin

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

PASSAIC
Rabbi Yaakov Pascal

PHILADELPHIA
Philadelphia Community Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

QUEENS
Congregation Ohr
Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

RIVERDALE
Riverdale Kollel
Rabbi Michoel Ghermezian

ST. LOUIS
St. Louis Chabura
Rabbi Eliyahu Chaim Goldstone
Reb Yaakov Klein

STATEN ISLAND
Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO
Ateres Mordechai,
Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

WATERBURY
Yeshiva Ateres Shmuel
Rabbi Bernstein

WEST HEMPSTEAD
Beis Medrash of
West Hempstead
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE
Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

732.232.1412 888.485.VAAD(8223) #302 yorucha@baishavaad.org baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

888.485.VAAD(8223) #303
yorucha@baishavaad.org
baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.

CURRENT CHABUROS

Baltimore • Belle Harbor • Boston • Brooklyn • Catskills • Chicago • Cincinnati • Cleveland • Dallas • Detroit • Fairlawn • Far Rockaway
Gateshead, UK • Gibraltar • Houston • Jackson • Lakewood • Lawrence • Los Angeles • Lido Beach • Margate • Minneapolis • Monsey
Passaic • Philadelphia • Queens • Riverdale • St. Louis • Staten Island • Toronto • Waterbury • W. Hempstead • Woodmere